

REDOGÖRELSE

FÖR

DE I ÅTSKILLIGA LÄNDER INRÄTTADE

POSTSPARBANKER

OCH DEN FÖR DEM GÄLLANDE LAGSTIFTNING.

ENLIGT UPPDRAG AF

CHEFEN FÖR KONGL. FINANSDEPARTEMENTET

UTARBETAD AF

HJ. AF PETERSENS

V. HÄRADSHÖFDING.

STOCKHOLM, 1881.

KONGL. BOKTRYCKERIET.

P. A. NORSTEDT & SÖNER.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kongl.
Finansdepartementet.

Vid fullgörande af det utaf Herr Statsrådet i April månad innevarande år emottagna uppdrag att utarbete en redogörelse för de i åtskilliga länder inrättade postsparbanker, hade jag, då en sådan redogörelse för att uppfylla sitt

ändamål bör vara möjligast fullständig, ämnat följa den plan att först göra en kort framställning af några de viktigaste grundsatser, som vid postsparbankers inrättande vunnit tillämpning, att vidare för hvarje särskildt land, jemte en hastig öfverblick af sparbanksväsendets utveckling och dess ståndpunkt vid tiden för det nya systemets införande, redogöra för innehållet af de lagar och instruktioner, som reglera postsparbankernas verksamhet, för de motiv, som legat till grund för lagarnes utarbetande och för de olika åsikter, som under lagarnes föregående behandling inom de särskilda ländernas representationer förfäktats, samt att slutligen genom framläggande af görligast fullständiga statistiska data möjliggöra ett bedömande af företrädena hos den ena eller andra af de grundsatser, som blifvit tillämpade.

Emellertid har ett konsekvent fullföljande af denna plan strandat på svårigheten att anskaffa nödigt material. Då här på platsen så godt som icke någon litteratur i ämnet funnits att tillgå, har genom Utrikesdepartementets försorg från de särskilda länderna införskaffats och i nästlidne Augusti månad mig tillhandakommit, förutom en del officiella handlingar, åtskilliga tidningar och tidskrifter, innehållande uppsatser i frågan, jemte några densamma rörande mindre specialskrifter.

Men detta material, om än i vissa hänseenden fullständigt, har deremot i andra lemnat mycket öfrigt att önska. Särskildt är detta fallet hvad angår England, ett förhållande desto mera att beklaga, som den engelska postsparbanken, den första i sitt slag, allmänt erkännes vara den bäst organiserade och därför i allt väsentligt tjänat såsom mönster för liknande inrättningar i andra länder. Jag har sålunda saknat all utväg att i sammanhang med framställningen af den för berörda sparbank gällande lag kunna lemna någon som helst redogörelse

för den föregående behandling, för hvilken densamma varit föremål. Likaledes har det icke varit mig möjligt att gifva en åskådlig bild af mekanismen inom Generalpoststyrelsens sparbanksdepartement eller att redogöra för de utaf *the National Debt Office* vid förvaltningen och fruktburgörandet af sparbankens fonder följda grunder.

I saknad af tillräckligt statistiskt material har jag ej heller åt denna del af arbetet kunnat gifva den fullständighet, som varit önskvärd och vid redogörelsen för en institution af ifrågavarande beskaffenhet desto nödvändigare, som ett säkert omdöme om dess ändamålsenlighet endast kan grunda sig på de under en längre tids verksamhet vunna resultat.

Då emellertid den för detta arbetes fullbordande bestämda tid icke medgifver att från utlandet anskaffa de ytterligare uppgifter i ämnet, som kunde vara erforderliga, torde bristerna i nu anmärkta hänseenden ej böra läggas mig till last.

Inrättandet af sparbanker, ställda under statens garanti och förvaltning och hvilkas vaxelverkan med allmänheten förmedlas genom de särskilda postanstalterna, eller s. k. *postsparbanker*, har väsentligen föranledts af två omständigheter, nemligen nödvändigheten af större säkerhet för återbekommande af insatta medel och af mera bekvämlighet för verkställande af insättningar och uttag, än de enskilda sparbankerna kunna erbjuda. I allmänhet har redan under ett tidigare stadium af sparbankernas tillvaro staten mellankommit och genom lagbestämmelser, hvilka tid efter annan blifvit ej obetydligt skärpta, sökt reglera sparbankernas verksamhet. Detta oaktadt har det dock ej kunnat förebyggas, att inom flere länder, företrädesvis England, oregelbundenheter och underslef vid sparbankernas skötsel förekommit, hvarigenom betydliga förluster tillskyndats allmänheten, förluster desto mera att beklaga, som de drabbat de fattigare samhällsklasserna. Vidare har det ej kunnat undgå uppmärksamhet, att ehuru de enskilda sparbankerna utöfvat en synnerligen välgörande verksamhet och särskildt under de sista decennierna vunnit en ständigt ökad utveckling, hafva de dock ej förmått att i den grad, som vore önskligt, befordra sparsamhet och derigenom bidraga till förbättring i den fattigare befolkningens ställning. De hafva ej kunnat tillräckligt utsträcka sin verksamhet till de samhällsklasser, arbetare, daglönare, tjänstfolk m. fl., hos hvilka låg för sparsamhet i så mycket

högre grad måste genom hvarje medel framkallas, som det öfverskott af dessa klassers arbetsförtjenst, som efter tillfredsställande af de nödvändigaste behofven kan afsättas för framtida ändamål, är ringa, men deremot frestelsen att genast använda detsamma är stor. De enskilda sparbankerna hafva vanligen sina kontor endast på större och mera folkrika orter. Hafva de på mera aflägsse belägna och fåtaligt besökta ställen beredt tillfälle till insättning af sparmedel, erbjudas i regeln sådana tillfällen allt för sällan, oftast en eller högst ett par dagar i veckan och då endast under ett inskränkt antal timmar om dagen. Med den erfarenhet för ögonen, att sparkassan, för att från forskningring rädda det möjliga öfverskottet af arbetsförtjensten, måste genast vara till hands, då förtjensten utfaller, och ej lemna arbetaren tid att använda densamma till mindre nyttiga ändamål, kan den omständighet, att de enskilda sparbankerna i mycket lemna öfrigt att önska, ej väcka förvåning.

Nu påpekade förhållanden, brist på nödig garanti och tillräckligt tillmötesgående mot allmänheten, har af lätt insedda skäl ledt tanken derpå, att endast staten kan på ett fullt tillfredsställande sätt organisera sparbanksväsendet och befordra den allmännyttiga uppgift, som dermed är afsedd, då det endast för staten är möjligt att erbjuda en otvifvelaktig säkerhet och att för emottagande och utlemnande af sparmedel tillhandahålla lokaler i tillräckligt antal och när som helst tillgängliga för allmänheten. I fråga om hvilken förvaltningsgren bör omhänderhafva vården af en statens sparinrättning har posten enstämmigt blifvit ansedd såsom den dertill lämpligaste. Visserligen har man i Frankrike tänkt sig möjligheten att använda statens uppboridsmän såsom mellanhänder för uppsamlande af sparmedel, och genom ett dekret af den 23 Augusti 1875 hafva uppboridsmännen för nämnda ändamål

blifvit ställda till de enskilda sparbankernas förfogande, ehuru dessa endast i ringa utsträckning begagnat sig af ett sådant medgifvande. Men mot uppbördsmännens lämplighet att tjena såsom uppsamlare af sparmedel har erinrats, att desse tjänstemän hafva att uppbära skatterna, som äro obligatoriska, under det insättningar i en spar-kassa måste vara fullkomligt frivilliga, om de skola vara att påräkna i någon afsevärd mängd. Erfarenheten har äfven visat, att synnerligast på landsbygden mången, som lyckats göra besparingar, tvekat att öfverlemna dem till uppbörds mannen af fruktan, att denne med mera sträng-het skulle af honom utkräfvja möjligen resterande skatte-bidrag, då han visat sig kunnat lägga åsido en sparad penning.

Deremot har man ansett posten genom dess centrala organisation och dess talrika kontor i landsorten ega de förutsättningar, som göra den framför andra förvaltnings-grenar lämplig att uppsamla och vårda befolkningens besparingar. Posten är en institution, som är af alla känd och ingifver ett oinskränkt förtroende. De i dess tjänst anstälde personer hafva redan till följd af arten af deras göromål en ej ringa erfarenhet beträffande bokföring samt uppbörd och redovisning af penningar, ett förhållande, som väsentligen underlättar förvärfvandet af nödiga insigter i sparbanksrörelsen, hvilken i många hänseenden erfordrar enahanda åtgärder som utvexlingen af post-anvisningar.

Dessutom är posten i högre grad än någon annan statens inrättning egnad att framkalla och befordra spar-samhet derigenom, att den utsträcker sin verksamhet till alla delar af landet och sålunda gör det möjligt för be-folkningen äfven i de mest aflägsna landsorter att utan tidsuppoftning och på nära håll insätta och vid behof åter utbekomma sina besparingar.

Vid inrättandet af postsparbanker har man låtit sig angeläget vara att så litet som möjligt störa redan bestående sparbanker i deras verksamhet. Sålunda har man, synnerligast under första tiden af postsparbankens tillvaro, med sorgfällighet undvikit att för sparbanksrörelse upplåta postanstalt i närheten af någon äldre sparbank. Också har det visat sig, att båda arterna af sparbanker kunna väl trifvas vid sidan af hvarandra, och öfverflyttning af sparmedel från postsparbank till de enskilda sparbankerna och tvärtom försiggår oafbrutet och med största lätthet. Detta torde i väsentlig mån vara att tillskrifva den omständighet, att de båda arterna af sparbanker betjena en helt olika publik. De enskilda sparbankerna hafva nemligen till stor del bibehållit sina gamla kunder, hvilka utgöras af de mera välmående bland den lägre, fasta befolkningen, under det postsparbanken skapat en ny kategori af insättare, nemligen tjänstfolk, daglönare och i allmänhet den mera rörliga delen af befolkningen. Att så är förhållandet framgår bland annat dels deraf, att uttag af sparbanksmedel å aunan postanstalt, än der första insättning egt rum, förekommer mycket talrikt och utgjorde t. ex. i England år 1877 27 % af samtliga uttag, dels ock deraf att i medeltal tillgodohafvandet å hvarje räkning är vida större i de enskilda sparbankerna än i postsparbankerna. Sålunda utgjorde i England år 1879 insättares fordran i medeltal i de enskilda sparbankerna £ 30 s. 6 d. 5 och i postsparbanken £ 16 s. 1 d. 11. Visserligen hafva i England efter postsparbankens inrättande ett ej ringa antal af de gamla bankerna måst upphöra med sin verksamhet, men dessa hafva mestadels varit mindre solida och illa skötta. De solidare sparbankerna hafva deremot väl bestått i täflan med postsparbanken och allt mera utvecklats år från år. De representerade år 1880 ett sammanlagdt kapital af omkring

£ 40 millioner. I Italien har, sedan postsparbanken derstädes år 1876 kom till stånd, de enskilda sparbankernas antal ökats från 282 till 358 och deras sammanlagda kapital stigit från 445 millioner till 686 millioner lire.

Ett af de viktigaste företräden postsparbankerna i allmänhet ega framför de enskilda sparkassorna är tillfälle för allmänheten att verkställa insättningar och uttag i hvilken del af landet som helst. Att en sådan anordning måste vålla ej ringa omgång och besvär vid bokföringen och kontrollen öfver tjänstemännen vid de olika postanstalterna samt derigenom ej oväsentligen öka de med postsparbankens skötsel förenade kostnader, är naturligt, helst omsättningar å annan ort, än der den första insättningen egt rum, på sätt ofvan framhållits, förekomma i mycket stort antal. Också har från många håll påyrkats, att postsparbanken, i likhet med de enskilda sparbankerna, skulle medgifva insättningar och uttag endast vid den postanstalt, som utställt sparbanksboken, och att rättighet att göra omsättningar vid annan postanstalt skulle vara förenad med vissa formaliteter för att få insättarens räkning dit öfverförd.

Men såväl i allmänhetens som i postsparbankens eget intresse har det ansetts nödigt att bereda största möjliga lätthet och bekvämlighet i detta hänseende. Ty på samma gång som det för den del af befolkningen, som ofta förändrar vistelseort, är af ovärderlig nytta att, hvarhelst den befinner sig, kunna genast utan omgång fruktbargöra äfven de minsta besparingar och i händelse af behof förfoga deröfver, är det af vigt för postsparbanken, som naturligen icke kan betala sina kunder så hög ränta som de enskilda sparkassorna, att i stället kunna erbjuda andra fördelar, som dessa sakna. Också har det i allmänhet ansetts som ett nödvändigt vilkor för postsparbankens framgång och utveckling, att omsättningar få ega rum vid hvilken som

helst af samtliga för sparbanksrörelsen upplåtna postanstalter. Härifrån göra dock några postsparbanker undantag.

I fråga om minimum för insättningar och lämpligaste gränsen därför har vid den offentliga diskussionen åsigtarna varit mycket delade. Att lägsta möjliga minimum bidrager till att befordra sparsamhet har af alla erkänts, men ett mycket lågt minimum har å andra sidan befunnits verka en betydlig stegring i kostnaden för bankens förvaltning derigenom, att antalet insättningar i samma mån blifver större. Minimum har därför ej ansetts kunna lämpligen bestämmas lägre än till 1 shilling i England och 1 franc i Frankrike, Belgien och Italien. För att motverka den olägenhet, som ett så högt minimum obestriddigen innebär, har man sedan kort tid börjat använda s. k. *sparmärken*, en reform inom sparbanksväsendet, för hvilken man har att tacka en tjänsteman i den engelska postsparbanken, M. Charles Dibdin. Dessa märken äro utställda å mycket små belopp (i England å 1 penny, i Belgien å 5 centimer o. s. v.) och användas sålunda, att de, i mån som de samlas, häftas på särskilda, med ett visst antal rutor (i England 12) försedda kort, hvilka af postsparbanken afgiftsfritt tillhandahållas. När nu kortet är fylldt och det för insättning stadgade minimum sålunda uppnåtts, inlemnas kortet till någon postanstalt och mottages der såsom kontant insättning af motsvarande belopp. Sparmärkena makuleras, hvarefter samma kort åter utlemnas och användes. Hvilken betydande roll vid uppsamlandet af besparingar till mycket små belopp dessa sparmärken spela kan man finna deraf, att i England från den 13 September 1880, då försök med sparmärken först anställdes i 10 grefskap, till slutet af Oktober samma år inlemnades på der varande postsparbankskontor 14,000 fyllda sparkort; den 15 November började sparmärken allmänt användas i England, Skotland och Irland, och en månad

senare uppgick summan af på detta sätt uppsamlade sparmedel till 85,000 shilling, hvilka gäfvo anledning till öppnande af 58,000 nya sparbanksräkningar.

Rörande maximum för insättningar har den åsigt ej saknat anhängare, enligt hvilken insättare skulle ega frihet att deponera sina besparingar utan inskränkning till beloppet. Man har ansett det innebära en orättvisa och äfven motverka sparbankens ändamål, att en person skulle ega tillfälle att fruktburgöra sina besparingar endast till ett visst belopp, då det öfverskott öfver utgifterna, han derefter skulle ega, blefve i brist på placering förbrukadt. Han kunde i öfrigt lätt eludera föreskriften härom genom att insätta en del af sina besparade medel i annan persons namn. Dertill komme, att en sparbank först då kunde realisera vinst, när dess omsättningar vore betydande; den kunde då placera större eller mindre del af de insatta medlen mot högre ränta, som satte den i stånd att icke blott bestrida sina kostnader, utan äfven samla reserv för att möta möjliga förluster, bland annat förlusten af ränta på det kapital, som ständigt måste hållas tillgängligt för uttag.

Af det vida öfvervägande flertalet omfattas emellertid den åsigt, att en insättares tillgodohafvande ej må öfverstiga ett bestämdt maximum. Detta af två skäl. En sparbank bör icke vara en depositionsanstalt, ämnad att mottaga och fruktburgöra den förmögnare befolkningens samlade kapital. Dess ändamål är att framkalla och befordra sparsamhet, hjälpa den mindre bemedlade att ordna sitt lefnads-sätt och erbjuda honom tillfälle att samla och fruktburgöra öfverskottet öfver hans lefnadskostnader, till dess hans besparingar uppnått en summa, som medgifver definitiv placering. Vidare fordrar postsparbankens egen säkerhet, att ett maximum för insättningar finnes föreskrifvet. Ett starkt tillflöde af kapital ökar postsparbankens ansvarighet

och kan vålla banken stor svårighet att uppfylla sina förbindelser mot insättare under tider af ekonomiskt betryck, då dess kassa tages i förökadt anspråk.

Lagarne för de fleste postsparbanker innehålla derfor äfven föreskrift om maximum för insättares tillgodohafvande. Dock är detta maximum i allmänhet temligen högt (i England £ 300 incl. upplupen ränta, i Frankrike 2,000 francs o. s. v., dock är det i allmänhet medgifvet välgörande stiftelser, föreningar till ömsesidigt understöd, pennybanker och dylika inrättningar att i sparbanken insätta vida högre belopp). Ändamålet härmed är dels att gå allmänhetens i sådant hänseende uttalade önskingar till mötes och möjliggöra täflan med de enskilda sparbankerna, som mestadels medgifva högre maximum, dels ock att tillskynda postsparbanken en fördel, ty då kostnaden för hvarje omsättning är lika stor, vare sig denna omfattar större eller mindre summa, länder en omsättning å ett mera betydande belopp naturligen postsparbanken till fördel. Englands generalpostmästare yttrar äfven uti sin till parlamentet afgifna rapport rörande engelska postsparbankens verksamhet år 1874: »Postsparbankens ändamål är visserligen icke att realisera vinst, men den bör ej heller tillskynda staten förlust; den bör kunna uppehålla sig sjelf och dess viktigaste uppgift är att erbjuda fullständig säkerhet. Jag är benägen att allt mera underlätta allmänhetens affärer med banken genom att för ändamålet upplåta allt flere postanstalter. För närvarande kostar emellertid hvarje omsättning 6 pence; det är därför nödigt, att de små insättningarne, hvilka blifva ganska kostsamma, motvägas af insättningar till större belopp.»

En postsparbanks förvaltningskostnader böra, enligt de åsigter, som i hithörande lagstiftning vunnit tillämpning, bestridas af banken sjelf. Den bör vara hvad den engelska sparbankslagen kallar *selfsupporting*, d. v. s. be-

strida förvaltningskostnaderna med det belopp, som utgör skilnaden mellan den ränta, banken själf uppstår och den ränta, som af banken utbetalas till insättare. Att låta kostnaden direkt drabba insättaren genom att låta honom vidkännas en kontant afgift för hvarje omsättning har ansetts desto mindre lämpligt, som en sådan åtgärd antagligen skulle hos allmänheten minska benägenheten att göra insättningar, då dermed vore förenad en, om än ringa, kontant utgift. Den obetydliga nedsättning i postsparbanks räntefot, som är nödig för att bereda banken ett öfverskott, undgår deremot allmänhetens uppmärksamhet.

Postsparbanken godtgör i allmänhet insättare lägre ränta, än hvad dessa kunna erhålla hos de enskilda sparbankerna. Den kan göra det utan fruktan att duka under i täflan med de senare, emedan den i öfrigt erbjuder insättare så många fördelar, som dessa sakna. Men såväl bankens eget som statens intresse hafva dessutom ansetts fordra, att den af postsparbanken erbjudna ränta sättes temligen låg. Detta af flere skäl. För bankens egen säkerhet är det naturligen af största vigt att kunna realisera någon behållning på de af densamma förvaltade medel och derigenom kunna bereda sig en reserv för att möta möjliga förluster. Vidare har det ansetts af stor betydelse för bankens kredit, att räntefoten så litet som möjligt är underkastad förändringar. Den insättande allmänheten, som i de flesta fall saknar insigt och förmåga att bedöma de anledningar, som kunna berättiga en nedsättning i räntefoten, kan till följd af en sådan åtgärd lätt förlora förtroendet för en sparbank, som i de uti sparbanksboken tryckta reglorna utlofvar en högre ränta, än som i verkligheten kommer insättarne till godo.

Derför har, i ändamål att åt räntefoten gifva största möjliga stadga, det i vissa länder ansetts nödigt, att densamma bestämmas i sparbankslagen, så att en ändring

deri är beroende på båda statsmakternas beslut. Så är förhållandet i England och Frankrike. I det senare landet kan dock räntan, i händelse af behof, förändras genom ett dekret af den verkställande makten, dock först efter det *le Conseil d'état* afgifvit sitt utlåtande. I Italien bestämmes räntan för hvarje år af finansministern efter samråd med ministern för åkerbruk, näringar och handel, i Belgien af det råd, som har sparbankens högsta ledning om hand.

För att i möjligaste måtto skydda postsparbanken mot förluster och sätta den i tillfälle att äfven under tider af ekonomiskt betryck ostörd fortfara med sin verksamhet och göra front mot de ökade anlopp på dess kassa, som under sådana tider pläga förekomma, har man sökt omgärda banken med åtskilliga för sådant ändamål tryggande bestämmelser. Dit höra föreskrifterna om maximum för insättares tillgodohafvande och om rättigheten att förändra räntefoten för insättningar, äfvensom den af alla postsparbanker iakttagna regeln att hålla en måttlig räntefot. Den kraftigaste bestämmelsen i detta hänseende är dock föreskriften, att medel ej utbeholdas utan förutgången uppsägning. Denna inskränkning i insättares dispositionsrätt att ej kunna utfå sina besparingar vid anfordran har af många framhållits såsom en orättvisa, på samma gång som postsparbanken i detta hänseende ej erbjöde samma fördel som de enskilda sparbankerna, hvilka i vanliga fall liqviderade vid anfordran.

Emellertid har en sådan föreskrift ansetts nödig såväl i postsparbankens som insättarnes intresse. M. Thiers skrifver uti sin år 1850 afgifna *Rapport sur l'assistance et la prévoyance publiques*: »Att utlofva betalning vid anfordran af medel, å hvilka man förbundit sig att erlägga ränta, och som man i följd deraf måste placera för att göra fruktbarande, vore att utlofva det omöjliga och att

utsätta sig för att ej kunna uppfylla sina ingångna förbindelser.» Sparbanksväsendets historia visar äfven noggsamt nyttan och nödvändigheten af ett sådant försigtighetsmått.

I detta hänseende är lagen för den engelska postsparbanken den minst stränga. Den föreskrifver ej någon viss uppsägningstid. Men insättarens begäran om lyftning af medel skall skriftligen insändas till centralförvaltningen i London, som derefter tillsänder insättaren en invisning, mot hvars framlemnande vid den deri angifna postanstalten medlen till honom utbetalas. Derigenom uppkommer en mellantid af minst fyra dagar emellan uppsägningen och utbetalningen, en mellantid, som, i händelse af talrika uppsägningar, sätter banken i tillfälle att förstärka sin kassa.

Lagarne för öfriga postsparbanker föreskrifva deremot viss uppsägningstid, längre i den mån det uppsagda beloppet är större. Dessutom innehålla några lagar, särskildt den för Frankrikes postsparbank, en viktig bestämmelse, den s. k. *clause de sauvegarde*, enligt hvilken, i händelse af *force majeure*, verkställande makten eger att genom dekret bemyndiga postsparbanken att inskränka utbetalningen å hvarje uppsagd räkning till minst 50 francs hvar fjortonde dag. Denna bestämmelse, som förefaller synnerligen sträng, väckte emellertid ej ringaste motstånd vid lagens behandling i de franska kamrarna. Man insåg dess nödvändighet och hade i friskt minne de oerhörda förluster, som år 1848 drabbade staten. Regeringen, uppskrämd genom den mängd uppsägningar, hvaraf sparbankerna öfverhopades, lät nemligen då sparbankerna verkställa en fullständig liquidation och genomförde en tvångskonvertering af samtliga insatte medel i 5 % rentes efter en kurs, som först bestämdes till 80 francs, men kort derefter nedsattes till 71 francs 60 centimer. Denna konvertering ådrog staten en ren förlust af 140 millioner francs, hvarförutan äfven insättarna tillskyndades den förlust, som

uppkom derigenom, att de utfingo sin liquid i rentes å 80 francs och 71 francs 60 centimer. under det dessa rentes i sjelfva verket ej voro värde mera än resp. 75 och 64 francs.

Deremot hade man under åren 1870 och 1871 i Frankrike förvärfvat erfarenhet af den goda verkan af en föreskrift sådan som den nu ifrågavarande. Vid tiden för Paris belägring dekreterade regeringen, att de, som egde fordran i dervarande sparbank, skulle utfå sina medel med 50 francs i månaden. Sparbanken räknade då 245,000 insättare, hvadan öfver 12 millioner francs kunde utfordras i hvarje månad. Det oaktadt uppgingo de kontanta uttagen ej till mer än 300,000 francs under första månaden och 1,750,000 francs under de sex månader dekretet tillämpades. Under samma tid insattes i sparbanken medel till belopp af 750,000 francs, så att statskassans hela kontanta utgift för sparbankens räkning under denna tid inskränkte sig till 1 million francs.

Att föreskriften om viss uppsägningstid, långt ifrån att lända till skada, tvärtom är till fördel för insättarne, har jemväl blifvit af erfarenheten bekräftadt. I allmänhet torde man kunna antaga, att de behof, hvilka af sparbankens kunder äro ämnade att tillgodoses med de uppsagda medlen, icke äro mera trängande, än att dermed kan några dagar anstå. Dessutom sätter den emellan uppsägningen och utbetalningen förflytande tiden insättaren i tillfälle till eftertanke, hvarigenom mången gång medlens förbrukande för onyttiga ändamål förekommes. Också äro de fall, då en redan verkställd uppsägning återtages, ingalunda sällsynta.

En bestämmelse, som i sin mån bidragit till det förtroende, hvaraf postsparbankerna äro i åtnjutande, är den, hvarigenom bankens samtliga tjänstemän äro tillförbundna att ej för annan person yppa insättares namn eller de af honom verkställda omsättningar. Erfarenheten har nem-

ligen visat, att synnerligast den arbetande klassen och landtbefolkningen äro angelägna att för grannar, släktningar eller arbetsgifvare dölja, att de ega besparingar, och att många af dem afskräcfts från att insätta medlen i enskild sparbank af den anledning, att deras arbetsgifvare eller andra personer, af hvilka de varit beroende, tillhört sparbankens styrelse. Föreskriften tillämpas med största noggrannhet och dess öfverträdande är förenadt med mer eller mindre stränga påföljder för den felande.

Det är i allmänhet förbjudet för insättare att samtidigt hafva räkning i två olika sparbanker. Genom att insätta medel i flere sparbanker skulle nemligen insättaren kringgå stadgandet derom, att hans tillgodohafvande ej får öfverstiga ett visst maximum; och då det i de flesta fall är staten, som förvaltar och gör fruktbarande sparbankernas medel, är det af vigt, att stadgandet om maximum för insättningar, hvilket hufvudsakligen tillkommit för statens trygghet, ej på sådant sätt trädes för nära.

Slutligen bör det framhållas, att man för befordrande af postsparbankernas verksamhet varit angelägen att så mycket som möjligt underlätta enskildas åtgärder med banken samt befria denna från alla band, som kunna störande inverka på dess rörelse. Sålunda tillhandahållas allmänheten afgiftsfritt alla erforderliga formulär för meddelanden med postsparbanken, alla sådana meddelanden befordras portofritt, alla banken rörande handlingar äro fria från inregistrerings- och stämpelafgift o. s. v.

Efter denna kortfattade redogörelse för några af de viktigaste grundsatser, som vid inrättande af postsparbanker vunnit tillämpning, öfvergår jag till framställning af den för dessa sparbanker i de särskilda länderna gällande lagstiftning.

Stor-Britannien och Irland.

Den första sparbank i de förenade rikena inrättades år 1799 i Tottenham (Middlesex) af enskild person. Den fick dock först år 1804 en bestämd organisation derigenom, att ett antal förmögne ståndspersoner i orten åtog sig vården om densamma och ansvarighet för deri insatta medel, en hvar till belopp af högst £ 100. Räntan bestämdes till 5 %, hvilket emellertid inom kort hade till följd, att den af styresmännen ingångna ansvarighet måste tagas i anspråk för att banken skulle kunna fullgöra sina förbindelser mot insättarne.

Denna sparbank efterföljdes snart af andra, hvilkas verksamhet blef mindre förlustbringande, i det att räntan på insatta medel sänktes. Det goda inflytande, sparbankerna snart visade sig utöfva på de mindre bemedlade klasserna, och det intresse, som från de förmögnares sida lades i dagen för dessa inrättningar, dröjde ej att tilldraga sig regeringens och parlamentets uppmärksamhet och år 1817 utfärdades en parlamentsakt (55. George III. c. 130) »i ändamål att befördra inrättandet af sparbanker i England». Genom denna akt, som utgör det första kända ingripande från den lagstiftande maktens sida i sparbankernas verksamhet, bestämdes, bland annat, att en sparbanks principaler (trustees), hvilka för denna befattning ej egde uppbära någon aflöning, skulle, förr än den af dem stiftade sparbank finge träda i verksamhet, hos domstolen i den ort, der banken vore belägen, låta inregistrera de för den-

samma gällande bestämmelser; att högsta beloppet, som af en person finge insättas, utgjorde första året £ 100 och hvardera af de följande £ 50; att ränta å insatte medel skulle utgå efter £ 4. s. 11. d. 3 för £ 100 per år; samt att sparbankens styrelse skulle insätta de deponerade medlen hos Englands eller Irlands bank för räkning »Fullmäktige för nedbringande af rikets gäld» (the Commissioners for the reduction of the national debt^{*)}), hvilka hade att förvalta medlen, samlade till en fond under benämning *the Savings banks fund*.

Lagstiftningen för sparbankerna undergick tid efter annan åtskilliga, af omständigheterna påkallade förändringar. Sålunda bestämdes år 1828, att de för hvarje nygrundad sparbank stiftade regler skulle granskas och godkännas af en lagfaren tjänsteman, att maximum för insättningar, med undantag af dem, som verkställdes af välgörenhetsinrättningar eller understödskassor, skulle utgöra £ 30 om året och i det hela £ 150, samt att räntan skulle utgå med £ 4 s. 8 för £ 100. År 1844 nedsattes räntan till £ 3. s. 0. d. 10 för £ 100, men höjdes genom sparbankslagen af år 1848 (11 o. 12 Viet. c. 133) till £ 3. s. 5 för £ 100, vid hvilket belopp den allt sedermera bibehållits äfven efter postsparbankens stiftande.

Men om äfven den lagstiftande maktens ingripande i sparbankernas verksamhet varit egnad att sporra intresset för dessa inrättningar och att åstadkomma likformighet i sättet för deras förvaltning, hade derigenom ej kunnat förebyggas betänkliga missgrepp och underslef, hvarigenom insättarne tillskyndades betydande förluster. Flere sparbanker gjorde bankrutt, förorsakad ej sällan af principalernas obestånd. Åtskilliga fall af oredlighet hos spar-

*) Till undvikande af den långa benämningen tillåter jag mig att i det följande för nämnda myndighet använda uttrycket »The National Debt Office».

bankernas styresmän blefvo upptäckta. Dessa omständigheter verkade derhän, att parlamentet år 1858 uppdrog åt en komité att anställa noggrann undersökning af sparbankernas ställning och skötsel. Vid denna undersökning utröntes, att principalerna för åtskilliga sparbanker underlätit att i öfverensstämmelse med föreskriften i 1817 års parlamentsakt till *the National Debt Office* öfverlemna de insatta medlen och i stället använt större eller mindre del deraf till spekulationer, samt att de icke behörigen öfvervakat sparbankernas tjänstemän. Vidare kom i dagen, att *the National Debt Office* icke gått till väga med tillräcklig varsamhet vid förvaltningen af sparbanksfonden, i det fondens medel dels användts vid konvertering af äldre statslån, utan att den hållits skadeslös för de genom en sådan åtgärd uppkomna förluster, dels blifvit placerad i consols och andra valutor, inköpta till högre pris än som för dem kunde erhållas i tider af ekonomiskt betryck, då större partier deraf måst realiseras för att sätta sparbankerna i tillfälle att möta ökade uttagningar. Dessa omständigheter i förening dermed, att till sparbankerna utbetalts högre ränta å sparbanksfondens medel, än som motsvarade dessa medels afkastning, hade ledt derhän, att om år 1858 de valutor, som uti *the National Debt Office* representerade sparbanksfondens tillgodohafvande, skulle realiserats efter gällande kurs, hade ett deficit i denna fond uppkommit till belopp af icke mindre än £ 4,400,000.

Dessa upptäckter jemte insigten derom, att de befintliga sparbankernas verksamhet och utveckling icke motsvarade de anspråk, man med afseende på befolkningens snabba framåtskridande i materielt välstånd hade rättighet att ställa på dessa inrättningar, gåfvo upphovet till ett verksammare ingripande från statens sida och till sparbanksväsendets centralisering.

Tanken på en sparbank, som betjenade sig af de särskilda postanstalterna för sin vexelverkan med allmänheten, hade blifvit framkastad redan år 1807 af en parlamentsledamot, M. Whitebread. Frågan återupptogs ånyo tjugo år derefter och var då föremål för ett lifligt meningsutbyte i pressen. Den hade då ryckt ett steg närmare sin lösning genom införandet af postanvisningar, hvilka från postverkets sida i flere hänseenden erfordra liknande åtgärder med dem, som ifrågakomma vid sparbanksrörelsen. På 1850-talet blef saken varmt förordad af bland andra Dr Hancock och bankiren Charles William Sikes. Men det var först år 1860 som M. Gladstone, hufvudsakligen på tillskyndelse af två högre tjänstemän i Generalpoststyrelsen, MM. Chetwynd och Scudamore, för parlamentet framlade ett förslag till bildande af en allmän postsparbank, hvilket förslag vann parlamentets bifall. Anordningarne för postsparbanken bedrefvos derefter med sådan skyndsamt, att banken kunde börja sin verksamhet redan den 16 September 1861.

Vid tiden för ifrågavarande reforms införande den 31 December 1860 innehade sparbanksväsendet i Storbritannien och Irland följande ståndpunkt:

Antal sparbanker.	1 sparbank på antal invånare.	Antal insättare.	1 insättare på antal invånare.	Summa insatte medel.	Tillgodohafvande i medeltal för hvarje insättare.
638	53,291	1,585,778	24,4	£ 41,259,145	£ s. d. 26. 0. 4.

De för Englands postsparbank gällande bestämmelser innefattas dels i parlamentsakten af den 17 Maj 1861 (24. Viet. c. 14: »An act to grant additional facilities for

deposing small savings at interest with the security of the Government for due repayment thereof») jemte de ändringar och tillägg, som äro gjorda genom senare parlamentsakter af den 4 Maj 1863 (26. Vict. c. 14: »An act to amend the law relating to Post Office Savings Banks») och den 7 September 1880 (»An act to amend the Savings Banks acts»), dels ock i de reglementen, som den 13 Augusti 1861 och derefter vid flere särskilda tillfällen utfärdats af Generalpostmästaren.

Dessa bestämmelser äro till sina hufvudgrunder följande:

a) Rörande postsparbankens förhållande till allmänheten.

Penningar kunna af allmänheten för postsparbankens räkning insättas och åter utbeformas såväl vid hvarje postanstalt, som eger utfärda postanvisningar^{*)}, under den tid anstalten är öppen för expedition, som äfven vid öfriga postanstalter, hvilka af Generalpostmästaren för sådant ändamål upplåtas, under de tider, som för hvarje anstalt särskildt bestänmas.

Lägsta insättningsbelopp är 1 shilling, det högsta under loppet af ett år £ 100. Högsta belopp, som för en insättares räkning får inestå i postsparbanken, utgör £ 300, inberäknadt upplupen ränta^{**)}. Om insättares tillgodohafvande i kapital och ränta öfverstiger sistnämnda belopp, upphör all ränteberäkning, till dess hans fordran åter derunder nedgått.

*) Under den senaste tiden hafva för omsättningar hos postsparbanken öppnats jemväl ett stort antal af de mindre postanstalterna i landsorten, som ej ega utfärda postanvisningar, äfvensom de s. k. *letter-receivers* eller brefinlemningsställen i London.

***) Genom ofvannämnda parlamentsakt af den 7 September 1880 har maximum för insättningar förhöjts från resp. £ 30 och 200, såsom ursprungligen var stadgadt, till här angifna belopp.

Då *insättning* första gången göres skall insättaren lemna noggrann uppgift på för- och tillnamn, bostad och tjänst eller yrke. Han skall vidare medelst sin underskrift å ett tryckt formulär afgifva den försäkran, att han icke eger rättighet till några medel, insatte i, eller afkomst af medel tillhörande någon annan sparbanksinrättning i de förenade rikena, eller eger göra anspråk på medel, som i annan persons namn äro inestående i postsparbanken, med undantag likväl af sådana medel, som blifvit insatte af honom i egenskap af förmyndare eller god man för annan person eller ock af någon behörigen stadfastad understödsförening, af hvilken han är medlem. Vidare förbinder sig insättaren genom ifrågavarande förklaring att underkasta sig de för postsparbanken gällande bestämmelser: Insättarens underskrift å förklaringen bevittnas af den posttjensteman, som emottager insättningen, eller af någon annan utaf honom känd person, eller kyrkoherden eller klockaren i den församling, der insättaren bor, eller fredsdomaren. Kan insättaren ej skriva, bevittnas hans bomärke på enahanda sätt. Skulle det sedermera befinnas, att förklaringen i sin helhet eller till någon del ej är med sanna förhållandet öfverensstämmande, har insättaren förverkat all rätt till de insatta medlen.

Insättningen annoteras i en numrerad sparbanksbok, i hvilken utdrag af de för postsparbanken gällande bestämmelser finnas tryckta. Sparbanksboken förses å därför särskildt afsedd plats med insättarens namnteckning och hvarje insättning atterteras medelst posttjenstemannens namn och postanstaltens datostämpel. Samma dag insättningen sker öfversändes från postanstalten till Generalpostmästaren uppgift på insättaren och det insatta beloppet, hvarefter qvitto derifrån med posten ofördröjligen öfversändes till insättaren. Kommer sådant qvitto honom ej tillhanda i England inom fyra dagar samt i Skotland

och Irland inom sex dagar från insättningsdagen, eller bär qvittot spår af radering, skall insättaren insända påminnelse eller uppgift om förhållandet till Generalpostmästaren i bref, hvartill formulär afgiftsfritt erhålles å postanstalten, samt derefter i händelse af behof ytterligare reklamera hvar tionde dag, till dess qvitto följer. Emellertid eger insättaren uti anteckningen i sparbanksboken laga bevis på sin fordran.

Ränta å deponerade medel godtgöres med $2\frac{1}{2}$ % för år på hvarje helt £ och räknas från och med månaden näst efter den, då insättning egt rum, till och med månaden näst före den, då uttag göres. Röntan löper till den 31 December, då den lägges till kapitalet, hvarefter ränta beräknas å hela det sålunda uppkomna beloppet.

Penningar kunna äfven insättas genom fullmäktig för annan persons räkning, men insättningen skall då ske i bådas namn. Uttag får i sådant fall ega rum endast mot qvitto af de båda nämnda personerna eller deras rättsinnehafvare. Endast ett sådant qvitto, afgifvet antingen personligen eller genom ombud på grund af behörig fullmakt, hvilken jemväl må vara utfärdad af omyndig, yngre eller äldre än 14 år, utgör för postsparbanken laga bevis om verkställd utbetalning.

Insättning må jemväl göras af person yngre än 21 år eller för sådan persons räkning, och återbetalning af sådana medel eger på vanligt sätt rum till den omyndige själf, om han är äldre än 7 år. Är den omyndige yngre än 7 år skall den ofvannämnda förklaringen för hans räkning afgifvas af en släkting eller anhörig, och den omyndige må ej lyfta medlen förr, än han uppnått nämnda ålder.

Medel, insatta af gift qvinna eller af qvinna, som sedermera ingått äktenskap, må återlyftas af insättaren

sjelf, så vida ej mannen skriftligen begär, att medlen skola utbetalas till honom *).

Principaler eller styresmän för behörigen stadfästade föreningar till ömsesidigt understöd (friendly societies), välgörenhetsstiftelser (charitable or provident societies) samt s. k. pennysparbanker ega äfven att i postsparbanken insätta omförmälda föreningars etc. fonder utan inskränkning till beloppet, förutsatt att insättningen uppgår till 1 shilling eller utgör en multipel deraf och att till Generalpostmästaren insändes ett exemplar af de för sådan förening gällande stadgar jemte uppgift på de personers namn och hemvist, hvilka å föreningens etc. vägnar ega att insätta och uttaga medel.

Då första insättningen göres för sådan förenings eller stiftelses räkning skall den ofvan omförmälda förklaringen innehålla, i förra fallet, att föreningen icke tillförsäkrat någon dess medlem belopp öfverstigande £ 300, att de insatta medlen äro föreningens egendom och härflyta af medlemmarnes bidrag eller af gåfvor, samt att föreningen icke har medel insatta i någon annan sparbank, och i senare fallet, att stiftelsen icke i annan sparbank placerat någon del af sin fond.

En gång om året på årsdagen af den första insättningen skall insättare till Generalpostmästaren insända sin sparbanksbok i konvolut, som afgiftsfritt tillhandahålles honom å närmaste postanstalt. Ändamålet härmed är, att centralförvaltningens räkenskap skall jemföras med an-

*) Genom »*Married Womens Property Act*» af den 9 Augusti 1870 (33 & 34 Vict. c. 93), hvilken icke är tillämplig i Skotland, stadgas, att medel, insatte af gift qvinnor efter det nämnda akt blef gällande, äro att anse såsom henne enskildt tillhöriga; dock att, om insättning egt rum af medel, tillhörande mannen, utan dennes samtycke, »*the Court of Chancery*» i England eller Irland eller ock närmaste domstol skall efter ansökning afgöra, huruvida och till hvad belopp de insatta medlen må utbetalas till mannen.

teckningarne i sparbanksboken och insättarens räntefordran deri införas.

Den första sparbanksboken såväl som hvarje senare bok, som utgifves såsom fortsättning af en föregående, lemmas afgiftsfritt. Förlorar insättare sin bok och önskar erhålla en ny, skall han till Generalpostmästaren insända ansökning derom med uppgift på de omständigheter, under hvilka boken förlorats, samt tillika bifoga 1 shilling i postmärken, utgörande afgiften för en ny bok, för den händelse hans ansökan derom varder bifallen. Generalpostmästaren utfärdar derefter, om han finner omständigheterna dertill föranleda, en ny bok för insättaren, eller återställer i motsatt fall de insända postmärkena.

Sparbanksboks befordran till Generalpostmästaren och åter till insättaren samt bref med begäran om uteblifvet qvitto å insatte medel äfvensom hvarje annat bref till Generalpostmästaren, innehållande någon ansökan eller förfrågan rörande insatte medel, äro, likasom svaren derå, portofria.

Önskar insättare att öfverflytta sitt tillgodohafvande från postsparbanken till någon annan behörigen stadfästad sparbank, skall han till Generalpostmästaren insända ansökan derom jemte sin sparbanksbok. I utbyte häremot erhåller då insättaren ett certifikat med uppgift å beloppet af hans fordran i kapital och ränta. Hans räkning med postsparbanken upphör dermed. Insättaren har derefter att öfverlemna certifikatet till principalerna eller styresmännen för den sparbank, deri han önskar vinna inträde, hvilka, om de finna hinder därför ej möta, med honom öppna räkning, dervid han anses hafva insatt den summa certifikatet utvisar.

På enahanda sätt eger äfven insättare i en behörigen stadfästad enskild sparbank, hvilken önskar öfverflytta sin räkning till postsparbanken, att af förstnämnda sparbanks

principaler eller styresmän utbekomma ett certifikat, utvisande hans tillgodohafvande i kapital och ränta, hvar efter hans räkning med denna sparbank afslutas. Insättaren aflemnar derpå certifikatet å någon af de postanstalter, i hvilka insättningar för postsparbankens räkning få ega rum, och anses dervid hafva gjort insättning till det belopp certifikatet utvisar. Certifikatet insändes ofördröjligen genom postanstaltens försorg till London för att verificeras i *the National Debt Office*, hvarefter, om uppgiften på insättarens tillgodohafvande befinnes riktig, räkning å enahanda belopp med honom öppnas af postsparbanken, och qvitto tillsändes honom på vanligt sätt.

Vill insättare *lyfta* hela sin fordran eller någon del deraf, skall han till Generalpostmästaren insända ansökan derom, skrifven å formulär, som afgiftsfritt tillhandahålles å närmaste postanstalt. Deri skall noggrannt uppgifvas sparbanksbokens nummer, namnet på den postanstalt, der första insättningen gjordes, det belopp, som uppsäges till lyftning, insättarens tjänst eller yrke och hemvist samt namnet på den postanstalt, der han önskar lyfta beloppet. Derefter tillsändes honom från centralförvaltningen, senast inom tio dagar sedan ansökningen om lyftning ingafs till postanstalten, en invisning, betalbar å den deri uppgifna postanstalt, hvarjemte postanstalten jemväl med samma post särskildt aviseras om invisningens utställande. Insättaren skall personligen presentera invisningen till inlösen vid den deri angifna postanstalten samt tillika framlemna sin sparbanksbok, uti hvilken posttjenstemannen antecknar uttaget med attest af sitt namn och postanstaltens datostämpel. Invisningen förses å därför särskildt afsedd plats med insättarens qvitto å det uttagna beloppet. Sådant qvitto är fritt från stämpelafgift.

Postsparbanken ansvarar icke för den förlust, som kan tillskyndas insättare derigenom, att annan person,

som i hans namn falskeligen uppgifver sig vara insättare samt till betalning uppsäger af den förre insatte medel, genom företeende af dennes sparbanksbok och uppfyllande i öfrigt af föreskrifna vilkor för uttagning, lyckas tillnarra sig större eller mindre del af insättarens medel.

Utbetalning af insatte medel eger rum endast till insättaren personligen eller till innehafvaren af en utaf honom i sådant afseende utfärdad fullmakt, hvarå insättarens namnteckning skall vara bestyrkt af kyrkoherden eller klockaren i den församling, der han har sitt hemvist, eller fredsdomaren, eller, i händelse af sjukdom, af läkaren. Vistas insättaren utomlands, skall namnteckningen vara bestyrkt af behörig myndighet å hans vistelseort. Fullmakten skall vara skriven på formulär, som afgiftsfritt erhålles å den postanstalt, af hvilken invisningen är stäld att betalas.

Ansökan om utbekommande af medel, insatta af förening till ömsesidigt understöd, välgörenhetsstiftelse eller pennybank, skall vara undertecknad af två utaf föreningens etc. principaler, eller, om sådane ej finnas, af dess kamrerare eller kassör. Namnet på den person, som blifvit af föreningen etc. bemyndigad att lyfta dess medel, skall särskildt angifvas i den avis, som af centralförvaltningen tillsändes postanstalten, hvarjemte invisningen skall ställas till hans order. Denne persons qvitto utgör derefter för postsparbanken laga bevis om verkstäld utbetalning.

Affider insättare, hvars tillgodohafvande i postsparbanken, oberäknadt ränta, icke öfverstiger £ 50, och *probate of his will* eller *letters of administration*^{*)}) icke före-

*) Då en person affidit eger, enligt gällande engelsk lag, vid testamentsuccession testamentsexekutorn och vid intestatsuccession utredningsmannen icke taga någon befattning med kvarlåtenskapen utan att dess förinnan hafva hos *the Court of Probate* utlöst ett dokument, som bemyndigar honom till ett sådant befattningstagande. Detta dokument benämnes vid testamentssuccession *probate of the will of the deceased*

tes för Generalpostmästaren, eller skriftligt meddelande derom, att testamente efter den affidne finnes och om afsigten att förete detsamma eller att utlösa *letters of administration*, icke ingifves till Generalpostmästaren inom en månad från dödsfallet, eller om sådant skriftligt meddelande väl lemnas, men testamentet icke företes eller *letters of administration* icke utlösas och hvarken *probate* eller *letters of administration* företes inom två månader från dödsfallet, eger Generalpostmästaren att efter utgången af omförmälda tid utbetala den affidnes tillgodohafvande och efter omständigheterna fördela det emellan hans enka och skyldemän, en eller flere, eller ock i enlighet med gällande arfslag.

Öfverstiger åter den affidnes fordran, oberäknadt ränta, £ 50, må medlen utbetalas endast till testamentsexekutor eller utredningsmannen mot företeende af behörigt *probate* eller *letters of administration*.

För den händelse insättare, född af oäkta säng, aflider utan att genom testamente hafva förordnat angående sin qvarlåtenskap, och anhöriga till honom finnas, hvilka, om den affidne varit af äkta börd, skulle varit arfsberättigade till dennes i postsparbanken insatta medel^{*)}, eger Generalpostmästaren att med tillstånd af den jurist, som har att granska sparbanksreglementen (*the barrister-at-law appointed to certify the rules of savings banks*)^{**)} till en eller flere af bemälda personer i enlighet med gällande arfslag utbetala den affidnes tillgodohafvande i sparbanken.

och vid intestatsuccession *letters of administration of the estate and effects of the deceased*, och hvarje åtgärd, som utan stöd af detsamma vidtages med qvarlåtenskapen, är ogiltig.

*) Enligt engelska arfslagen ärfves en person af oäkta börd endast af egne bröstarfvingar.

***) För korthetens skull tillåter jag mig att i det följande benämna denne jurist »postsparbankens ombudsman».

Blifver insättare sinnessjuk eller af annan anledning urständssatt att sjelf förvalta sin egendom, och sådant äfvensom behof för insättarens räkning af hans i postsparbanken inestående medel nöjaktigt styrkes, eger Generalpostmästaren medgifva, att af berörda medel utbetalning tid efter annan må göras till den person, Generalpostmästaren kan pröfva dertill lämplig; och gäller sådan persons qvitto såsom laga bevis om utbetalning.

Uppstår tvist emellan Generalpostmästaren, å ena sidan, samt insättare, testamentsexekutor, utredningsman, skyldeman eller innehafvare af fordran hos insolvent eller i konkurstillstånd försatt insättare, eller ock annan person, som af någon anledning gör anspråk på insättares sparbanksmedel, å den andra, skall sådau tvist hänskjutas till afgörande af postsparbankens ombudsman. Dennes beslut är för parterne bindande och ändringssökande deri ej medgifvet.

Postsparbankens tjenstemän äro tillförbundna att ej för annan person yppa insättares namn eller beloppet af hans insättningar och uttag.

De med postsparbankens förvaltning och skötsel förenade kostnader skola bestridas af bankens egna tillgångar.

Alla medel, som insättas i postsparbanken, skola öfverlemnas till *the National Debt Office*, som jemväl skall tillhandahålla penningar till alla liqvider, hvilka till följd af insättares uppsägningar skola verkställas af Generalpostmästaren. *The National Debt Office* eger att placera ifrågarvarande medel i alla sådane valutor, uti hvilka sparbankernas fond, enligt de för dessa inrättningar gällande bestämmelser, må placeras. Öfver postsparbankens tillgångar föres särskild räkenskap och ett balansextrakt deraf, omfattande tiden från den 1 Januari till och med den 31 December hvarje år, skall inom utgången af påföljande Mars månad framläggas för parlamentet.

Skulle så inträffa att postsparbankens hos *the National Debt Office* innestående fond befinnes otillräcklig för att sätta banken i stånd att uppfylla sina förbindelser mot insättare, åligger det *the Commissioners of Her Majesty's Treasury* att fylla bristen från *the Consolidated Fund of the united kingdom* eller afkomsten af densamma.

Redogörelse för postsparbankens verksamhet under nästföregående år äfvensom för bankens ställning den 31 December i förhållande till insättarne skall inom utgången af påföljande Mars månad framläggas för parlamentet. Dessutom skola de rapporter, omfattande helt år, som afgifvas af Generalpostmästaren och *the National Debt Office*, inom utgången af påföljande Mars månad underställas den myndighet, som har att granska offentliga räkenskaper (*the Commissioners for auditing public accounts*).

Generalpostmästaren eger att, efter samråd med *the Commissioners of Her Majesty's Treasury*, när han finner omständigheterna sådant påkalla, utfärda reglementen, innefattande nödiga bestämmelser för postsparbankens skötsel och vård. Sålunda utfärdade bestämmelser skola dock underställas parlamentet inom fjorton dagar efter deras utfärdande, om parlamentet då är samladt, eljest inom fjorton dagar efter det parlamentet nästa gång sammanträder.

b) Rörande den inre förvaltningen.

1:o) Vid de särskilda postanstalterna.

Vederbörande posttjenstemans åligganden äro, i afseende å *insättningar*, att emottaga insättningsbeloppet och, i händelse insättare öppnar ny räkning, att erhålla dennes underskrift å förut omförmälda förklaring, sedan insättaren blifvit noggrannt underrättad om dess innehåll; vidare att uti en numrerad sparbanksbok införa insättarens

namn, adress och yrke jemte dagen för insättningen och beloppet deraf, samt å dertill särskildt anvisadt ställe i sparbanksboken erhålla insättarens namnteckning eller, om insättaren ej kan skrifva, hans bomärke, som då bör bevittnas. Sparbanksbokens nummer, insättarens namn, adress och yrke samt insättningsbeloppet antecknas tillika uti en särskild s. k. daglig sparbanksräkning. Vid hvarje följande deposition antecknas insättningsbeloppet och dagen för insättningen i sparbanksboken, hvarjemte i den dagliga räkningen införes sparbanksbokens nummer, namnet på den postanstalt, der första insättning gjordes, i händelse sådant egt rum vid annan postanstalt, samt insättarens namn och adress och insättningsbeloppet. Hvarje anteckning i sparbanksboken skall dessutom attesteras medelst posttjenstemannens initialer och postanstaltens datostämpel.

Då *uttag* skall göras har tjenstemannen att tillhandahålla insättaren nödigt formulär till ansökning om utbekommande af insatte medel; vidare att, då insättaren till inlösen presenterar den från centralförvaltningen erhållna invisningen, noga jemföra denna med den postanstalten samtidigt tillsända avis samt efterse, att insättarens namnteckning å invisningen öfverensstämmer med namnteckningen i sparbanksboken, som tillika skall företes, eller, om insättaren ej kan skrifva, låta hans identitet af någon känd person intygas. Sedan beloppet derefter utbetalts till insättaren införes dels i sparbanksboken dagen för uttaget och beloppet deraf, hvilket på ofvanbeskrifna sätt af tjenstemannen attesteras, och dels i den dagliga räkningen insättarens namn, invisningens nummer och belopp samt, i händelse första insättning egt rum vid annan postanstalt, namnet på denna anstalt.

Efter slutad expedition för dagen avslutar tjenstemannen sin dagliga sparbanksräkning, inför summan af insättningar och af uttag under dagen i sin dagliga post-

anvisningsräkning och -kassabok samt insänder med näst afgående post till centralförvaltningen såväl omförmälda räkningar med dertill hörande inlösta invisningar och de af nya insättare afgifna förklaringar, som äfven kontanta medel, öfverstigande den för postanstalten bestämda post-anvisningskassa.

2:o) I Generalpoststyrelsens Sparbanksdepartement.

I detta departement, som utgör en afdelning af Generalpoststyrelsen, försiggår bokföringen af det ofantliga antal omsättningar, som årligen ega rum inom de förenade rikena; här kontrolleras hvarje särskild rörelse af den vidlyftiga mekanismen. Huru högt uppdrifven denna kontroll är, kan man sluta af följande siffror. Antalet omsättningar (insättningar och uttag) från postsparbankens öppnaude den 16 September 1861 till den 31 December 1875 utgjorde 36,344,353, omfattande ett sammanlagdt belopp af £ 137,607,539. Under denna tid uppgick postsparbankens förlust till följd af oredlighet eller vårdslöshet hos insättarne eller tjänstemännen till endast £ 4,387 eller icke fullt 0,0032 % af det omsatta kapitalet.

Jag måste tyvärr i saknad af fullständigt material afstå från försöket att här i detalj redogöra för det sätt, hvarpå hvarje särskild del af detta invecklade maskineri verkar. En sådan redogörelse skulle, för att vara uttömmande, förutsätta ett grundligt studium på stället. Jag inskränker mig därför till att i korthet antyda, huruledes arbetet inom departementet är fördeladt.

Departementet, som sysselsätter öfver 700 personer, deribland ett stort antal fruntimmer, arbetar på tre afdelningar, hvilkas göromål emellertid ej äro skarpt skilda, utan i många fall ingripa i hvarandra, nemligen *the Corre-*

spondence Branch, the Book-keepers Branch och the Examiners Branch.

The Correspondence Branch handlägger först och främst alla de göromål, som föranledas af insättningar. Dit hör att emottaga och kontrollera de från samtliga postanstalter insända dagliga sparbanksräkningar och de af insättare aflemnade förklaringar, samt att utfärda qvitto å depositioner. Angående omfattningen af detta arbete kan man göra sig en föreställning deraf, att t. ex. år 1877 antalet insättningar utgjorde i medeltal per dag 10,679 och den 31 December nämnda år uppgick till icke mindre än 25,857.

Vidare har denna afdelning att ombesörja den vidlyftiga brevexlingen med insättare och andra personer, som af en eller annan anledning kunna göra anspråk på insättares sparbanksmedel. Brevexlingen omfattar naturligtvis en mångfald af ämnen. Den kan sålunda afse fall, då qvitto icke kommit insättare till handa, då sparbanksböcker eller invisningar gått förlorade eller ankommit till oriktig person, då det gäller medel, tillhöriga affiden eller den, som blifvit sinnessjuk, då ansökan göres om utbekommande af medel, insatte af omyndig eller minderårig, eller af mannen att återfå medel, deponerade af hustrun, då insättningar skola göras af understödsföreningar, fromma stiftelser eller pennybanker o. s. v. Brevexlingen underlättas betydligt derigenom, att tryckta formulär begagnas i största möjliga utsträckning, men det är påtagligt, att oändligt många fall förekomma, då sådane formulär ej kunna användas och brefven följaktligen måste fullständigt skrivas. Att denna del af arbetet har en betydande omfattning kan man finna deraf, att t. ex. år 1875 antalet bref som besvarades uppgick till 99,000, och att på en enda dag afsändes 40,000 meddelanden, deri dock inbegripet qvitton å insättningar och invisningar till uttag.

The Book-keepers Branch ombesörjer den egentliga räkenskapsföringen, hvilken, i sig sjelf enkel, dock fordrar mycket detaljarbete för att noggrannt kontrollera förhållandet till den insättande allmänheten, på samma gång som derigenom måste klarligen framställas postsparbankens egen ställning. Hvarje insättare har sin särskilda räkning, hvilken upptager insättarens namn, yrke och hemvist, den postanstalt, der första insättning egt rum, samt alla der- efter följande insättningar och uttag. Räkningarne äro grupperade hvar under den postanstalt, der första insättning försiggått, och försedda med nummer, motsvarande numret på den till insättaren utfärdade sparbanksboken. Till följd af denna anordning och då räkningarne tillhörande hvarje särskild postanstalt äro ordnade i bokstafs- följd, är det alltid lätt att återfinna den räkning, hvari anteckning skall göras. Räkningarne äro sammanfattade i stora liggare, och hvarje liggare innehåller samtliga de räkningar, hvilka tillhöra insättare vid ett visst antal postan- stalter. Liggarnes antal uppgick vid början af inne- varande år till 3,560 och 96 bokhållare voro sysselsatta med deras förande.

När uppsägning till uttag anländer till denna afdel- ning hafva bokförarne, hvilka tillika skola iordningställa den invisning, som tillsändes insättaren, äfvensom den avis, hvarigenom postanstalten, på hvilken invisningen är dragen, underrättas om dess utfärdande, att noggrannt kontrollera det utfordrade beloppet med insättarens till- godohafvande enligt hans räkning, emedan de äro ansva- rige för, att det belopp, som finnes insättaren godtskrifvet, jemte upplupen ränta ej öfverskrides.

Ett förökadt besvär vid räkenskapsföringen åstad- kommes genom de s. k. *cross-transactions* eller insätt- ningar och uttag verkstälde å annan postanstalt än der första insättning egt rum. Ty förutom särskild anteckning

här om i insättarens räkning måste annotering ske såväl i den räkning, som föres med den primitiva postanstalten, som i räkningen med den postanstalt, der den senare omsättningen försiggått. Att emellertid rättigheten för insättare att göra omsättning vid annan postanstalt högt uppskattas och mycket bidragit till det förtroende, postsparbanken förvärfvat hos allmänheten, synes deraf, att t. ex. år 1877 antalet *cross-transactions* uppgick till 27 % af samtliga omsättningar.

Mycket arbete upptages jemväl genom den afdelningen åliggande tillsyn derå, att alla från postanstalterna inkommande handlingar äro i behörig ordning. Till detta åliggande hör t. ex. kontrollen deröfver, att vid postanstalt ej emottagits större eller mindre insättningsbelopp, än medgifvet är, att de insända dagliga räkningarne äro åtföljda af vederbörliga bilagor (såsom insättarnes afgifna förklaringar, inlösta invisningar, indragna sparbanksböcker), att berörda förklaringar innehålla föreskrifna uppgifter o. s. v. Ligger försummelse i ett eller annat afseende postanstalten till last, åligger det afdelningen att genom brevexling deri bringa rättelse.

Afdelningen har äfven att uträkna ränta å insättarnes tillgodohafvande. Detta eger rum dels efter hvarje års utgång dels ock i de fall, då insättare under årets lopp uppsäger hela sin fordran i kapital och ränta. Då man besinnar, att antalet öppna räkningar den 31 December 1879 utgjorde nära 2,000,000, är lätt att göra sig en föreställning om vidden af det arbete, räntans uträknande och balancerings af de särskilda räkningarne kräfva. Visserligen användes härvid räntetabeller, men dessa kunna dock ej vara så detaljerade, att icke särskild uträkning i många fall är af nöden.

The Examiners Branch utöfvar den egentliga kontrollen såväl på insättarne som på räkenskapsföringen inom

departementet. Den har sålunda att öfvervaka, att avis om uppsägning är i behörig ordning, eller ock genom brev-vexling med insättaren få densamma rättad, att noggrannt jemföra underskriften på hvarje sådan avis med insättarens namnteckning å den afgifna förklaringen, att tillse att invisning, som tillsändes insättare, är öfverensstämmande med avis om uppsägning, att periodvis revidera insättarnes räkningar genom att jemföra deri införde poster med postanstalternas dagliga räkningar och inkomna uppsägningar o. s. v.

För hvarje dag skall afdelningen vidare med ledning af de skedda uppsägningarne upprätta förteckning å de penningebelopp, som de särskilda postanstalterna hafva af nöden för att infria de utfärdade invisningarne. Dessa förteckningar öfverlemnas derefter till Generalpoststyrelsens katedralbyrå (*the Receiver and Accountant-General's office*), som ombesörjer erforderliga remissor.

Det drygaste arbete, som åligger denna afdelning, består i granskningen af insättarnes sparbanksböcker. På sätt här ofvan blifvit framhållet, skall insättare hvarje år på årsdagen af första insättningen insända sin sparbanksbok till centralförvaltningen. Den del af afdelningens arbete, som består i kontroll af dessa böcker, är således dagligen återkommande. Böckerna jemföras med motsvarande räkningar i liggaren, hvarjemte den vid föregående års slut insättare godtskrifna ränta deri införes. De skiljaktigheter, som kunna förefinnas emellan sparbanksbok och motsvarande räkning, skola genom afdelningens försorg bringas till rättelse.

3:o) I Generalpoststyrelsens katedralbyrå och The National Debt Office.

Medel, som för postsparbankens räkning insättas vid de olika postanstalterna, insändas, i den mån de öfverstiga

den för hvarje postanstalt bestämda postanvisningskassa, till Generalpoststyrelsens postanvisningsbyrå, der de kontrolleras med de samtidigt insända dagliga räkningarne, samt öfverlemnas derefter till kameralbyrån. Denna byrå behåller till sin disposition ett lämpligt rörelsebelopp för att kunna förse postanstalterna med nödiga medel och tillika bestrida löpande utgifter för postsparbanken. Återstoden inlevereras hvarje vecka till The National Debt Office. När det till kameralbyråns disposition stående rörelsekapital finnes otillräckligt att möta dermed afsedda utgifter, reqvireras genom Generalpoststyrelsens sekreterare nödig kassaförstärkning från The National Debt Office, som då har att för postsparbankens räkning insätta det reqvirerade beloppet i Englands bank.

Postsparbankens rörelsekapital, hvars belopp är ifrån år ökats i den mån bankens rörelse gjort sådant nödvändigt, uppgår för närvarande till £ 150,000. Sparbankens fond i The National Debt Office utgöres af dels samtliga deponerade medel, hvilka den 31 December 1879 uppgingo till £ 32,012,134, dels ock det af sparbanken under årens lopp förvärfvade öfverskott, *surplus*, utgörande sistnämnda dag £ 779,000. Detta öfverskott skulle varit ännu betydligare, om icke af detsamma användts ett belopp af £ 98,983 till inköp af tomt och uppförande af en ny byggnad för postsparbankens räkning.

Öfverskottet uppkommer af det belopp, hvarmed räntan på sparbanksfonden öfverskjuter den af sparbanken efter en räntefot af $2\frac{1}{2}$ % till insättare utbetalda ränta jemte kostnaderna för sparbankens förvaltning. Dessa kostnader uppgingo år 1879 till £ 192,280, deri likväl inberäknadt £ 25,564 för sparbankens nya byggnad. Hvarje omsättning kostar för närvarande i det närmaste d. 8,6. Deraf utgår godtgörelse till tjänstemännen på postanstalterna med $\frac{1}{2}$ penny för hvarje omsättning jemte 1 shilling för hvarje

100 £ af de å postanstalten insatte medel. Vidare bör erinras, att sparbanken under de första åren af sin verksamhet icke godtgjorde postverket portoavgift för de försändelser, som föranleddes af dess rörelse. Detta eger deremot numera rum sedan år 1868 i ändamål att med full noggrannhet kunna bestämma beloppet af sparbankens utgifter och att ej föröka dess öfverskott på postverkets bekostnad. Sparbankens postutgifter öfverstiga för närvarande £ 20,000 om året.

The National Debt Office eger placera sparbanksfonden dels i statens egna förbindelser, såsom consols, skattkamarbonds o. s. v., dels ock i sådane valutor, som äro garanterade af staten. Hit höra obligationer, utfärdade af åtskilliga af de större jernvägsbolagen och af kommuner. Deremot får berörda myndighet ej använda medlen till diskonterings- eller annan bankrörelse. Sparbanksfonden afkastar i medeltal circa $3\frac{1}{4}$ %, hvadan således $\frac{3}{4}$ % derå utgör det ungefärliga öfverskott, som återstår till bestridande af sparbankens förvaltningskostnader och bildande af reservfond.

Helt nyligen har i England börjat tillämpas en bestämmelse, som redan länge varit gällande i åtskilliga andra länder, nemligen att insättare ega att för sina sparbanksmedel förvärfva förskrifningar å den konsoliderade statsskulden, hvilka på begäran anskaffas genom postsparbankens försorg och utan särskild afgift. Detta sätt för sparbanksmedlens placering har af allmänheten omfattats med mycken begärlighet. Redan under de första sju veckorna, sedan ifrågavarande bestämmelse blef gällande, inköptes för insättares räkning sådane valutor till belopp af £ 165,564.

Då det genom postsparbanken införda system för uppsamlande af sparmedel och för dessas återbetalning var väsentligen afvikande från de gamla sparbankernas tillvägagående i detta hänseende, var det en nödvändig förutsättning för postsparbankens framgång, att i de vidsträcktaste kretsar spriddes kännedom om såväl denna banks sätt att fungera som de fördelar, den erbjuder framför de enskilda sparbankerna. Men då postsparbanken har till hufvudsakligt syfte att främja de lägsta samhällslagrens fördel, deras, som tillförene endast i ringa mån genom insättningar i de befintliga sparbankerna visat sig hafva omtanke för sin och de sinas framtid, var det angeläget, att intresse för postsparbankens ändamål väcktes jemväl hos de mera välbergade klasserna, på det att genom deras verksamhet för saken kännedom om postsparbanken kunde nedtränga till den del af befolkningen, som banken företrädesvis är afsedd att betjena.

Postsparbankens styresmän hafva ock oafslåtligt verkat i sådant syfte. Sålunda hafva de för postsparbanken gällande bestämmelser, lättfattligt uppstälde, gång efter annan blifvit tryckta i stora upplagor och genom posttjenstemännens försorg spridda öfverallt i landet, anslagna i fabriker, verkstäder, salubodar, läsesalonger, utskänkningsställen, ja till och med uppspikats å kyrkdörrarne; genom jernvägsbolagens medverkan hafva nämnda bestämmelser utdelats å alla stationer och hållits tillgängliga i jernvägs-kupéerna; små handböcker, innehållande ett sammandrag af bestämmelserna jemte en kortfattad redogörelse för de fördelar, postsparbanken har att erbjuda, hafva genom brefbärrarne och andra personer i postverkets tjänst hållits allmänheten tillhanda mot en ringa afgift. Den periodiska pressen och företrädesvis den del deraf, som mest läses af de arbetande klasserna, har jemväl verksamt bidragit att befordra postsparbankens syfte. Dessutom hafva prester

och andra för saken nitälskande personer genom föreläsningar, spridande af små skrifter i ämnet, samtal o. dl. hvar i sin ort verkat i enahanda rigtning.

Dessa sträfvanden hafva äfven krönts med en framgång, som öfverstigit allas förväntningar. Från den dag, sparbanken öppnades för allmänheten, har den varit i åtnjutande af dess oinskränkta förtroende och haft att glädja sig åt en jemnt och hastigt fortgående utveckling. Den har uppsamlat ofantliga kapital och genom den uppfordran till sparsamhet, den inneburit för de arbetande klasserna, väsentligen bidragit att föra dessa framåt i materielt välbefinnande. Också äro meningarne i landet ej delade rörande sanningen af hvad M. Gladstone för ej länge sedan yttrade i parlamentet, att nemligen allt sedan antagandet af den lag, hvarigenom spanmålshandeln frigafs, icke någon parlamentsakt i så hög grad bidragit att förbättra de fattigare klassernas lefnadsförhållanden och öka nationalrikedomen som den, genom hvilken postsparbanken kom till stånd.

Efterföljande tabell åskådliggör resultatet af postsparbankens verksamhet från tiden för dess öppnande till utgången af år 1879.

Tabell, utvisande Engelsks Postsparbanks

År.	Antal för postsparbanks räkning fungerande post- anstalter vid årets slut.	Antal insättningar under året.	Summa insatte medel under året.	Medel för hvarje insättning.			Antal uttagningar under året.	Summa uttagne medel under året.	Medel för hvarje uttagning.			Summa kostnader för spar- bankens administration.
				£.	s.	d.			£.	s.	d.	
1861— ¹⁰ / ₁₂ 1862	2,535	639,216	2,114,669	3	6	2	97,294	438,637	4	10	2	20,591
1863	2,991	842,848	2,651,209	3	2	11	197,431	1,027,154	5	4	0	25,401
1864	3,081	1,110,762	3,350,000	3	0	3	309,242	1,834,849	5	18	8	45,856
1865	3,321	1,302,309	3,719,017	2	17	1	407,412	2,318,610	5	13	10	49,527
1866	3,507	1,525,871	4,400,657	2	17	8	515,348	2,975,054	5	15	4	59,451
1867	3,629	1,592,344	4,643,906	2	18	4	581,972	3,222,800	5	10	9	67,700
1868	3,813	1,757,303	5,333,638	3	0	8	637,144	3,669,809	5	15	2	61,860
1869	4,047	1,998,644	5,787,218	2	17	10	716,466	4,227,056	5	17	11	62,060
1870	4,070	2,032,326	5,948,369	2	17	3	746,449	4,443,024	5	18	9	66,115
1871	4,335	2,362,621	6,664,629	2	16	5	845,279	5,115,467	6	1	0	69,427
1872	4,607	2,745,245	7,699,916	2	16	1	933,975	5,836,660	6	4	11	78,404
1873	4,853	2,917,698	7,955,740	2	14	6	1,025,333	6,584,181	6	8	5	84,160
1874	5,068	3,044,692	8,341,256	2	14	10	1,069,669	6,876,095	6	8	7	99,616
1875	5,260	3,132,433	8,783,852	2	16	1	1,112,637	7,325,560	6	11	8	122,325
1876	5,448	3,166,136	8,982,350	2	16	9	1,195,603	7,792,477	6	10	4	125,912
1877	5,668	3,267,851	9,166,738	2	16	1	1,252,965	8,083,991	6	9	0	152,184
1878	5,831	3,360,636	9,485,391	2	16	5	1,304,617	8,514,188	6	10	6	448,543 ¹⁾
1879	6,016	3,347,828	9,887,109	2	19	1	1,418,543	9,030,174	6	7	4	192,280 ²⁾

¹⁾ I denna summa ingår dels ett belopp af £ 214,434 utgörande liqvid för af postsparbanken byggad för postsparbanks räkning.

²⁾ Häri är inberäknadt ett belopp af £ 25,564 för postsparbanks nya byggad.

verksamhet under tiden $^{16}_{/9}$ 1861— $^{31}_{/12}$ 1879.

Kostnad i medeltal för hvarje omsättning.	Antal nya räkningar, öppnade under året.	Antal räkningar, som under året upphört.	Antal räkningar, öppna vid årets slut.	Summa af sparbankens skuld till insättare, inberäknadt ränta till årets slut.	Sparbankens skuld i medel- tal å hvarje räkning.	Sparbankens fordran af the National debt office.	Sparbankens rörelsekapital vid årets slut efter afdrag af administrationskostnaden.	Summa af postsparbankens tillgångar.	Beloppet af insättare godgjord ränta.
d.	£.	£.	£.	£.	£.	£.	£.	£.	£.
6,7	205,928	27,433	178,495	1,698,221	9 10 3	1,659,032	35,692	1,694,724	22,189
5,8	185,934	44,760	319,669	3,377,480	10 11 4	3,328,182	44,413	3,372,595	55,204
7,7	236,153	74,964	470,858	4,993,124	10 12 1	4,995,663	5,522	5,001,185	100,493
6,9	239,686	99,160	611,384	6,526,400	10 13 6	6,582,329	4,327	6,586,656	132,870
6,9	266,542	131,672	746,254	8,121,175	10 17 7	8,231,176	25,791	8,256,967	} medeltal 253,614
6,9	264,341	155,612	854,983	9,749,929	11 8 0	9,867,703	47,690	9,915,393	
6,2	289,366	179,195	965,154	11,666,655	12 1 9	11,963,053	0	11,899,400	
5 5	323,723	203,092	1,085,785	13,524,209	12 9 1	13,755,547	19,386	13,774,933	
5,7	333,134	215,788	1,135,279	14,328,609	12 12 6	14,564,159	108,404	14,672,563	
5,2	370,745	250,406	1,303,492	17,025,004	13 1 2 $\frac{1}{2}$	17,303,815	166,456	17,470,271	376,738
5,1	424,843	285,887	1,442,448	19,318,339	13 7 10	19,559,804	301,070	19,860,874	430,079
5,1	433,478	319,281	1,556,645	21,167,749	13 11 1 $\frac{1}{2}$	21,745,442	82,850	21,828,292	477,851
5,8	442,501	330,413	1,668,733	23,157,469	13 17 6 $\frac{1}{2}$	24,030,711	21,499	24,016,836	524,559
6,9	438,836	330,466	1,777,103	25,187,345	14 3 5 $\frac{1}{2}$	26,127,917	94,518	26,222,485	571,584
6,9	437,033	511,762	1,702,374	26,996,550	15 17 1 $\frac{3}{4}$	28,004,732	106,833	28,111,565	619,331
8,1	453,221	364,355	1,791,240	28,740,757	16 0 10 $\frac{3}{4}$	29,713,529	104,057	29,817,586	661,459
s. d. 1 11,1	447,549	364,033	1,892,756	30,411,563	16 1 4	30,946,963	242,362	30,189,325	699,603
9,7	445,500	349,779	1,988,477	32,012,134	16 1 11 $\frac{3}{4}$	32,689,001	112,948	32,801,949	743,636

under de sistförflutna nio åren begagnade postmärken, dels £ 73,419 till uppförande af en ny

För att åskädliggöra det inflytande, postsparbanken utöfvat på öfriga sparbankers verksamhet, har jag upprättat följande

Tabell, utvisande de enskilda sparbankernas ställning åren 1860 och 1869.

År.	Antal öppna räkningar.	Summa af insättares tillgodohafvande.	Antal insättningar under året.	Antal uttag under året.	Antal sparbanker, stängda under perioden 1860—1869.	Antal räkningar, öfverförda till postsparbanken 1860—1869.	Summa medel, öfverförda till postsparbanken 1860—1869.
		£					£
1860	1,585,778	41,259,145	1,928,174	882,052	145	72,291	1,816,335
1869	1,377,892	37,554,556	1,518,936	900,647			

Häraf synes, att under ifrågavarande period minskning egt rum i antalet sparbanksräkningar med £ 207,886 och i insättarnes sammanlagda tillgodohafvande med £ 3,704,589, men att behållningen i medeltal på hvarje räkning ökats från £ 26. s. 0. d. 4. till £ 27. s. 5. d. 1 eller med £ 1. s. 4. d. 9. Under 1870-talet har de enskilda sparbankernas verksamhet ej oväsentligt ökats. Sammanlagda beloppet af insatte medel i dessa sparbanker utgjorde år 1880 £ 43,797,860, fördelade på 1,506,514 insättare med i medeltal £ 29. s. 1. d. 5 på hvarje räkning.

Innan jag lemnar England, bör jag icke underlåta att med några ord omnämma en art af i detta land existerande sparinrättningar, som stå i nära samband med postsparbanken och verksamt bidraga att befordra det med densamma afsedda ändamål, i det de uppsamla och förvalta de obetydligaste penningebelopp, tills dessa stigit till den minsta summa, som af postsparbanken emottages, nemligen s. k. *Pennybanker*. Dessa sparinrättningar äro för sin tillvaro beroende af enskilda personers bidrag i

penningar eller arbete, emedan de ej sjelfva kunna förvärfa någon nämnvärd inkomst och ej heller äro därför afsedda. Den stora nytta, de visat sig medföra, har ledt derhän, att de från allmänhetens sida röna det lifligaste deltagande. Äfven postsparbanken gifver dem ett kraftigt understöd. Den medgifver dem sålunda rättighet att i postsparbanken insätta sina medel utan afseende å beloppet, förutsatt att pennybankens reglemente blifvit af behörig myndighet stadfästadt, samt förser de pennybanker, som äro insättare i postsparbanken, afgiftsfritt med erforderliga räkenskaps- och sparböcker.

Hufvudsakliga skilnaden emellan postsparbanken och pennybankerna är, såsom redan blifvit antydt, att de senare emottaga mycket små penningebelopp. Några hafva bestämt minimum så lågt som till 1 farthing (mindre än 2 öre), men i allmänhet emottages ej mindre belopp än 1 penny. När en insättares behållning uppgår till 1 £, öfverflyttas beloppet genom pennybankens försorg till postsparbanken, der insättaren erhåller sin särskilda räkning och sin sparbanksbok. Detta hindrar dock ej, att han fortfarande kan vara insättare i pennybanken, då postsparbanken ej emottager lägre belopp än 1 shilling. Den ränta pennybankerna lemna å insatte medel utgår ej efter någon viss räntefot, utan bestämmes särskildt för hvarje bank. Den är naturligtvis i allmänhet obetydlig. Insättares tillgodohafvande i pennybank får ej öfverstiga £ 5. Qvinnor och barn kunna i eget namn insätta och uttaga medel. Tillsägelse om uttagning skall ske en vecka förut.

Pennybanken erhåller vanligen lokal afgiftsfritt af någon dess gymnare, eller ock upplåtes för ändamålet någon skolsal eller annat offentligt rum. Den hålles i allmänhet öppen om aftnarne och företrädesvis å sådan tid, då arbetslönerna utbetalas vid de i närheten belägna industriella etablissemanten. Såsom regel gäller, att insättningar och

uttag ej få ske utan att minst två af bankens tjänstemän derved äro närvarande.

Ifrågavarande art af sparinrättningar är icke ny. Den första inrättades redan år 1838. De rönte emellertid ej i början någon nämnvärd framgång, och åtskilliga fall förekommo, då de till följd af mindre god skötsel måste upphöra med sin verksamhet och derigenom tillskyndade insättarne ej ringa förlust. Men sedan de genom en parlamentsakt af år 1859 erhållit rättighet att insätta sina fonder å kollektivbok i sparbankerna, och medlen numera emottagas jemväl i postsparbanken, hafva de erhållit en betydande utveckling. Deras antal, som år 1866 utgjorde endast 90, uppgår för närvarande till mer än 3,000.

Följande tabell utvisar i hvilken anmärkningsvärd grad antalet af de pennybanker stigit, som under decenniet 1870—1879 erhållit rättighet att deponera sina fonder i postsparbanken:

År.	1870.	1871.	1872.	1873.	1874.	1875.	1876.	1877.	1878.	1879.
Antal pennybanker, som under året öppnat räkning i postsparbanken...	27	44	42	104	140	149	172	293	272	473

Ett annat slag af sparinrättningar, hvilkas ändamål är hufvudsakligen detsamma som pennybankernas, är de s. k. *skolsparkassorna*. Då emellertid dessa äro inrättade i nära öfverensstämmelse med dylika kassor i Frankrike, i hvilket land de först stiftades, torde jag lämpligast böra redogöra för de för dem gällande regler i sammanhang med framställningen af lagstiftningen för Frankrikes postsparbank.

Belgien.

Sparbanksväsendet i Belgien har icke att uppvisa den hastiga och betydande utveckling, som utmärker åtskilliga andra länder, företrädesvis Frankrike och England. Först med år 1865, då staten trädde emellan och inrättade en för hela landet gemensam sparbank, har en större lifaktighet på detta område visat sig.

År 1830 vid den tid, då Nederländerna skildes från Belgien, fanns i sistnämnda land endast sex sparbanker. Dessa hade alla sina fonder placerade i statspapper och blefvo hufvudsakligen af denna anledning indragna i den finansiella kris, som vid denna tid lät sina verkningar kännas vida omkring; de måste ock utan undantag upphöra med sin rörelse. Till följd häraf skulle antagligen all sparbanksverksamhet i Belgien kommit att för en längre tid ligga helt och hållet nere, om ej *la Société pour favoriser l'industrie nationale*, en bankinrättning till industriens främjande, på grund af en med staden Bruxelles träffad öfverenskommelse från och med år 1832 återupptagit den der förut befintliga sparbankens affärer och upprättat filialafdelningar i alla de städer, der banken hade afdelningskontor. Ungefär samtidigt härmed upprättades äfven liknande inrättningar, ehuru i jmförelsevis liten skala, af åtskilliga bolag och egare till större industriella anläggningar, såsom *la Vieille-Montagne* m. fl.

Den i Bruxelles återupprättade sparbanken hade i början en lysande framgång och utsträckte sin verksamhet

till alla delar af landet. Den gynnades äfven på allt sätt såväl af regeringen som af provinsernas och kommunernas representationer. De vilkor den erbjöd åt allmänheten voro synnerligen fördelaktiga. Maximum för insättningar, som förut varit 1,000 francs, höjdes till 4,000 francs, välgörenhetsstiftelser och dylika inrättningar bemyndigades att göra insättningar utan afseende å beloppet, utbetalning verkställdes senast 8 dagar efter uppsägning, å insatte medel godtgjordes ränta efter 4 % o. s. v.

Emellertid blef till följd af dessa fördelar tillflödet af kapital i banken så ymnigt, att dess styresmän började befara, att bankens säkerhet derigenom sattes på spel. Åtskilliga restriktiva åtgärder vidtogos i syfte att hämma en allt för snabb tillväxt i insättarnes tillgodohafvande. Men dessa åtgärder verkade en lika hastig återgång i bankens verksamhet. De insatta kapitalen, som uppnått den betydliga siffran af 60 millioner francs, sjönko inom kort till 46 millioner. Så inträffade 1848 års politiska omhjälfning, medförande rubbning jemväl på det ekonomiska området. Sparbanken var ej tillräckligt förberedd att möta de stegrade anspråk, som ställdes på dess kassa, och skulle hafva dukat under, om ej statsmakterna kommit banken till hjälp genom att dekretera tvångskurs å dess sedlar.

Efter denna tid gick sparbankens verksamhet allt mer tillbaka. År 1857 räknade den endast 27,604 insättare, deraf 1,800 publika stiftelser, med en sammanlagd fordran af 19,228,649 francs. Inseende nödvändigheten af att verk samma åtgärder vidtoges för att uppsamla och tillvarataga de medel, hvilka till följd af en allmän välmåga och riklig arbetsförtjenst kunde undandragas förbrukning, ansåg sig regeringen därför böra taga denna angelägenhet om händer, och då varande finansministern M. Frère-Orban framlade den 23 Maj 1859 ett förslag till lag om inrättande

af en *allmän spar- och pensionskassa*, stäld under statens garanti och med nationalbanken såsom förvaltare af sina fonder.

Sedan en långvarig och uttömmande undersökning egt rum angående redan befintliga sparbankers tillstånd och förvaltning, voterades den 16 Mars 1865 ifrågavarande lag, hvarefter, sedan nödiga organisationsarbeten försiggått, kassan under benämning *la Caisse générale d'épargne et de retraite* trädde i verksamhet. Till följd af de sundare principer, som med den nya sparkassan började att tillämpas, och det större tillmötesgående, den visade allmänheten, var denna reform i hög grad egnad att befordra insamlingen af den fattigare befolkningens besparingar; dock togs steget fullt ut först genom utfärdande af dekretet af den 10 December 1869, hvarigenom postanstalterna i riket ställes till kassans förfogande.

Sedan den nya sparkassan kom till stånd hafva öfriga sparbanker i landet ej gjort några väsentliga framsteg. Några af dem hafva måst upphöra med sin verksamhet. År 1874 hade de enskilda sparbankerna uppsamlat tillhoppa 25 millioner francs, tillhörande 40,000 insättare. Här af kom på den utaf *la Société générale pour favoriser l'industrie* inrättade sparkassan 13 millioner francs, fördelade på 19,000 insättare.

Ehuru den nya sparbanksinstitutionen begagnar sig af postanstalterna såsom förmedlare i dess åtgärder med allmänheten, är den dock väsentligen olika de postsparbanker, som, hufvudsakligen efter engelskt mönster, inrättats i andra länder. För att åskådliggöra de olikheter, som i detta hänseende förefinnas, torde vara lämpligast att redogöra först för kassans organisation och sätt att fungera enligt bestämmelserna härom i lagen af år 1865 och der efter för de reformer, hvilka tid efter annan deri införts.

Lagen af den 16 Mars 1865, så vidt den afser inrättande af en sparkassa, innehåller hufvudsakligen följande bestämmelser:

Den allmänna spar- och pensionskassan har sitt säte i Bruxelles. Filialafdelningar kunna inrättas å alla de orter, der det är möjligt att försäkra sig om nödig medverkan af kommuner, offentliga inrättningar och inflytelserika personer, som nitälska för de fattigare klassernas bästa. Alla öfverenskommelser angående upprättande af filialafdelningar underställas finansministerns pröfning.

Kassan emottager insättningar och verkställer utbetalningar vid nationalbankens samtliga afdelningskontor i landsorten och i öfrigt å de ställen, der regeringen finner nödigt och lämpligt.

De medel, som insättas i sparkassan, bilda en särskild fond, som förvaltas utan sammanblandning med pensionskassans medel. Sparkassan eger att med konungens tillstånd emottaga donationer eller stiftelser, gjorda till förmån för samtliga eller någon viss kategori af insättare eller för befolkningen i något visst distrikt.

Kassans angelägenheter handhafvas af ett *generalaråd*, ett *förvaltningsråd* och en *generaldirektör*. Generalrådet består af en president och 24 ledamöter, förvaltningsrådet af en president och sex ledamöter, valde bland medlemmarne af generalrådet. Presidenten och ledamöterna i de båda råden nämnas för sex år af konungen, men hvarje år afgå i förut bestämd ordning 4 ledamöter af generalrådet och en af förvaltningsrådet, dock kan afgående ledamot återväljas.

Generaldirektören nämnes äfven af konungen, som tillika bestämmer beloppet af dennes aflöning och af den borgen, som af honom bör ställas. General-

direktören eger ej, så länge hans ifrågavarande uppdrag fortfar, att vara ledamot af någon utaf nationalrepresentationens kamrar. Blifver sådan ledamot utnämnd till generaldirektör, upphör samtidigt hans mandat. Om generaldirektören inkallas i representationen, eger han ej aflägga ed såsom representant förr, än han afgifvit den förklaring, att han med afträdande af befattningen såsom generaldirektör åtager sig representantkallet.

Generalrådet tillkommer att vaka deröfver, att kassans verksamhet i möjligaste mån utvidgas medelst öppnande af filialafdelningar; att utfärda erforderliga reglementen för kassans förvaltning, hvilka reglementen skola underställas regeringens pröfning och godkännande; vidare att afgifva utlåtande i frågor angående emottagande för kassans räkning af donationer och stiftelser, samt att, under förutsättning af vederbörande ministers godkännande, besluta angående fastställande af sparbanksräntan och rörande de vilkor, hvarunder kassan i händelse af behof eger att upptaga lån. Generalrådet har dessutom dels att bestämma beloppet af kassans rörelsekapital och af reservfonden samt att besluta angående kapitalens placering, dels ock att såsom sista instans afgöra tvister, som kunna uppkomma emellan allmänheten och kassan.

Förvaltningsrådets åligganden äro att genom generaldirektören bringa till verkställighet alla af generalrådet fattade beslut; att öfvervaka och leda kassans verksamhet; att antaga tjänstemän och bestämma deras arfvoden; att afgifva utlåtande i alla de frågor, hvilka skola underställas generalrådets pröfning och afgörande; samt att gifva tillstånd till lyftning af medel i de fall, då sådant tillstånd är erforderligt, äfvensom besluta i frågor, som angå insättningar till belopp

understigande 500 francs. Öfver förvaltningsrådets beslut kan klagan föras hos generalrådet inom 14 dagar efter af beslutet erhållen del.

Generaldirektören är föredragande i general- såväl som i förvaltningsrådet. Han öfvervakar och leder arbetet å kassans olika byråer och utför under förvaltningsrådets inseende af de båda råden fattade beslut; han representerar kassan i dess förhållande till allmänheten och undertecknar utgående handlingar samt bevakar kassans rättsliga angelägenheter. Han skall vidare hvarje år till förvaltningsrådet afgifva redogörelse för kassans verksamhet, hvilken redogörelse jemväl framlägges för generalrådet och derefter genom finansministerns försorg bringas till allmänhetens kännedom. Redogörelsen med tillhörande bilagor insändes slutligen för granskning till den myndighet, som har att kontrollera publika räkenskaper (la Cour des Comptes).

Öfver kassans ställning vid slutet af hvarje månad afgifves rapport till regeringen, som offentliggör densamma i den officiella tidningen. Hvarje år framlägges dessutom för nationalförsamlingen en redogörelse, utvisande kassans ställning vid nästföregående års utgång.

Alla akter och handlingar, som äro erforderliga för denna lags bringande till verkställighet, tillhandahållas gratis och äro fria från stämpel- och inregistreringsafgift.

Å belopp, som insättes i kassan, tillgodoräknas *ränta* från den 1:a eller 16:de dagen i hvarje månad näst efter den, då insättningen göres. Minsta insättningsbelopp är 1 franc, och ränta beräknas ej å delar deraf; önskar insättare deponera belopp, som, tillagdt hans föregående fordran, öfverstiger 5,000 francs, er-

fordras dertill särskildt tillstånd af förvaltningsrådet. Den 31 December lägges räntan till kapitalet, hvar efter hela den sålunda uppkommande summan blir räntebärande. Ränteberäkningen upphör från och med den 1:a eller 16:de dagen i hvarje månad näst före den, då utbetalning eger rum.

Uttag får ske utan föregående uppsägning, om summan ej öfverstiger 20 francs²⁾, dock eger insättare ej begagna sig af denna rättighet mer än en gång hvarje vecka. För uttagning af högre summa skall uppsägning ske:

8 dagar förut för belopp öfverstigande 20 men ej 100 francs,	
15 » » » » » 100 » » 500 »	
1 månad » » » » » 500 » » 1,000 »	
2 månader » » » » » 1,000 » » 3,000 »	
6 » » » » » å 3,000 francs och derutöver.	

Dessa uppsägningstider, hvilka förvaltningsrådet dock eger förkorta, beräknas från den i sparbanksboken senast antecknade utbetalningsdag.

Då sparbanksbok utfärdas, antecknas deri insättarens namn och hemvist samt insättningsbeloppet. Sedan boken blifvit till kassan återställd, är kassan fri från vidare ansvar för de summor, som varit i boken inskrifne. Likaledes är ett utaf två vittnen utfärdadt qvitto för kassan giltigt, i händelse insättaren ej kan skriva eller af en eller annan anledning är urståndsatt att underteckna qvittot.

Går sparbanksbok förlorad, kan insättaren erhålla ny bok mot skyldighet att underkasta sig de villkor och försigtighetsmått, som kunna varda af förvaltningsrådet föreskrifna.

²⁾ Det belopp, hvaraf lyftning utan föregående uppsägning fick ske, var ursprungligen 100 francs, men är från och med år 1870 nedsatt till 20 francs.

Om insättare sådant åstundar, kan hans fordran eller någon del deraf genom kassans försorg placeras i belgiska statens fonder efter den kurs, som för dagen noteras å Bruxelles' börs. Kassan eger äfven att, sedan insättaren derom underrättats, i sådane valutor konvertera så stort belopp, som erfordras för att nedbringa hans fordran till 3,000 francs. Den har jemväl rättighet att förfara på enahanda sätt, då den har grundad anledning till det antagande, att insättare, i afsigt att eludera nyss omförmälda bestämmelse, låtit i andra personers namn utställas sparbanksböcker, till hvilka han är egare.

Kassans tillgångar äro fördelade i tre särskilda kategorier, nemligen 1:o) rörelsekapitalet, 2:o) medel, som äro afsedda för placering tills vidare, och 3:o) medel, som äro afsedda för definitif placering. Rörelsekapitalet insattes å räkning i nationalbanken.

Den del af tillgångarne, som är afsedd för placering tills vidare, göres fruktbarande medelst

- a) diskontering af vaxlar och löpande skuldsedlar,
- b) förskott å handelsvaror eller å ädla metaller i plantsar,
- c) förskott å *warrants*, *) samt
- d) lån mot belgiska eller främmande staters valutor, obligationer, utfärdade af provinser eller kommuner, äfvensom aktier eller obligationer, utfärdade af belgiska bolag.

*) *Warrant* är en indossabel handling, som medför panträtt till varor, upplagda i vissa nederlagsmagasin. En hvar, som upplägger varor i dessa magasin, erhåller en *warrant* och ett qvitto. Öfverlåtelse af dessa båda handlingar på samma person medför för denne eganderätt till varorna; öfverlåtelse af qvittot ensamt dispositionsrätt öfver varorna, förutsatt att innehafvaren af warranten blifvit godtgjord för sin fordran; samt öfverlåtelse af warranten ensam panträtt till varorna.

Placering af nu ifrågavarande del af sparkassans fond äfvensom realisering af säkerheterna, der sådan ifrågakommer, verkställles genom nationalbankens försorg, som deröfver för särskild räkenskap.

De medel åter, hvilka äro afsedda för definitiv placering, göras fruktbarande medelst inköp af valutor af följande fyra slag, nemligen:

- a) belgiska publika värdepapper eller andra valutor, garanterade af belgiska staten,
- b) obligationer, utfärdade af provinser, städer eller kommuner i Belgien,
- c) skuldebref med inteckningssäkerhet, samt
- d) obligationer, utfärdade af belgiska bolag, hvilka under loppet af fem på hvarandra följande år uppfyllt sina ingångna förbindelser förmedelst sina ordinarie inkomster.

De för sist omnämnda slag af placering afsedda medel levereras af nationalbanken till *la Caisse des dépôts et consignations*, som verkställer placeringen, förvarar de inköpta valutorna och, i händelse sådant befinnes erforderligt, ombesörjer realisation deraf. Medel, som inflyta genom sådan realisation, äfvensom afkomsten af nu ifrågavarande valutor öfverlemnas till nationalbanken.

Det belopp, hvarmed sparkassans samtliga inkomster enligt behörigen förrättadt bokslut öfverstiger utgifterna, ingår till kassans reservfond. Ändamålet med denna fond är att fylla den brist, som kan härleda sig från möjligen uppkommande förluster, äfvensom att hålla staten skadeslös för de utgifter, den kan hafva fått vidkännas på grund af sin garanti för kassan.

Hvart femte år eger regeringen att efter generalrådets hörande bestämma, att en del af reservfonden

skall såsom räntepremie utdelas till de insättare, som minst ett år haft fordran i kassan.

Kassan eger att med finansministerns tillstånd upptaga lån på viss tid med eller utan säkerhet af kassan tillhörande värdehandlingar.

Det belopp, som i kassans räkenskap finnes godt-skrifvet insättare, hvilken under loppet af 30 år icke gjort någon omsättning i kassan, äfvensom sådana statspapper, som af kassan inköpts på begäran af insättare eller för dennes räkning och hvarå insättaren under loppet af 30 år icke uttagit upplupen ränta, blifva kassans egendom. I dessa fall räknas dock tiden först från den dag, då insättaren fått fri dispositionsrätt öfver medlen.

Penningar eller statspapper, tillhöriga insättare, som aflider utan arfvingar eller utan att genom testamente hafva förordnat om sin qvarlåtenskap, tillfalla likaledes kassan.

Under förutsättning af finansministerns medgifvande eger kassan rättighet att träffa öfverenskomelse med enskild sparbank angående öfvertagande af sparbankens tillgångar och skulder. I sådant fall eger kassan öfvertaga äfven andra valutor än sådana, uti hvilka, enligt hvad här ofvan blifvit omförmäldt, dess egna medel må placeras.

Kassans förhållande till nationalbanken regleras af regeringen.

I ändamål att åt sparkassans verksamhet gifva största möjliga utsträckning bestämdes genom *ett dekret af den 10 December 1869, att postanstalterna i riket skulle fungera såsom förmedlare af allmänhetens transaktioner med kassan.*

Denna reform trädde i verket med 1870 års ingång. De bestämmelser, som deraf föranleddes, innefattas i en för posttjenstemännen utfärdad instruktion af den 11 December 1869 med deruti genom tilläggsinstruktionen den 26 Mars 1872 gjorda ändringar, hvarjemte genom ett den 16 Maj innevarande år utfärdadt dekret gifvits föreskrifter rörande skärpt kontroll å tjenstemännen vid deras åtgöranden för kassans räkning. En kort redogörelse för ifrågasvarande bestämmelsers innehåll torde här böra lemnas.

En hvar, som vill insätta medel i sparkassan, kan verkställa sådant vid någon af postanstalterna i riket. Insättning kan ega rum alla dagar, jemväl söndagar, å de tider, då postanstalten är öppen för expedition. Det är posttjenstemännen strängeligen förbjudet att för någon utom kassans förvaltningspersonal stående person yppa insättares namn eller de af honom gjorda omsättningar.

Belopp, som insättes hos postanstalt, får ej understiga 1 franc eller vara högre än 5,000 francs, så vida icke särskildt tillstånd att öfverskrida sistnämnda summa erhållits af kassans förvaltningsråd.

Då *insättning* första gång göres, skall insättaren uppgifva, huruvida han deponerar för egen eller för annans räkning. Posttjenstemannen antecknar i ett folieradt register insättarens för- och tillnamn, födelsedag, ålder, yrke eller tjänst samt hemvist äfvensom, om insättningen sker för annan persons räkning, dennes namn och hemvist. Sker insättning för gift qvinnas eller enkas räkning, antecknas jemväl hennes familjenamn. Vid insättning för minderårig omnämnas fadrens namn, eller, om fadren är död, modrens eller förmyndarens. Insättaren undertecknar derpå registret. Kan han ej skrifva, skall sådant särskildt anmärkas. Är insättning gjord för annan persons

räkning, skall denne teckna sitt namn i registret, då han senare infinner sig för att göra någon omsättning. Föreningar till önsesidigt understöd, hvilka jemväl ega rätt att göra insättningar, antecknas under den af föreningen antagna benämning.

Insättaren erhåller afgiftsfritt en sparbanksbok, stäld på honom personligen eller på den person, för hvars räkning insättning göres. Posttjenstemannen antecknar deri insättarens namn och hemvist. Insättningsbeloppet införes medelst fasthäftande af särskilda utaf förvaltningen för sådant ändamål utfärdade s. k. qvittenskuponer å 1, 2, 3, 5, 10, 30, 50, 100, 500 och 1,000 francs. Förvaltningen erkänner icke såsom giltigt qvitto anteckning i sparbanksboken, verstäld på annat sätt. Samtidigt härmed undertecknar insättaren en förklaring af innehåll, att han eger kännedom om de för sparkassan gällande föreskrifter och förbinder sig att ställa sig desamma till efterrättelse.

Går sparbanksbok förlorad, kan insättaren erhålla ett duplettexemplar deraf, om han på ett för förvaltningsrådet tillfredsställande sätt styrker sin behörighet, dock utfärdas sådant exemplar icke förr, än en månad förflutit sedan ansökning derom ingafs. Ansökningen skall vara undertecknad af sökanden personligen och hans namnteckning bevitnad af posttjenstemannen såsom intyg derom, att den befunnits öfverensstämmande med namnteckningen i registret, eller ock vara bestyrkt af borgmästaren i insättarens hemort. För duplettexemplaret erlägges 30 centimer, som tjenstemannen bifogar ansökningen i postmärken. Sedan ny bok utfärdats, sker anteckning derom i registret, och den förra boken anses dermed annullerad.

Posttjenstemannen antecknar hvarje deposition jemte de erhållna uppgifterna rörande insättarens per-

son å båda sidor i en perforerad blankettbok, så inrättad, att ena hälften af hvarje blad fränkiljes för att insändas till Generalpoststyrelsen och den andra hälften kvarstannar i postanstaltens ego för att tjena såsom verifikation. Hvarje afton införes dessutom samtliga under dagen verkställda depositioner i ordningsföljd i en daglig sparbanksräkning, som angifver nästföregående räknings datum, räkningens och sparbanksbokens ordningsnummer samt insättarens namn och insättningsbeloppet. Räkningen underskrifves och insändes jemte blanketterna senast påföljande morgon till centralförvaltningen. Har under dagens lopp ej någon insättning vid postanstalten egt rum, insändes ej sådan räkning. Samtliga under dagen insatte belopp sammanläggas derefter och summan införes under särskildt konto i postanstaltens inkomstjournal.

I fråga om *uttagningar* gäller den allmänna regel, att utbetalning ej verkställes eller uppsägning mottages förr än efter utgången af den fjorton-dagars period, under hvilken föregående uttagning egt rum.

Utbetalning göres emot qvitto och anteckning i sparbanksboken, som för sådant ändamål skall företes. Då uppsägning erfordras för medlems utbekommande, vare sig att insättaren vill afbida den föreskrifna uppsägningstidens utgång, eller han vill söka utverka tillstånd att få tiden förkortad, skall han å derfor afsedt formulär skrifva en ansökan, som genom postanstaltens försorg befordras till sparkassans generaldirektör jemte uppgift, huruvida sökandens namnteckning å ansökningen befunnits öfverensstämma med hans underskrift i postanstaltens sparbanksregister. Begäres lyftning af belopp öfverstigande 100 francs skall sparbanksboken tillika insändas till centralförvaltningen. Generaldirektören tillsänder derefter postanstalten i

god tid, minst 8 dagar före uppsägningstidens utgång, om uppsägningen afser någon betydligare summa, en detaljerad uppgift å det belopp, insättaren eger lyfta (s. k. bordereau de préparation). Uraktlåter insättaren att i och för medlens lyftning inställa sig å den därför bestämda dagen eller senast inom den 16:de eller den sista dagen, som i månaden infaller näst efter den utsatta betalningsdagen, anses uppsägningen kraftlös, och lyftningen är beroende på ny ansökning. Sistnämnda stadgande gäller dock ej angående den 31 December förfallen ränta, som, utan afseende å beloppet, om insättaren sådant åstundar, utbetalas utan föregående uppsägning. I sådant fall skall sparbanksboken insändas till centralförvaltningen för behörig annotering af räntan.

Det qvitto, mot hvilket utbetalning eger rum, underskrifves af insättaren, om denne personligen inställer sig. Kan han ej skrifva, ersättes hans underskrift medelst vittnesintyg af två personer. Posttjenstemannen skall derjemte med sin namnteckning bestyrka, att vederbörliga formaliteter iakttagits i hans närvaro. För minderårigs räkning underskrifves qvittot af förmyndaren eller annan person, som förvaltar hans egendom, och hvars behörighet styrkes medelst attest af borgmästaren i hans hemort.

Vill insättaren ej sjelf komma tillstädes för att verkställa uttag, eger han dertill befullmäktiga annan person. Fullmakten skall i sådant fall vara stäld på viss person och kan antingen afse endast ifrågavarande uppdrag eller ock vara generel. Kan insättaren ej skrifva, skall fullmakten vara utfärdad inför borgmästaren i distriktet, som jemväl skall legalisera ombudets å fullmakten tecknade namnunderskrift.

Då utbetalning göres till förening för ömsesidigt understöd, skall qvittot undertecknas af en eller flere utaf föreningens delegerade, hvilka dervid hafva att styrka, att alla de formaliteter blifvit iakttagna, som föreningens reglemente i sådant hänseende föreskrifver. Innehåller reglementet ej några på sådant fall tillämpliga bestämmelser, skola föreningens delegerade förete fullmakt, undertecknad af alla de medlemmar af föreningen, åt hvilka värden om dess angelägenheter är anförtrodd.

Vid utbetalning af affiden persons fordran i spar-kassan skall posttjenstemannen inforra och bilägga qvittot alla de handlingar, som styrka arfvinges eller annan rättsinnehafvares anspråk på den affidnes kvarlätenskap. Qvittot skall underskrifvas af arfvingen eller rättsinnehafvaren eller ock af deras behörigen befullmäktigade ombud.

Alla vid utbetalning företedda fullmakter biläggas det qvitto, som de afse.

Hvarje utbetalning jemte uppgift å sparbanksbokens nummer, insättarens namn och hemvist samt beloppet antecknas i ett särskildt register. Efter slutad expedition för dagen öfverföras de särskilda utbetalningsposterne till den dagliga sparbanksräkningen, hvilken jemväl skall upptaga de nödiga uppgifterna angående insättarens person m. m. äfvensom föregående räknings datum. Räkningen bestyrkes af posttjenstemannen och insändes jemte *les bordereaux de préparation* och de sparbanksböcker, som upphört att gälla, senast följande morgon till centralförvaltningen.

Registret hopsummeras för hvarje dag och utbetalningarnes sammanlagda belopp upptages i postanstaltens kassabok. Samtliga qvittencer med bilagor insändas för hvarje dag till *generalpoststyrelsen* så-

som verifikationer till postanstaltens kassabok. Efter hvarje månads slut öfverlemnar bemälda styrelse ett sammandrag af de för sparkassans räkning verkstälde utbetalningar jemte nödiga verifikationer till kassans generaldirektör, som godtgör generalpoststyrelsen medelst insättning i skattkammaren för dess räkning af motsvarande belopp.

Önskar insättare att *vid annan postanstalt än den, som utfärdat hans sparbanksbok*, verkställa omsättningar i sparkassan, skall han hos generaldirektören göra ansökan om öfverflyttning af sin fordran. Ansökningen skrives å särskildt dertill afsedt formulär, som afgiftsfritt tillhandahålles å postanstalterna. Då sådan ansökning, hvilken måste afse insättarens fordran i dess helhet, ingifves till postanstalten för befordran genom dess försorg till generaldirektören, skall insättaren tillika förete sparbanksboken för behörig annotering om öfverflyttningen.

Generaldirektören tillsänder derpå den postanstalt, dit öfverflyttning skall ske, utdrag ur insättarens räkning, utvisande dennes fordran i kapital och ränta. Då insättaren till sistnämnda postanstalt ingifver sin sparbanksbok, skall han, såsom vid en första insättning, inskrifva sitt namn i postanstaltens sparbanksregister, hvarefter posttjenstemannen till honom utställer en ny bok i utbyte emot den gamla och inskrifver deri såsom insättning det i räkningsutdraget upptagna fordringsbelopp. Den gamla boken jemte utdraget insändes till centralförvaltningen.

Öfvanstående bestämmelser i fråga om räkningsöfverförande till annan postanstalt äro tillämpliga jemväl i det fall, att insättaren vill *öfverflytta sin räkning från någon nationalbankens filialafdelning till postanstalt, eller vice versa*, dock må i detta fall öfver-

flyttning ske af allenast en del af insättarens tillgodohafvande.

Insättare har rättighet att *af sina sparbanksmedel göra inbetalningar i pensionskassan*. För sådant ändamål skall han underteckna en till generaldirektören stäld ansökning med uppgift å den summa, han önskar inbetala m. m. samt mot qvitto aflemna sin sparbanksbok. Ansökningen jemte sparbanksboken insändes genom postanstaltens försorg till generaldirektören, som, efter att hafva gjort de nödiga anteckningarne, återsänder boken. Eger insättaren ej förut delaktighet i pensionskassan, skall han derjemte underteckna och till generaldirektören insända en deklaration, deri han, jemte tillkännagifvande af sin önskan att vinna inträde i kassan, meddelar uppgift å beloppet af den pension eller lifränta, för hvars förvärfvande han önskar göra inbetalningar, och de öfriga upplysningar, som kunna vara för ändamålet erforderliga.

Sparbanksmedel kunna äfven användas till *inköp af belgiska statens rentes* efter den å börsen i Bruxelles för dagen gällande kurs. Ansökan härom, skriven å särskildt formulär, insändes genom postanstaltens försorg till sparkassans generaldirektör. Så snart de begärda värdepapperen blifvit inköpta, underrättas derom insättaren, som då här att meddela uppgift, huruvida han önskar utbekomma dem eller ej. Insändes ej sådan uppgift, förvaras värdepapperen af sparkassan, som lyfter derå utfallande ränta och godtskrifver insättaren beloppet. Kassan eger, om den så finner för godt, att i omförmälda valutor konvertera så stort belopp, som erfordras för att nedbringa insättares fordran till 3,000 francs.

Vid hvarje omsättning skall sparbanksboken företes. Då insättning göres af belopp öfverstigande 20 francs

tillsändes insättaren från centralförvaltningen *meddelande* derom, att beloppet emottagits och godtskrifvits hans räkning. Kommer sådant meddelande ej insättaren tillhanda inom åtta dagar efter insättningen, skall han derom afsända påminnelse till förvaltningen samt upprepa enahanda åtgärd hvar femte dag, till dess behörigt meddelande följer.

Inbetalning, som af sparbanksmedel göres till pensionskassan, äfvensom förvärfvande af statspapper för dessa medel anses såsom hade utbetalning af sparbanksmedlen egt rum, hvadan motsvarande belopp afskrifves ur insättarens räkning och sparbanksbok.

Centralförvaltningen *infordrar en gång hvarje år samtliga utelöpande sparbanksböcker* för att jemföra deras innehåll med motsvarande räkningar och inskrifva upplupen ränta. Underlåter insättare utan giltig anledning att insända sin bok, då den af förvaltningen inforrats, och ställer han sig ej en sådan tillsägelse till efter rättelse inom tre månader efter den af förvaltningen bestämda tid, går han derigenom förlustig den honom eljest tillkommande räntan för näst föregående år.

Senast den 1 och 15 i hvarje månad skall från postanstalterna insändas

a) till sparkassans generaldirektör ett utdrag af sparbanksregistret, upptagande de under den näst föregående fjorton-dagars-perioden vid postanstalten gjorda första insättningar, och

b) till generalpoststyrelsen ett sammandrag af de under samma tid gjorda insättningar och utbetalningar.

Sistnämnda styrelse upprättar derefter ett general-sammandrag för samtliga postanstalter, hvilket den 2 och 17 i hvarje månad insändes till finansdepartementet, hvarefter departementet till sparkassan öfver-

lemnar generalsammandraget jemte invisning för uppgörande af de liqvider, som föranledas af utbetalningarne under ifrågavarande period.

Genom dekret af den 16 Maj innevarande år har användandet af *sparmärken* och *sparkort* påbjudits i Belgien. Sparmärkena äro å 5 och 10 centimer, men skolbarn äga derjemte begagna märken å 2 centimer. Märkena fasthäftas å sparkort, som afgiftsfritt tillhandahållas af sparkassan. När ett kort blifvit fylldt med märken till belopp af 1 franc, inlemnas det vid någon för sparkassan tjänstgörande postanstalt och emottages der såsom insättning af motsvarande belopp. Insättningar medelst sparmärken af samma person få dock under loppet af en vecka ej öfverstiga sammanlagdt 10 francs.

Postanstalterna äga att till primärskolorna på kredit utlemna ett första förråd af sparmärken för att hållas lärjungarne tillhanda, hvilket sedermera i mån af åtgång ersättes mot kontant liquid.

Af föregående redogörelse för belgiska sparkassans organisation framgår, att väsentliga olikheter förefinnas emellan denna och den engelska postsparkbanken, ehuru under de senare åren Belgien genom åtskilliga reformer tillgodogjort sig den i England vunna erfarenheten.

Belgiens sparkassa är icke en postsparkbank i den mening, att den står under inseende och förvaltning af administrationen för postväsendet. Den endast betjenar sig af postanstalterna för att derigenom kunna gifva största möjliga spridning åt sin verksamhet, men har sin egen, af poststyrelsen oberoende förvaltning. Den begagnar dessutom såsom agenter i landsorten, förutom postanstalterna, nationalbankens afdelningkontor.

Sparkassans tillgångar förvaltas af nationalbanken ehuru utan sammanblandning med bankens fonder i öfrigt; dock omhänderhafves den del af sparbanksfonden, som är afsedd för definitif placering, utaf *la Caisse des dépôts et consignations*. En följd häraf och att sparbanksmedlen ej såsom i England disponeras af den myndighet, som har förvaltningen af rikets gäld sig anförtrodd, är, att i Belgien medlen äro föremål för en mera mångsidig placering. De få sålunda användas till diskontering af vaxlar och löpande förbindelser samt lån mot aktier äfvensom provinser och kommuners obligationer, under det sparbanksfonden i England uteslutande nedlägges i statens egna eller af staten garanterade valutor.

Frågan angående *hvilken myndighet vore lämpligast att förvalta sparkassans medel* äfvensom rörande *sättet för dessas placering* var under sparbankslagens behandling i nationalrepresentationen föremål för en stark meningsbrytning. Enligt de åsigter, som af flertalet omfattades, borde förvaltning af stora kapital, som måste göras fruktbarande, icke anförtros åt staten, hvars uppgift vore att konsumera, ej att producera kapital. I Frankrike och ännu mera i England, der staten tagit sparbankernas medel om händer, hade en sådan anordning vid flere tillfällen ledt till stora förluster synnerligast därför, att medlen så godt som uteslutande varit placerade i statens egna fonder. Det vore angeläget att använda medlen på ett inkomstbringande sätt och vid deras placering ej vara allt för strängt bunden vid vissa slag af säkerheter, så att under tider, då industriella, komersiella eller politiska kriser inträffade, sparbankens kredit icke blefve rubbad.

De åt sparbankens vård anförtrodda medel vore i det närmaste likartade med dem, som af allmänheten ställdes till bankernas förfogande. Båda dessa inrättningar emottoge sådane medel, som egaren för tillfället kunde undvara;

men under det att af banken endast fordrades kapitalens bevarande, ställes på sparbanken jemväl anspråket på en temligen hög afkastning deraf. Banken borde därför vid kapitalens placering i främsta rummet tillse, att de blefve lätt disponibla, hvaremot sparbanken måste hafva uppmärksamheten företrädesvis riktad på kapitalens afkastning äfven med uppoffrande af fördelen af deras hastiga lösgörande.

Under sådane förhållanden vore det för sparbankens lugna verksamhet och utveckling oundgängligt, att man i afseende å placering af dess fonder hade åtminstone lika fria händer, som i allmänhet vore medgifven bankerna. Dervid vore att iakttaga, att i förhållande till vidden af sparbankens verksamhet samt landets finansiella och politiska ställning en del af kapitalet måste vara ständigt disponibelt, att en annan del borde vara placerad sålunda, att man kunde hastigt deröfver förfoga, och att endast så stor del, som under normala förhållanden ej behöfde afses för sparbankens behof, placerades på ett sätt, som gjorde det svårare åtkomligt.

I enlighet med denna åsigt borde därför fonderna nedläggas dels i flere olika slag af säkerheter dels i inhemska såväl som i *främmande länders* valutor. I händelse af en kris och dermed följande stegrade anspråk på sparbankens kassa vore det nemligen lättare att frigöra de i utlandet placerade kapitalen, och en sådan åtgärd vore icke egnad att verka störande på den allmänna rörelsen inom landet. Erfarenheten hade ådagalagt, att af alla penningeinträttningar sparbanken lättast och i betydligaste mån påverkades af en rubbning i det allmänna förtroendet, och att sparbanken, lik en känslig barometer, angåfve de minsta förändringar i de arbetande klassernas ställning. Under sådane omständigheter vore det förenadt med stor fördel att, åtminstone i det längsta, kunna lemna

orörda de inom landet placerade kapitalen. Risken att å dem göra förluster blefve derigenom väsentligen aflägsnad, på samma gång som för handeln och industrien tillgångar förefunnes, hvilkas anskaffande eljest vore förenad med större svårighet och ökad kostnad.

Vidare egnade sig *fastighetskrediten* synnerligen väl för placering af sparbanksmedlen, och de flesta länders sparbanksreglementen medgäfvade äfven en slik användning af sparbankernas fonder. Visserligen fastlästes derigenom kapitalen, men å andra sidan egde sparbanken i hypoteken medel att under alla omständigheter och på jemförelsevis fördelaktiga vilkor uppnegociera penningar. Sålunda kunde under de intensiva kriserna åren 1830 samt 1848—1853 samtliga italienska sparbanker och synnerligast de lombardiska göra front mot allmänhetens stegrade anspråk endast till följd af den lätthet, hvarmed dessa banker kunde anskaffa penningar mot sina fastighetssäkerheter.

Angående lämpligheten af att nedlägga sparbankens medel i *inhemska statspapper* vore meningarne mycket delade. I England och Frankrike, der annan placering af sparbanksfonden ej vore tillåten, trodde man sig genom ett sådant medel verksamt befördra solidariteten emellan staten och befolkningen och sålunda aflägsna anledningar till oro och gäsning. Detta hade dock ej hindrat, att t. ex. Paris, som dock räknade 1 insättare i sparbank på 7 invånare, vore skådeplatsen för ständigt återkommande politiska brytningar.

Till försvar för ifrågavarande art af placering hörde man ofta anföras, att då de kapital, som af sparbankerna insamlades, i allmänhet stege till mycket höga belopp, borde statsskulden erbjuda den på samma gång säkraste och stadigaste användning. Denna åsigt hade emellertid många vedersakare. En sparbank, som hade en väsentlig del af sina medel placerade i statens skuldförskrifningar,

vore derigenom utsatt för en stor fara. Under normala förhållanden, då kapitalen lugnt inflöte i sparbanken, stode förskrifningarne i hög kurs. Men inträffade en kris eller allenast en tillfällig knapphet i tillgången på rörligt kapital, vore dessa papper utsatta för hastigt kursfall. Härigenom tillskyndades sparbanken förlust, vare sig den nödgades köpa eller sälja sådane statspapper i förhållande till de kapital, den hade att emottaga eller utbetala.

Emellertid erbjöde statspapper den stora fördelen att vara under alla förhållanden lätt realisabla, om man ock måste utsätta sig för möjligen uppkommande förlust, och ur denna synpunkt vore det lämpligt, att en del af sparbankens tillgångar gjordes fruktbarande genom placering i sådane säkerheter.

En användning af sparbanksmedlen, som ej finge förbises, vore inköp af *obligationer, utfärdade af provinser och kommuner*, äfvensom *solida inhemska bolags aktier*. Kommunerna vore ej utsatte för de politiska rubbningar, som inverkade på statens kredit, och de ändamål, hvartill de använde upplånade medel, vore i allmänhet af det allmännyttiga slag, som ökade deras förmåga att uppfylla ingångne förbindelser.

Såsom temporär placering vore *diskontering af utländska statspapper* synnerligen lämplig. Vanligen kunde der vid betingas högre ränta än vid diskontering af statens egna förskrifningar, och dessutom kunde åt sådan placering gifvas en utsträckning, som i betraktande af säkerheten vore af stor fördel och ej med det egna landets valutor kunde uppnås, hvarjemte indragande i landet af utländska fonder utöfvade ett gynnsamt inflytande på kursen å egna statspapper.

Genom att sålunda bereda en mångsidig användning åt de åt sparbanken anförtrorda kapital skulle på samma gång bankens och landets fördel blifva tillgodosedd, bankens

derigenom, att dess tillgångar, säkert placerade, lemnade största möjliga afkastning, landets åter derigenom, att åt handel och näringar liksom åt provinser och kommuner bereddtes tillgång till rörligt kapital i större utsträckning och mot billigare vilkor, än eljest blefve händelsen.

En väsentlig olikhet med Englands postsparbank erbjuder Belgiens sparkassa äfven i det hänseendet, att omsättningar ej få ega rum vid annan postanstalt än den, der första insättning egt rum, såvida ej öfverflyttning af räkningen först försiggått. Denna inskränkning i insättarnes rättigheter — en följd deraf att kassans förvaltning icke är förlagd till poststyrelsen — utgör en svag punkt i den belgiska sparkassans organisation. Det har nemligen erkänts utgöra ett af den engelska postsparbankens viktigaste företräden, som i hög grad bidragit till den popularitet den åtnjuter, att allmänheten eger verkställa omsättningar vid hvilken postanstalt som helst utan att behöfva underkasta sig besvärliga och tidsödande formaliteter för räkningarnes öfverförande.

Utgående från den grundsatsen, att åt sparkassan icke borde gifvas karakteren af en inrättning i filantropiskt syfte och att staten icke borde utsätta sig för att nödgas för densamma göra uppoffringar, hvilkas omfång svårigen kunde beräknas, var man vid sparbankslagens behandling allmänt af den åsigt, *att räntefoten ej borde bestämmas i lugen*. Erfarenheten hade nogsamnt visat, att ej någon åtgärd vore så egnad att rubba förtroendet till en sparbank som täta om än obetydliga förändringar i sparbankslagen. Om man ej ville utsätta sig för faran, att räntefoten under vissa tider blefve antingen för hög eller för låg, vore det derför nödigt, att låta den regleras af de förhållanden, som i allmänhet å densamma utöfvade inflytande. Lämpligast vore att öfverlemna afgörandet häraf till förvaltningen, som dervid hade att taga hänsyn till den afkastning, kassan

kunde erhålla af sina fonder, och hvilken afkastning efter afdrag af ränta till insättare borde lemna tillgång ej blott till betäckande af förvaltningskostnaden utan jemväl till bildande af reservfond.

Härvid framstälde sig den mycket omtvistade frågan, huruvida det förtroende, en sparbank kunde förvärfva, vore i någon nämnvärd grad beroende af en högre eller lägre räntefot. Å ena sidan erinrades, att hvad arbetaren egentligen afsåge med sina sparpenningars placering i kassan vore säkerheten; ränteinkomsten spelade dervid en underordnad roll, ty om denna inkomst vore för honom hufvudsak, skulle han söka en mera lukrativ användning, om än förenad med möjligheten af förlust. Men det hade å andra sidan vid många tillfällen visat sig, att en nedsättning i räntefoten haft till följd, att kapitalen sökt sig från sparbanken för att på annat håll vinna fördelaktigare användning. Under alla omständigheter borde emellertid den grundsats orubbligen följas, att hvad som af afkastningen å sparbankens fonder finnes öfrigt, sedan förvaltningskostnaden deraf utgått, skulle odeladt tillfalla insättarne dels såsom ränta å deras fordringar och dels såsom ökad säkerhet genom bildande af reservfond, hvarefter möjligen förefintliga tillgångar tid efter annan borde komma dem till godo i form af räntepremier.

Lagen för den belgiska sparbanken bestämmer ej något *maximum för insättningar*. I motsats till de flesta andra länders sparbankslagar, hvilka betrakta placering i sparbank såsom endast provisorisk och afseende kapitalets tillväxt till en siffra, som möjliggör definitiv användning, vill den belgiska lagen till banken indraga jemväl större summor, särskildt med afseende å den fördel, banken deraf drager, i det dess förvaltningskostnader blifva relativt mindre. Dock bör styrelsen hafva en vidsträckt myndighet i fråga om emottagande af större summor, så att den

kan vägra att emottaga penningar t. ex. af en handlande eller näringsidkare, då anledning förekommer att antaga, att medlen, afsedda för insättarens rörelse, med det snaraste åter skola uttagas, men deremot eger emottaga en lika stor summa af en sjöman, förmyndare, någon, som uppburit ett arf, eller annan person, hvars placering kan antagas vara ej blott tillfällig.

Under diskussionen i kamrarne hyllades allmänt den åsigt, att sparkassans ändamål vore att betjena ej blott den arbetande befolkningen utan jemväl den burgna medelklassen. Kassan borde därför ej hopa millioner för att lemna dem i överksamhet utan göra medlen produktiva genom att sätta dem i rörelse. Men sådant vore ej möjligt, så vida kassan ej hade rättighet att emottaga mera betydande belopp. En sparbank kunde realisera vinst först då, när den för sina finansoperationer kunde röra sig med ett någorlunda stort kapital; den kunde då fastläsa en del deraf i ändamål att erhålla högre ränta såsom motvigt mot den förlust, som härledde sig deraf, att ett ej ringa belopp ständigt måste hållas disponibelt.

Att fixera ett maximum, t. ex 2,000 francs, vore dessutom att motverka det med sparbanken afsedda ändamål, befordrandet af sparsamhet. Huru skulle nemligen insättaren använda sina besparingar, sedan han uppnått det bestämda maximum, då den besparade summan vore för liten för att finna annan placering! Förbruka dem eller i bästa fall låta dem ligga räntelösa.

Någon synnerlig fara för sparkassan innebure ej rättigheten att emottaga insättningar å mera betydande belopp, ty dels hade styrelsen i sin makt att från kassan aflägsna sådana kapital, som förmodades blifva allt för rörliga, dels reglerades inströmningen af kapital lämpligast och säkrast genom räntefotens höjande och sänkande, i hvilket hänseende styrelsen hade fria händer. Dessutom vore en

jemförelsevis lång uppsägningstid föreskrifven vid utbetalning af belopp utaf någon betydighet, ett försigtighetsmått, som under alla omständigheter satte kassan i tillfälle att under tiden i händelse af behof förstärka sin kassa medelst användande af sina lätt realisabla säkerheter.

Emellertid gäller, på sätt förut blifvit anmärkt, från och med år 1870 den inskränkning i afseende å maximum för insättningar, att för deposition af högre belopp än 5,000 francs erfordras särskildt tillstånd af centralförvaltningen.

Det har i Belgien visat sig förenadt med stor svårighet att åstadkomma en verksam och tillfyllestgörande kontroll å posttjenstemännen. De enda medel, som i detta hänseende intill senaste tid användts, hafva varit dels sparbanksbokens insändande till centralförvaltningen en gång om året i ändamål att efterse, huruvida de i boken antecknade insättningar och uttag öfverensstämma med förvaltningens räkenskap och att införa den vid föregående årets utgång upplupna ränta, dels ock qvitto, som af förvaltningen sändes till insättaren såsom erkännande af deposition öfverstigande 20 francs, och hvilket insättaren har att skriftligen påfordra i händelse af dess uteblifvande.

Dessa medel hafva emellertid ej befunnits tillfredsställande. Skyldigheten att till centralförvaltningen insända sparbanksboken har mångenstädes uraktlåtits, till följd hvaraf en större eller mindre del af böckerna undgått nödig granskning. Äfven hafva oregelbundenheter ofta inträffat med insändande af qvitto till insättare. Dessa hafva nemligen i många fall ansett sig ega ett tillräckligt giltigt erkännande af verkställd insättning i posttjenstemannens anteckning i sparbanksboken och derfore icke ställt sig till efterrättelse föreskriften att reklamera uteblifvet qvitto.

Den brist i kontrollen, som härigenom uppkommit, har gjort det för posttjenstemännen möjligt att trotsa förvaltningens vaksamhet, och åtskilliga fall hafva förekommit, då tjenstemän medelst falska anteckningar under en följd af år lyckats tillnarra sig betydliga summor. För att råda bot mot sådane missbruk har genom dekret af den 16 Maj innevarande år föreskrifvits, att inbetalningar skola införas i sparbanksboken icke, såsom förut, medelst annotering af den inbetalda summan, utan genom fasthäftande af särskilda tryckta s. k. *qvittenskuponger* (coupons-recus), hvilka undertecknas af tjenstemannen och förses med postanstaltens datostämpel. Kupongerna utfärdas af centralförvaltningen å olika valörer och tillhandahållas postanstalterna på requisition. Å ett i ögonen fallande ställe i sparbanksboken finnes till allmänhetens efter rättelse tillkännagifvet, att qvitto i boken är giltigt endast om det lemnats under nämnda form.

Tabell, utvisande belgiska sparkassans

År.	Antal sparbanksböcker				Insättarnes fordran den 1 Januari.	Beloppet af den hvarfemte år utdelade räntepremie.	Summa.
	utelöpande den 1 Januari.	utlemnade under året.	upphörda under året.	utelöpande den 31 Decem-ber.			
	Francs.	Francs.	Francs.	Francs.	Francs.	Francs.	Francs.
1870.....	—	5,107	691	4,416	—	—	—
1871.....	4,416	2,773	974	6,215	891,113	2,110	893,224
1872.....	6,215	3,480	1,167	8,528	1,674,702	—	1,674,702
1873.....	8,528	6,393	1,638	13,283	2,773,804	—	2,773,804
1874.....	13,283	6,198	2,168	17,313	4,837,016	—	4,837,016
1875.....	17,313	7,997	2,802	22,508	6,675,036	—	6,675,036
1876.....	22,508	8,427	3,874	27,061	9,178,253	151,786	9,330,039
1877.....	27,061	10,664	4,514	33,211	12,841,887	—	12,841,887
1878.....	33,211	12,141	5,061	40,271	16,572,538	—	16,572,538
1879.....	40,291	13,743	7,865	46,169	20,769,066	—	20,769,066
1880.....	—	—	—	54,464	—	—	—

Då centralförvaltningen naturligen för räkning öfver det belopp, som i qvittenskuponger utlemnas till hvarje postanstalt, och genom inventering eller annorledes kan göra sig förvissad om, huru mycket deraf vid någon särskild tidpunkt finnes kvar i anstaltens ego, har den deri säker kontroll, att skilnaden skall kontant redovisas. Någon fara att kupongerna skola blifva föremål för efterrapning eller förfälskning förefinnes ej, då de icke, såsom t. ex. postmärken, ega ett sjelfständigt värde, utan blifva af någon betydelse såsom qvittou först sedan de försetts med posttjenstemannens underskrift.

I Belgien liksom annorstädes, der genom postanstalternas medverkan sparbankens verksamhetsfält utvidgats, har bankens rörelse antagit allt större proportioner, såsom det framgår af nedanstående

verksamhet från och med år 1870.

Omsättningar under året.					Insättarnes fordran den 31 December.	Ränta ka- pitaliserad den 31 December.	Summa.
Insättningar.		Öfverflytt- ning af räkningar.	U t t a g				
Antal.	Summa. Francs.		Antal.	Summa. Francs.			
	Francs.	Francs.		Francs.	Francs.	Francs.	
14,389	1,162,689	—	1,515	287,213	875,476	15,637	891,113
13,149	1,293,263	—	2,567	547,328	1,639,158	35,543	1 674,702
17,385	1,898,544	92,145	3,332	821,293	2,712,994	60,810	2,773,804
28,897	3,236,279	89,435	4,559	1,301,423	4,729,740	107,276	4,837,016
35,064	3,809,681	132,488	7,052	2,161,192	6,512,288	162,748	6,675,036
43,488	5,366,919	246,008	8,654	3,063,670	8,954,107	224,146	9,178,253
47,634	7,791,093	626,257	12,149	4,251 977	12,537 714	304,172	12,841,877
54,365	9,787,491	939,527	15,830	5,992,083	16,148,888	423,649	16,572,538
65,240	11,303,438	378,958	18,337	7,587,278	20,238,716	530,350	20,769,066
72,922	12,967,107	2,625,747	23,281	8,324,428	23,288,601	599,407	23,888,008
—	—	—	—	—	29,416,295	—	—

Belgien är ett af de länder, der *sparkassor i skolorna* först inrättades. Vid den internationella välgörehetskongressen i Bruxelles år 1856 uttalade man sig allmänt för nyttan af att redan hos barnet söka utveckla sinne för ordning och sparsamhet och att verka i detta syfte dels genom spridande af handböcker, innehållande en efter barnens fattningsgåfva lämpad framställning om nyttan och vigten af sparsamhet, och dels medelst inrättande i skolorna af sparkassor, der barnen hade tillfälle att insätta sina små besparingar.

Emellertid var det först efter tio år som dessa åsigtter vunno praktisk tillämpning i Belgien. År 1866 utgaf M. Fr. Laurent, professor vid universitetet i Gent, en liten skrift: *Conférences sur l'épargne dans l'école*, deri han framhöll vigten af att bibringa barnen vana vid sparsamhet. Hans nitiska sträfvanden i denna riktning kröntes med den framgång, att redan samma år sparkassor inrättades i två af Gents offentliga skolor. Dessas exempel följdes snart af andra läroverk, och sparkassorna i Gent utvecklades så hastigt, att redan efter sju års verksamhet år 1873 af 15,000 lärjungar, som besökte stadens skolor, ej mindre än 13,000 genom besparingar i skolkassorna lyckats förvärfva egna sparbanksböcker i stadens allmänna sparbank.

Äfven i åtskilliga andra belgiska städer öppnades dylika kassor, hvilka verksamt understöddes och uppmuntrades af kommunal- och skolmyndigheterna äfvensom af välgörehetsföreningar. Emellertid uppdagades ett missbruk, som vid kassornas begagnande insmugit sig och var en följd deraf, att maximum för insättningar icke fans föreskrifvet. Barnens föräldrar drogo nemligen fördel af kassorna för egen räkning och insatte genom barnen sina egna besparingar. Olägenheterna af ett sådant missbruk äro i ögonen fallande. Barnet lär sig icke att förstå sparkassans mekanism, utan handlar endast på uppdrag af för-

äldrarne, hvarigenom sparkassans uppfostrande verkan går förlorad. Å andra sidan leder ett sådant missbruk derhän, att läraren, som förvaltar sparkassan, i stället för att hafva under sin vård de små belopp, som af barnen kunna sammansparas, måste bära ansvaret för betydliga summor, ett ansvar, som icke är förenligt med lärarens ställning. Följden häraf visade sig äfven deruti, att lärarne allt mer drogo sig tillbaka från en verksamhet, som öfversteg deras krafter.

Detta skolsparkassornas tillbakagående blef dock af kort varaktighet. Sedan åtskilliga reformer vidtagits i sättet för deras förvaltning, uppblomstrade de åter och hafva sedan dess allt mer utvecklats och burit frukt. Särskildt har generaldirektören för den belgiska spar- och pensionskassan i flere af sina officiella rapporter framhållit, huru- som sparkassorna i skolorna hafva en verksam del i sparbankens utveckling genom det inflytande, barnen utöfva i sina hem, i det de genom sina små insättningar i skol- kassorna leda föräldrarnes uppmärksamhet på vigten af sparsamhet och omtanke för framtiden.

Skolkassorna i Belgien äro i det närmaste organiserade på enahanda sätt som i Frankrike. Jag blir därför i tillfälle att vid framställningen af de reformer, som i sistnämnda land på senare tider vidtagits inom sparbanks- väsendet, redogöra jemväl för organisationen af skolsparkassorna.

Italien.

I detta land, der sparbanker först inrättades i början af 1820-talet, har sparbanksväsendet utvecklats jemförelsevis långsamt och ej nått någon i förhållande till befolkningens talrikhet och landets utsträckning betydande höjd. Landets fördelning i mindre stater med olika styrelseformer vållade, att sparbankerna ej stodo i ringaste vexelverkan med hvarandra och att all öfverensstämmelse saknades i de för deras verksamhet gällande bestämmelser. Deras ändamål har äfven i hög grad motverkats genom de utaf staten inrättade penningelotterier, hvilka synnerligast af de fattigare klasserna omfattats med lifligaste intresse och slukat större delen af dessas besparingar.

Med Italiens sammanslutning till ett helt rigtades emellertid den allmänna uppmärksamheten på nödvändigheten af reformer inom sparbanksväsendet, och efter denna tid har visat sig en icke obetydlig tillväxt såväl i antalet sparbanker som i insättarnes tillgodohafvande. Sålunda steg antalet sparbanker från 125, som det utgjorde år 1860, till 280 år 1870, och summan af insatte medel ökades samtidigt från 157 millioner till 446 $\frac{1}{2}$ millioner lire.

De italienska sparbankernas ursprung har varit mycket olika. De flesta hafva grundats af enskilda personer, som sammanslutit sig i bolag och bildat ett kapital, fördelat i aktier, vanligen å ringa belopp. Aktieegarne hafva icke erhållit ränta eller utdelning å sina aktier förr, än sparbanken hunnit samla reservfond, som dertill lemnat till-

gång. Andra sparbanker hafva stiftats af välgörande inrättningar, andra åter af kommuner och provinser samt, i några enstaka fall, af staten för vissa begränsade områden.

Ehuru, på sätt jag antydt, sparbanksväsendet på 1860-talet visade tendens till ej ringa framåtgående, kunde det dock på detta område ej anses vara väl bestäldt. 280 sparbanker utgjorde endast 1 sparbank på 95,040 invånare, och ej mindre än åtta provinser voro helt och hållet i saknad af dylika inrättningar. Dessa omständigheter föranledde dåvarande finansministern Qvintinio Sella att år 1870 för representationen framlägga ett förslag om inrättande af en allmän postsparbank. Men i motsats till förhållandet i Belgien, der posten endast användes såsom förmedlare för en redan sedan längre tid opererande allmän sparbank, ville man i Italien efter Englands föredöme inrätta en i sammanhang med postverket stående och af förut befintliga sparkassor oberoende sparbank. Detta väckte emellertid till en början motstånd i representationen, och först år 1875 blef lagen för Italiens postsparbank antagen, hvarefter banken, fullt organiserad, med 1876 års ingång började sin verksamhet.

De italienska sparbankernas ställning vid nämnda tid framgår af följande tabell:

Antal sparbanker.	1 sparbank på antal invånare.	Antal insättare.	1 insättare på antal invånare.	Summa insatte medel.	Tillgodohafvande i medeltal för hvarje insättare.
282	95,040	676,237	40	Lire. 445,513,354	Lire. 660,29

Grunderna för Italiens postsparbank innefattas i *lagen af den 27 Maj 1875*, hvars bestämmelser i hithörande delar äro hufvudsakligen följande:

Postanstalterna i landet, i den mån de dertill af regeringen bestämmas, fungera såsom agenter för en central sparbank under statens garanti och hvars verksamhet står i samband med *Depositions- och lånekassan* (la Cassa dei depositi e prestiti), instiftad genom *lagen af den 17 Maj 1863*. För berörda ändamål utses företrädesvis postanstalter å de orter, der ej någon sparbank förut finnes. Generalpoststyrelsen handhafver förvaltningen af postsparbanken och representerar staten i alla bankens förhållanden till insättare. För hvar person, i hvars namn medel insättas, öppnas särskild räkning, och till honom utställes afgiftsfritt en sparbanksbok, deri antecknas insättningar och uttag jemte honom tillgodoförd ränta. Sparbanksboken är fri från stämpel.

Minsta insättningsbelopp är 1 lira; insättares tillgodohafvande får ej öfverstiga 2,000 lire. Under loppet af samma kalenderår får på samma bok ej insättas högre belopp än 1,000 lire, dock efter afdrag af verkställda uttag.

Ränta å insättningar erlägges efter en räntefot, som för hvarje år bestämmas af finansministern efter samråd med ministern för åkerbruk, näringar och handel. Räntan löper från den 1:a eller 16:de dagen i hvarje månad näst efter insättningsdagen till den 1:a eller 16:de dagen näst före den, då uttag sker. Vid slutet af hvarje år lägges den upplupna räntan till kapitalet, hvarefter hela det sålunda uppkomna beloppet blir räntebärande. Ränta beräknas ej å belopp understigande 1 lira eller högre än 2,000 lire.

Insättare eger att på begäran och utan särskild kostnad för sitt tillgodohafvande erhålla förskrifningar å statens konsoliderade skuld eller ock att få det samma öfverfördt till s. k. frivillig deposition (deposito volontario) i enlighet med lagen af den 17 Maj 1863 angående Depositions- och lånekassan.

Aterbetalning af insättares fordran eller någon del deraf eger rum, emot sparbanksbokens företeende, till den person, å hvilkens namn boken lyder, eller hans rättsinnehafvare. Medlen kunna utan särskild kostnad för insättaren utfås vid annan postanstalt än den, der första insättningen gjordes.

Utbetalning verkställes

inom 10 dagar efter tillsägelse för belopp ej öfverstigande 100 lire,
 » 20 » » » » från 100 till 200 »
 » 1 månad » » » » » 200 » 1,000 »
 » 2 månader » » » » öfverskjutande 1,000 »

Sparbanksboken är ställd på viss man och innehåller nödiga upplysningar för att bestämma insättares identitet. Går boken förlorad, kan ett duplettexemplar erhållas mot uppfyllande af vissa, i sparbanksreglementet närmare angifna formaliteter. Insättningar och uttag kunna göras af minderårig och af gift qvinna, så vida icke föräldrar, förmyndare eller make sådant förbjuda.

Regeringen eger äfven medgifva utfärdandet af sparbanksböcker, stälde på innehafvaren. Möjligen befintligt tillgodohafvande å sparbanksbok, å hvilken omsättning ej egt rum under loppet af 30 år, tillfaller Depositions- och lånekassan. Sparbanksboken är icke underkastad seqvester i annat fall, än då tvist uppstår om bättre rätt till arf efter afliden insättare, eller, på sätt ofvan är omförmäldt, föräldrar, förmyndare eller make inlägga förbud mot uttag af minderårigs eller hustrus medel.

Postsparbankens tjänstemän är strängeligen förbjudet att för annan än deras förmän yppa insättares namn eller beloppet af hans tillgodohafvande i banken.

Föreståndare för skolor eller föreningar till ömsesidigt understöd, hvilka gjort till sin uppgift att uppsamla lärjungarnes eller medlemmarnes sparmedel, ega att insätta dessa medel på kollektivbok i postsparbanken. Dessa medel afkasta ränta äfven om de öfverskjuta det eljest föreskrifna maximum. Enahanda rättighet ega jemväl föreningar för välgörande ändamål, hvilka uppsamla sparmedel till små belopp; dock erfordras, att dessa föreningars reglementen skola vara fastställda af vederbörlig myndighet, och att deras angelägenheter handhafvas af personer, som i sådant hänseende äro godkända af Generalpoststyrelsen.

Kostnaderna för postsparbankens förvaltning, deruti inbegripet tjänstemännens pensionering, bestridas af Depositions- och lånekassan. Af möjligen befintligt öfverskott å postsparbankens rörelse kunna medel anslås till belöningar åt posttjänstemän, föreståndare för skolor eller föreningar till ömsesidigt understöd äfvensom andra personer, hvilka verksamt bidragit att befordra det med postsparbanken afsedda syfte. Vid bestämmande af belöning åt skolföreståndare skall behörigt afseende fästas å det resultat i afseende å elevernas uppfostran, deras ifrågavarande verksamhet visat sig medföra.

Hvart femte år må ett belopp af intill $\frac{7}{10}$ utaf postsparbankens behållna vinst såsom *räntepremie* utdelas till dem, som mer än ett år varit insättare i banken, dervid beloppet af den en hvar sålunda tillkommande premie beräknas i förhållande till summan af den honom under den sistförflutna femårsperioden godtskrifna ränta.

Samtliga medel, som ej erfordras för Depositions- och lånekassans räkning, skola placeras i lån till provinser eller kommuner, lån mot inteckning i fast egendom, förskrifningar å statsskulden eller skattkamarbevis, eller ock insättas å löpande räkning i skattkammaren.

Utförandet och rätta tillämpningen af denna lag öfvervakas af den kommission, som enligt lagen af den 17 Maj 1863 har sig anförtrodd vården af Depositions- och lånekassan. Uti den berättelse, som af bemälda kommission årligen framlägges för representationen, skall redogörelse lemnas jemväl för postsparbankens verksamhet och för användningen af dess fonder.

De närmare bestämmelserna angående postsparbankens förvaltning äro gifna genom det för banken den 9 December 1875 utfärdade *reglemente* och torde i allmänna drag här böra meddelas.

Postanstalterna.

De postanstalter, hvilka fungera såsom postsparbankens agenter, hafva till åliggande, att å de tider, då anstalten är öppen för expedition, emottaga insättningar, utlemna sparbanksböcker och verkställa utbetalning af uppsagde och förfallne sparbanksmedel, jemväl om första insättning egt rum vid annan postanstalt.

Posttjensteman, som bryter mot förbudet att yppa insättares namn eller beloppet af hans tillgodohafvande, drabbas af disciplinärstraff, som i mån af förseelsens svårare eller lindrigare art kan sträcka sig till den skyldiges afskedande ur postverkets tjenst.

Vid postanstalter af andra klassen, som omhänderhafva postsparbankens angelägenheter, uppbära tjänstemännen särskild godtgörelse, lämpad efter antalet af de ömsättningar, postanstalten under loppet af ett år ombesörjt.

Insättningar.

Sparbanksböckerna skola innehålla, bland annat, utdrag af lagen angående postsparbanken, så vidt den reglerar förhållandet emellan staten och insättarne, äfvensom en förklaring af insättaren, att han eger full kämmedom om de för postsparbanken gällande föreskrifter och underkastar sig deras tillämpning.

När första insättning göres, skall insättaren meddela uppgift om för- och tillnamn samt bostad och tjänst eller yrke. Sker insättning för annan persons räkning, skall enahanda uppgifter lemnas rörande denne. Uppgifterna antecknas i sparbanksboken, deri tillika införas dagen för insättningen och beloppet, utfördt i bokstäfver och siffror, hvilket bestyrkes med posttjänstemannens namn och postanstaltens datostämpel. Insättaren underrättas noggrannt om innehållet af det i sparbanksboken tryckta utdraget af sparbankslagen och af förklaringen, hvilken senare till tecken af godkännande underskrifves af insättaren, ehvad denne gör insättningen för egen eller för annans räkning. Kan insättaren ej skriva, skall hans bomärke bestyrkas af två utaf posttjänstemannen kända vittnen. Har insättning skett för annan persons räkning, skall jemväl denne vid det tillfälle, då första uttag göres, underteckna förklaringen i närvaro af posttjänstemannen, som dervid bestyrker hans underskrift.

Hvarje insättare eger att af samma postanstalt undfå endast en sparbanksbok. Befinnes det, att mer än en bok utfärdats till samme insättare, låter centralförvaltningen

sammanslå böckerna till en, och återställer till insättaren hvad af de sammanlagda insättningsbeloppen kan öfverskjuta det föreskrifna maximum för insättares tillgodohafvande.

Posttjenstemannen antecknar vidare sparbanksbokens nummer jemte dagen för insättningen och beloppet deraf å en för ändamålet afsedd blankett, hvarå äfven finnes tryckt en förklaring, att insättningen egt rum under de i lagen för postsparbanken fastställda vilkor. Blanketten under-tecknas af posttjenstemannen och insättaren, eller, i händelse den senare ej kan skrifva, af två vittnen, samt afsändes derefter ofördröjligen till Generalpoststyrelsen, som för det insatta beloppet krediterar insättaren och till honom öfversänder qvitto derå.

Erhåller insättaren ej sådant qvitto inom 14 dagar efter det insättningen skedde, eller innehåller qvittot oriktig uppgift å insättningsbeloppet, skall insättaren derom skriftligen underrätta Generalpoststyrelsen och derefter hvar fjortonde dag upprepa enahanda meddelande, till dess qvitto följer eller förhållandet rättas. Sådant meddelande göres medelst tryckt blankett, som för ändamålet tillhandahålles å postanstalten. Denna åligger jemväl att, vid emottagande af sådant meddelande, derå lemna qvitto med uppgift å meddelandets innehåll.

Har insättaren ej iakttagit föreskriften att utfordra qvitto och har anteckning om förment insättning ej heller egt rum i Generalpoststyrelsens räkenskap, är styrelsen icke skyldig erkänna emottagandet af medel, hvarom anteckning må hafva egt rum i insättarens sparbanksbok.

Uttag.

Insättare eger att när som helst utfordra hela sitt tillgodohafvande, deri inbegripet upplupen ränta, eller ock

en del deraf, dock må ej uttagas mindre belopp än 1 lira ej heller delar af 1 lira, såvida ej insättaren uttager hela sin fordran.

Belopp, som ej öfverstiger 100 lire, erhålles utan föregående uppsägning, om uttaget sker vid den postanstalt, som utfärdat sparbanksboken, eller ock vid den anstalt, dit insättarens bok blifvit öfverflyttad, på sätt här nedan skall närmare angifvas. Utbetalning af större belopp eger rum fortast möjligt, dock alltid senast inom den i lagen om postsparbanken föreskrifna tid. Skulle särskilda omständigheter föranleda dertill, att uppsägning bör ske jemväl för utbekommande af belopp, ej öfverstigande 100 lire, skall sådant på förhand tillkännagifvas i den officiella tidningen.

Uttag vid annan postanstalt än den, som utfärdat sparbanksboken, eller till hvilken densamma blifvit öfverflyttad, får ej ske utan särskildt tillstånd af Generalpoststyrelsen. Sådant tillstånd erfordras äfven för att medel skola utfås af insättares arfvingar eller rättsinnehafvare, äfvensom i de fall, då förbud blifvit gjordt mot utgifvande af minderårigs eller gift qvinnas fordran i sparbanken.

Begäran om utbekommande af sparmedel, i de fall då föregående uppsägning skall ske eller särskildt tillstånd af Generalpoststyrelsen erfordras, göres medelst ifyllande af särskildt formulär, som tillhandahålles å postanstalten. Då formuläret, behörigen ifyllt, derstädes inlemnas, skall insättaren tillika ingifva sparbanksboken och styrka sin identitet. Boken återställes till insättaren jemte qvitto å den afsända begäran om lyftning af medel.

Dylik ansökan af förening till ömsesidigt understöd eller from stiftelse undertecknas af föreningens etc. föreståndare eller styresmän, hvilka dervid skola styrka sin behörighet och uppgifva namnet på den person, till hvilken medlen må utbetalas och som eger att utfärda qvitto

derå. Göres ansökan om lyftning af medel utaf arfvingar eller andre rättsinnehafvare, skola desse samtliga under-teckna ansöknungen samt tillika behörigen styrka sin rät-tighet till de insatte medlen.

Lyftning af medel får ej ega rum utan mot företeende af sparbanksboken. Denna återställes, så snart nödig an-teckning deri gjorts, utom i det fall att insättare uttager hela sitt tillgodohafvande i kapital och ränta. Vid hvarje uttagning löstages i nummerföljd en af de i boken fästade små blanketter, hvarå qvitto å det uttagna beloppet tecknas af insättaren eller hans ombud. Har insättaren förut under-tecknat berörda qvitto, behöfver han ej sjelf infinna sig vid postanstalten, utan beloppet utbetalas till innehafvaren af qvittot. Arfvingar eller andre rättsinnehafvare måste der-emot sjelfve närvara vid uttagandet eller ock särskildt för ändamålet bemyndiga annan person.

Då lyftning af medel skall ske, har posttjenstemannen att noga jemföra insättarens namnteckning å qvittot med namnteckningen i sparbanksboken. Finner han någon olikhet dem emellan, eller kan insättaren ej skrifva, eller göres uttag af arfvingar eller andre rättsinnehafvare eller ock för from stiftelses etc. räkning, skall tjenstemannen på bästa möjliga sätt göra sig försäkrad om vederbörandes identitet och, i händelse han finner sådant af nöden, äska borgen af vederhäftig person, innan medlen utbetalas. Skall utbetalning ske till minderårig yngre än 10 år, bör denne vara åtföljd af någon af föräldrarne eller af för-myndare eller ock af annan känd person, som jemväl undertecknar qvittot.

Då uttag eger rum, göres anteckning derom af post-tjenstemannen i insättarens sparbanksräkning och det ut-tagna beloppet fråndrages hans tillgodohafvande. Befinnes sparbanksboken bära spår af radering eller ändring, in-ställes all utbetalning och posttjenstemannen kvarhåller

boken, lemnar qvitto derå och insänder den till Generalpoststyrelsen, som besluter om de åtgärder, hvartill förhållandet må föranleda.

Insättare, som begärt att få lyfta en viss summa, eger äfven rätt att lyfta endast en del deraf eller ock att helt och hållet afstå från lyftning. Uppsägning eller tillstånd till lyftning är gällande under en tid af 14 dagar. Efter denna tids förlopp måste ny uppsägning ske eller tillstånd till lyftning ånyo utverkas.

Ränta å insatte medel.

Det ministeriella dekret, hvarigenom räntefoten bestämmes, skall kungöras i den officiella tidningen och anslås vid vederbörande postanstalter. Då räntefoten förändras, gäller sådan förändring äfven för de belopp, som dessförinnan blifvit insatte i sparbanken. I de fall, då medlen icke få lyftas utan efter föregående uppsägning eller särskildt erhållet tillstånd, beräknas ränta fortfarande till uttagningsdagen.

I det hos Generalpoststyrelsen med hvarje särskild insättare förda konto uträknas och införes räntan samtidigt med anteckning om insättning eller uttag. Den 31 December hvarje år godtgöres insättare upplupen ränta sålunda, att från summan af räntan å de insatte medlen drages summan af räntan å uttagne belopp, hvarefter skillnaden lägges till kapitalet, intill dess detta uppnår det bestämda maximum 2,000 lire. I sparbanksböckerna införes räntan endast efter slutet af hvarje år, utom i det fall, då insättare uttager hela sitt tillgodohafvande. Med undantag af nämnda fall afföres uttag å kapitalet. Samtidigt med räntans införande godtskrifves insättare jemväl den premie, som i enlighet med föreskriften i sparbanks-

lagen möjligen kan komma honom till godo för senaste femårsperiod.

En gång hvarje år å tid och sätt, som af Generalpoststyrelsen bestämmes, skall insättare till styrelsen insända sin sparbanksbok, på det räntan må deri införas och anteckningarne i boken jemföras med insättarens räkning. Sedan boken derefter blifvit återställd till insättaren, behöfver denne ej längre bevara sina insättningsqvitton.

Förbud mot lyftning af sparbanksmedel.

Förbud mot lyftning af sparbanksmedel bör i regeln göras vid den postanstalt, hvarest den insättare, om hvars medel fråga är, har sin räkning. Då sådant förbud framställles, göres anteckning derom i räkningen, hvarjemte förhållandet ofördröjligen inberättas till Generalpoststyrelsen.

Framställles förbud af mannen mot utbetalning af medel, insatte i hustruns namn, eller af föräldrar eller förmyndare beträffande medel, deponerade för minderårigs räkning, må utbetalning icke ske utan mannens, föräldrarnes eller förmyndarens samtycke, eller om förbudet återtages, såvida icke Generalpoststyrelsens tillstånd särskildt erhållits. Likaledes må ej lyftning ske af medel, mot hvilkas utbetalning förbud blifvit framställt af dem, som göra anspråk på afidens insättares qvarlåtenskap, med mindre förbudet återtages eller lyftning blifvit af domstol medgifven. I alla händelser erfordras jemväl Generalpoststyrelsens tillstånd. Såvida icke hvarje arfvinges andel i qvarlåtenskapen blifvit af domstol behörigen fastställd, må lyftning af den afidnes i sparbanken insatte medel ej ega rum utan emot qvitto af samtliga arfvingarne eller deras lagligen befullmäktigade ombud.

Om sparbanksbok går förlorad.

Förlorar insättare sin sparbanksbok, skall han genast inberätta förhållandet till den postanstalt, der hans räkning finnes, då anteckning derom göres i räkningen. Insättaren skall dervid styrka sin identitet samt underteckna en förklaring, deri han lemnar uppgift på den förkomna bokens serie och nummer jemte de med bokens förlust förenade omständigheter. Förklaringen, hvilken skrives på särskildt, af postanstalten tillhandahållet formulär, insändes ofördröjligen till Generalpoststyrelsen.

Styrelsen låter då såväl vid den postanstalt, som utställt sparbanksboken, som vid den, till hvilken insättarens räkning möjligen blifvit öfverflyttad, enligt hvad här nedan skall visas, anslå ett tillkännagifvande af innehåll, att en ny bok, lika med den förlorade, kommer att inom en månad från tillkännagifvandets datum utfärdas och tillställas insättaren, samt att den förlorade boken dödas. Om inom nämnda tid förbud af någon, som förmenar sig ega bättre rätt till ifrågavarande sparmedel, framställes mot utfärdandet af en ny bok, förelägger Generalpoststyrelsen parterne att anhängiggöra sin tvist vid domstol och låter emellertid anstå med bokens utfärdande. Förr än tvisten blifvit slutligen afgjord må ej någon omsättning göras å sparbanksboken, i händelse den skulle åter komma till rätta. Framställes deremot ej sådant förbud, utfärdar styrelsen en ny bok emot qvitto af insättaren, som har att derfor erlagga 1 lira. Anteckning om bokens utfärdande göres såväl hos centralförvaltningen som vid den postanstalt, som utlemnat den förlorade boken. Skulle sistnämnda bok sedermera återfinnas, insändes den till Generalpoststyrelsen och annulleras.

**Om förvärfvande af statsobligationer och om sparmedels
öfverförande till s. k. frivillig insättning i Depositions- och
lånekassan.**

Önskar insättare att för sitt tillgodohafvande i post-sparbanken eller någon del deraf förvärfva förskrifningar å den konsoliderade statsskulden, skall han derom göra ansökan, skrifven å formulär, som tillhandahålles vid postanstalten. Ansökningen skall innehålla uppgift å det belopp, han önskar omsatt i sådane förskrifningar, om dessa böra vara 3 eller 5 procents och om de skola vara stälde på innehafvaren eller på viss man. Sedan postanstalten, till hvilken ansökningen ingifves, derom gjort behörig anteckning, insändes densamma ofördröjligen till Generalpoststyrelsen, som låter anskaffa de begärda förskrifningarne genom Depositions- och lånekassan, godtgör kassan beloppet och anskaffningskostnaden samt afför motsvarande summa ur insättarens räkning. Förskrifningarne öfversändas derefter jemte förteckning på kostnaderna till vederbörande postanstalt, som afför motsvarande belopp ur insättarens räkning, samt tillhandahållas insättaren. Dervid skall sparbanksboken företes och anteckning deri göras om utbetalning af den till förskrifningarnes förvärfvande använda summan, hvarjemte en af de i boken fästade blanketterna aflemnas såsom qvitto å beloppet. Qvittot, som dateras den dag, då medlen af Generalpoststyrelsen utbetalts, öfversändes till Generalpoststyrelsen, och sparbanksboken återställes till insättaren, såvida ej hela tillgodohafvandet åtgått för ändamålet.

På samma sätt förfares, om insättare vill hafva sina sparbanksmedel eller någon del deraf såsom frivillig insättning öfverförda till Depositions- och lånekassan.

Räkenskapsföringen vid postanstalterna.

Denna omfattar dels utelöpande sparbanksböcker dels ock insättningar och uttag. Insättningarnes sammanlagda belopp skall öfverensstämma med summorna å de blanketter, hvilka vid hvarje insättning insändas till Generalpoststyrelsen. På enahanda sätt kontrolleras utbetalningarne medelst de från sparbanksböckerne uttagne och af de särskilde insättarne undertecknade qvitton. Hvarje afton efter slutad expedition införes summan af insättningar och uttag för dagen uti postanstaltens kassaräkning.

För hvarje insättare, till hvilken sparbanksbok blifvit utställd, föres särskild räkning, upptagande i ordningsföljd i kredit af honom gjorda insättningar och i debet verkställda utbetalningar. I början af året emottager hvarje postanstalt från Generalpoststyrelsen uppgift å den för en hvar af de insättare, som hos anstalten hafva räkningar, för föregående år upplupna ränta, hvarefter beloppet införes i räkningen.

Insättare, som ombyter vistelseort och vill deponera eller uttaga medel vid annan postanstalt än den, som utfärdat hans sparbanksbok, eger begära, att hans räkning öfverföres från den senare till den förra postanstalten. Sådan öfverflyttning af räkning må ega rum så ofta den påkallas deraf, att insättaren flyttar från ena stället till det andra. Då öfverförande af räkning skall ske, åligger det den postanstalt, som dittills fört räkningen, att till den angifna postanstalten öfversända erforderligt utdrag deraf. Den ursprungliga räkningen annulleras i motsvarande delar, hvarjemte under rättelse om öfverföringen ofördröjligen insändes till Generalpoststyrelsen. I händelse insättning eller uttag verkställas vid annan postanstalt än den, som

utstält sparbanksboken, utan att framställning blifvit gjord om räkningens öfverförande till den förra postanstalten, skall denna genast derom underrätta den postanstalt, der insättarens räkning föres, på det omsättningen må behörigen bokföras.

Hvar fjortonde dag eller oftare, om Generalpoststyrelsen så bestämmer, afgifver hvarje postanstalt redogörelse för de omsättningar, som derstädes verkstälts under nämnda tid, och insänder särskilda förteckningar å insättningar och utbetalningar. Vid förteckningen å utbetalningar fogas såsom bilagor de af insättarne aflemnade qvitton jemte de certificat å tillstånd till lyftning af medel, som för särskilda fall blifvit utfärdade af Generalpoststyrelsen. Dessutom har postanstalten att en gång hvarje månad äfvensom vid slutet af året redovisa de vid hvarje insättning utfärdade, af insättaren underskrifna förklaringsarne, hvilka tillika innehålla uppgift å insättningsbeloppen.

Sist omnämnda redogörelse insändes först till vederbörande provinsialstyrelse, hvarest influtna belopp bokföras, och derifrån till Generalpoststyrelsen. Öfriga redogörelser insändas deremot direkt till sistnämnda styrelse.

Den centrala räkenskapsföringen och Generalpoststyrelsens åligganden.

Generalpoststyrelsen ombesörjer den centrala räkenskapsföringen. Dess åligganden, hvad angår postsparbanken, äro hufvudsakligen följande:

- a) att utfärda qvitton till insättare å de af dem vid postanstalterne insatta belopp samt meddela tillstånd till lyftning af sparbanksmedel i de fall, då sådant erfordras;
- b) att föra särskild räkning för hvarje insättare och godtgöra honom upplupen ränta;

c) att kontrollera sparbanksböckerna, hvilka för sådant ändamål insändas till Generalpoststyrelsen å tider, som af styrelsen bestämmas;

d) att emottaga och kontrollera de redogörelser för insättningar och utbetalningar, som insändas från postanstalterna;

e) att upprätta sammandrag af nämnda redogörelser för att utröna totalbeloppet af insatte och af utbetalde medel; samt

f) att föra räkning med Depositions- och lånekassan.

Generalpoststyrelsen afgifver årligen till ministern för allmänna arbeten en berättelse angående postsparbankens styrelse och förvaltning under nästföregående år. Berättelsen delgifves jemväl den kommission, som har att öfvervaka sparbankens verksamhet.

Insättningskvitto skrives å särskilda, i nummerföljd sammanhäftade dubbelblanketter, sålunda inrättade, att det utgående kvittot motsvaras af en blankett, hvarå kvittots innehåll antecknas och hvilken såsom verifikation kvarstannar hos styrelsen. Summan af de belopp, hvarå de utfärdade kvittenserna lyda, skall öfverensstämma med summan af de insättningar, för hvilka redogörelse insändes från postanstalterna.

Generalpoststyrelsens certifikat å tillstånd till lyftning utfärdas likaledes å särskilda, i nummerföljd sammanhäftade dubbelblanketter af enahanda beskaffenhet som kvittensblanketterna. De på grund af dessa tillståndsbevis verkställda utbetalningar påtöras dock ej insättares räkning förr, än utbetalning egt rum och kvitto derå inkommit till styrelsen.

Räkning med insättare föres med tillhjälp af dels de för hvarje insättning utfärdade och af insättaren under-tecknade förklaringar, dels ock de förteckningar å insättningar och utbetalningar, som hvar fjortonde dag insändas

från postanstalterna. I den mån en skedd omsättning införes i räkningen, utföres jemväl beloppet af den upplupna räntan, på sätt i afseende å sparbanksräkningarne hos postanstalterne eger rum. De insända förteckningarne å insättningar och uttag kontrolleras med de af insättarne undertecknade förklaringarne och uttagningsqvittenserna.

För hvarje månad upprättas ett sammandrag af de i sparbanken verkställda omsättningar, hvilket sammandrag införes i den officiella tidningen.

Sedan för hvarje år dels räntan å de olika sparbanksräkningarne jemte möjligen ifrågakommande premier blifvit uträknade och godtskrifvits räkningarne, dels ock räkningarne blifvit behörigen afslutade, upprättas ett general-sammandrag, utvisande för hvarje räkning tillgodohafvandet vid årets början, verkställda insättningar under året, upplupen ränta, godtskrifven premie, gjorda utbetalningar samt insättarens tillgodohafvande vid årets slut. General-sammandraget skall öfverensstämma med sammanlagda reslutatet af de månatliga sammandragen.

Postsparbankens förhållande till Depositions- och lånekassan.

Af det sammandrag af insättningar och utbetalningar, som af Generalpoststyrelsen upprättas med ledning af de från postanstalterna hvar tjortonde dag insända redogörelser, öfverlemnas ett exemplar till Depositions- och lånekassan. De felaktigheter i nämnda redogörelser, som vid derstädes skeende granskning kunna komma i dagen, iakttagas till rättelse i näst afgifvande redogörelse.

Med ledning af omförmälda sammandrag upplägges räkning, som utvisar förhållandet emellan de båda styrelserna. Deri påföres Generalpoststyrelsen alla insättningar

och godtskrifves alla utbetalningar, dervid särskildt utföres afbetalningar å kapitalet och särskildt sådane, som jemväl drabba den upplupna räntan i de fall, då insättare uttager hela sitt tillgodohafvande.

Generalpoststyrelsen öfverlemnar successive till Depositions- och lånekassan alla inflytande medel, i den mån de ej äro erforderliga till rörelsekapital, samt requirerar derifrån medel i händelse af behof, allt i enlighet med de bestämmelser, hvarom de båda styrelserna ega öfverenskomma.

I början af hvarje år tillställer Generalpoststyrelsen Depositions- och lånekassan ett exemplar af det utaf styrelsen upprättade generalsammandrag af nästföregående års räkningar. Med ledning häraf godtskrifves styrelsen ett belopp, motsvarande summan af upplupen ränta å samtliga räkningarne att från och med årets början tilläggas kapitalet. Å de tider, då utdelning af räntepremier till insättarne ifrågakommer, godtskrifves Generalpoststyrelsen jemväl ett belopp, motsvarande det, som styrelsen såsom räntepremier tillgodofört insättarne.

Kontrollen derå, att beräkningen af ränta under årets lopp behörigen verkstälts, försiggår sålunda:

Med ledning af de halfmånatliga sammandrag af insättningar och uttag, som af Generalpoststyrelsen öfverlemnas till Depositions- och lånekassan, uträknas skyldiga räntan å summan af insättningar från och med första dagen af den fjorton-dagars-period, som följer näst efter den, då insättningarne egt rum, till årets slut. Likaså uträknas räntan att fordra å utbetalda belopp från och med första dagen af den fjorton-dagars-period, under hvilken utbetalningarne verkstälts, till årets slut. Till den sålunda uppkomna summan af skyldig ränta å insättningar under årets lopp lägges räntan för hela året å sådane insättningsbelopp, som transporterats från föregående årets räkningar.

Sedan summan af den ränta, sparbanken är skyldig insättarne, sålunda erhållits, fråndrages summan af ränta att fordra å utbetalda belopp, hvarefter återstoden skall öfverensstämma med summan af under året utbetalde räntor med tillägg af den ränta, som vid årets slut tillgodoförts insättarne, utom den obetydliga skilnad, som kan härleda sig från brutna tal af centesimi.

De belöningar, hvilka i enlighet med sparbankslagens föreskrift må utdelas till posttjenstemän, föreståndare för skolor och föreningar till ömsesidigt understöd samt andre personer, hvilka verksamt bidragit att befördra det med postsparbanken afsedda syfte, skola på förslag af Generalpoststyrelsen, och sedan direktionen för Depositions- och lånekassan blifvit hörd, bestämmas af finansministern. Belöningarne utbetalas af Generalpoststyrelsen mot godtgörelse af Depositions- och lånekassan.

I Oktober månad hvarje år öfverlemnar Generalpoststyrelsen till Depositions- och lånekassan förslag till postsparbankens utgiftsstat för det nästföljande året.

Sedan 30 år förflutit från det lagen om postsparbanken trädt i verket, skall Generalpoststyrelsen hvarje år tillställa Depositions- och lånekassan en förteckning på de sparbanksböcker, å hvilka omsättning under senaste 30 år ej verkstälts och som i följd deraf upphöra att vara gällande. Det å dessa böcker möjligen befintliga tillgodohafvande påföres Generalpoststyrelsens räkning med Depositions- och lånekassan.

Skolsparkassor och andra liknande inrättningar för uppsamlade af små belopp.

Föreståndare för skolor eller för föreningar till ömsesidigt understöd, hvilka göra till sin uppgift att insamla

lärjungarnes eller medlemmarnes sparpenningar, böra om denna sin verksamhet på förhand underrätta Generalpoststyrelsen äfvensom närmaste postanstalt. Föreningar för välgörande ändamål, hvilka vid utöfvande af sin verksamhet vilja begagna sig af postsparbanken, skola dertill begära tillstånd af Generalpoststyrelsen och samtidigt lemna uppgift på de personer, som handhafva deras angelägenheter. Sådant tillstånd meddelas ej, med mindre föreningens styresmän blifvit godkände af Generalpoststyrelsen.

Minsta belopp, som får insättas af lärjunge eller medlem af omförmälda föreningar, utgör 5 centesimi.

De dagar, som bestämmas för insättning af sparmedel, emottager skolföreståndaren de belopp, som af lärjungarne deponeras, och inför dem i en för ändamålet afsedd insättningsjournal äfvensom i särskild räkning med hvarje insättare. Qvitto å insättning utlemnas till hvarje lärjunge för att af honom uppvisas i hemmet. Tryckta formulär till insättningsjournal m. m. tillhandahållas af Generalpoststyrelsen.

Sedan insättningarna för dagen försiggått, öfverlemnar skolföreståndaren medlen till postanstalten, som, i händelse af första insättning, utställer kollektiv sparbanksbok i enlighet med derom i allmänhet gällande bestämmelser.

När lärjunges tillgodohafvande uppgår till 1 lira, låter skolföreståndaren afskrifva detta belopp ur sparbanksboken och öfverföra det till särskild räkning med lärjungen, som då erhåller sin egen bok. Emellertid fortfar föreståndaren att emottaga insättningar af samme lärjunge. Föreståndaren innehar lärjungarnes enskilda sparbanksböcker, men vid hvarje omsättning, som deri göres, tillställes boken lärjungen för att af honom uppvisas i hemmet, hvarefter den återlemnas till föreståndaren.

Ausökan om öfverförande af medel från kollektivbok till enskild sparbanksbok göres af föreståndaren medelst

ifyllande af dertill afsedt formulär, som tillhandahålles å postanstalten. I den enskilda sparbanksboken tecknar lärjungen sitt namn, som bestyrkes af föreståndaren.

För hvarje gång sådant öfverförande sker, lemnar föreståndaren qvitto å motsvarande belopp, tecknad å de dertill afsedda blanketterna i kollektivboken, och postanstalten afför beloppet ur föreståndarens räkning och inför det i räkning med lärjungen.

Om lärjungen sådant önskar, eger han att af skolföreståndaren återbekomma sitt tillgodohafvande eller någon del deraf inom det belopp, som ej blifvit öfverfördt på enskild räkning. Å belopp, inskrifna i kollektivbok, ega lärjungarne ej uppbära ränta, i anseende till svårigheten att fördela den å de särskilda insättnarne.

Vid de omsättningar, som verkställas af föreståndare eller styresmän för föreningar till ömsesidigt understöd eller för välgörande ändamål, hvilka uppsamla sparmedel, gälla i tillämpliga delar samma bestämmelser som för skolsparkassor, endast med det undantag, att föreståndare eller styresmän icke äro förbundne att ombesörja öfverflyttning af föreningsledamots tillgodohafvande från kollektivbok till enskild sparbanksbok hvarje gång beloppet uppgår till 1 lira.

För ifrågavarande sparkassor ega vederbörande utfärda särskilda bestämmelser, hvilka dock ej få stå i strid med föreskrifterna i detta reglemente. Sådane bestämmelser skola, för att blifva gällande, prövas och godkännas af Generalpoststyrelsen.

Af ofvanstående redogörelse för de bestämmelser, som reglera den italienska postsparbankens verksamhet, synes, att banken, ehuru i hufvudsakliga delar inrättad efter det

i England tillämpade system, dock är i vissa hänseenden derifrån afvikande.

Maximum för insättningar under loppet af ett år och för insättares fordran i dess helhet är i Italien lägre än i England. Tillgodohafvandet må dock i Italien öfverstiga det föreskrifna maximum 2,000 lire, endast att ränta å öfverskottet icke beräknas.

Ehuru sparbanken för sin egen säkerhet eger tillgodonjuta viss uppsägningstid vid utbetalning af äfven det minsta belopp, visas i allmänhet det tillmötesgående, att belopp intill 100 lire af postanstalten utbetalas vid anfordran och mot uppvisande af sparbanksboken. Vid sparbankslagens behandling i riksförsamlingen lades mycken vikt på denna underlättnad vid uttag af mindre belopp. Det ansågs nemligen, att villkoret om uppsägning i sådant fall hos centralförvaltningen skulle innebära orättvisa mot en del provinser, der kommunikationsväsendet är föga utveckladt, och hvarest insättarne i följd deraf skulle nödgas vänta allt för länge, innan de kunde få lyfta sina besparingar. Men denna rättighet, fastän af stort värde för insättarne, medför ökade göromål för posttjenstemännen, i det vid postanstalten, i motsats till hvad i England är fallet, måste föras särskild räkning med hvarje insättare, till hvilken från samma anstalt sparbanksbok blifvit utstald. Utan ett sådant försigtighetsmått vore emellertid utbetalning vid anfordran förenad med allt för stor risk, enär sparbanken lätt blefve utsatt för bedrägerier från allmänhetens sida.

En följd deraf, att särskild räkning med insättare föres af postanstalten, är den, att, när uttag skall ske vid annan postanstalt eller insättaren förändrar vistelseort, i förra fallet uppgift skall af den betalande postanstalten infor dras rörande insättarens tillgodohafvande, och i senare fallet räkningen skall öfverflyttas till postanstalten

i insättarens nya vistelseort, allt åtgärder, hvilka icke ifrågakomma i England, der särskild räkning med insättare föres allenast hos centralförvaltningen.

En annan olikhet mot förhållandet i England är, att hvarje sparbanksbok innehåller ett visst antal blanketter till qvittan, hvilka i nummerföljd lösryckas och ifyllas, i den mån uttag göras. Insättaren behöfver i följd deraf ej sjelf infinna sig vid postanstalten för att lyfta medlen, utan kan sända annan person, allenast denne medför sparbanksboken, och qvittot är försedt med insättarens underskrift. Likaledes underlättas derigenom bokens öfverlåtande på annan person, i det qvittenserna undertecknas och summan lemnas in blanco. Underskriftens riktighet kontrolleras medelst insättarens namnteckning i sparbanksboken.

Lagen för Italiens postsparbank fördelar vården om banken emellan Generalpoststyrelsen samt direktionen för Depositions- och lånekassan. Den förra representerar staten i alla bankens förhållanden till den insättande allmänheten och ombesörjer den för redovisning och kontroll nödiga räkenskapsföringen. Den senare handhafver förvaltningen af de insatte medlen och bestrider utgifterna för bankens skötsel. Dess räkenskapsföring är följaktligen af helt annan beskaffenhet än Generalpoststyrelsens och afser att till siffran bestämman det finansiella resultatet af bankens verksamhet. Generalpoststyrelsen är således, hvad sparbanken vidkommer, egentligen endast en mellanhand emellan Depositions- och lånekassan samt allmänheten.

Då postsparbanken den 1 Januari 1876 började sin verksamhet, öppnades samtidigt i landets olika delar 607 postanstalter för omsättningar med banken. Vid urval af dessa postanstalter var man synnerligen angelägen att hålla sig så mycket som möjligt aflägsen från redan bestående sparbanker för att icke störande inverka på deras

rörelse. I öfrigt hade man dervid till ögonmärke, att sådana orter företrädesvis valdes, der befolkningen var tillräckligt talrik och välmående för att gifva stöd åt förhoppningen om en betydande sparbanksrörelse, och att man ej lemnade något större distrikt i saknad af för sparbanksverksamhet upplåten postanstalt. Behovvet att utvidga sparbanksnätet visade sig emellertid mycket snart, och redan under första året af bankens verksamhet öppnades ytterligare 1,382 postanstalter, så att vid slutet af år 1876 för sparbanksverksamhet voro öppnade 1,989 postanstalter. Sedermera hafva årligen allt flere anstalter blifvit för ändamålet upplåtna, så att vid slutet af år 1880 3,313 postanstalter verkade i postsparbankens tjänst.

Att den italienska postsparbanken icke skulle göra de hastiga och förvånande framsteg, hvarpå postsparbanken i England visat prof, kunde med säkerhet förutses. Anledningarne dertill äro flere. I England var redan vid tiden för postsparbankens inrättande sparsamhet en sedan länge hos befolkningen inplantad dygd, hvars frukter spårades uti de betydliga kapital, som inflöto i sparbankerna. Den nitiska verksamhet, som af de högre klasserna utvecklats för att bibringa den fattigare befolkningen insigt om sparsamhetens välsignelser, har äfven visat synnerligen vackra resultat. Sålunda har den utaf Lord Derby år 1872 stiftade *Provident Knowledge Society*, med syfte att befordra sparsamhet och omtanke för framtiden, i detta hänseende verkat ofantligt, i det den dels genom skrifter, föredrag och dylikt för befolkningen framhållit vigten af att spara, dels ock genom inrättande af allehanda sparanstalter underlättat fruktbargörandet af äfven de minsta belopp, som kunnat undandragas ögonblicklig användning. Dertill kommer, att åtskilliga uppseendeväckande sparbanksfallissement i slutet af 1850-talet verkade en viss misstro till de bestående enskilda sparbankerna. Under

sådana förhållanden var det naturligt, att en af staten inrättad och garanterad sparbank, som erbjöd största möjliga bekvämlighet för insättningar och uttag af sparmedel, skulle röna stor framgång.

I Italien saknades deremot dessa förutsättningar för bankens hastiga utveckling. Bland den fattigare befolkningen — och den är i Italien mycket talrik — har intill senaste tid ej visat sig någon nämnvärd håg för sparsamhet. De högre klasserna hafva ej heller ådagalagt något intresse eller visat sig verksamma för att befordra denna dygd, som äfven i hög grad motverkats af den hos befolkningen starkt utvecklade hågen att deltaga i statens penningelotteri. Äfven hafva de förut befintliga sparbankerna varit allt för få till antalet och ojemt fördelade, så att i flere provinser befolkningen varit helt och hållet i saknad af tillfälle att göra sina besparingar fruktbarande.

Tager man dessa förhållanden i betraktande, kunna de resultat, postsparbanken i Italien hittills visat, ej annat än väcka tillfredsställelse. År 1876 insattes i 123,246 poster 3,709,357 lire, men 1879 uppgick insättningsbeloppet till 33,564,370 lire, fördeladt i 417,483 poster. Summan af insättarnes fordringar, som vid utgången af år 1876 utgjorde 2,443,402 lire, hade vid 1879 års slut stigit till 26,232,286 lire, motsvarande 978,78 lire på 1,000 personer af landets befolkning.

För att tydligare visa resultatet af bankens rörelse har jag uppgjort följande

Tabell, utvisande postsparbankens

År.	Antal för postsparbankens räkning fungerande postanstalter vid årets slut.	Insättningar.				Uttagningar.				Omsättningar.	
		Antal.	Summa af under året insatte medel.	Medeltal		Antal.	Summa af under året uttagne medel.	Medeltal.		Antal.	Medeltal för hvarje postanstalt.
				för hvarje postanstalt.	för hvarje insättning.			för hvarje postanstalt.	för hvarje uttag.		
1876	1,989	123,246	3,709,357	2,699	30,09	18,490	1,296,453	943,56	70,11	141,736	103,15
1877	2,260	203,652	9,358,648	4,141	44,35	64,801	5,453,117	2,412,88	84,15	273,453	120,99
1878	2,600	243,251	14,648,889	5,634	60,22	103,309	9,984,876	3,840,34	96,65	346,560	133,29
1879	2,977	417,483	33,564,370	11,274	80,40	168,959	19,346,288	6,498,59	114,50	586,442	196,99

Kostnaderna för postsparbankens förvaltning hafva hållit sig vid en jemförelsevis låg siffra. De utgjorde 1876 sammanlagdt 76,792 lire, motsvarande 0,34,1 lira för hvarje omsättning, men hade år 1879 nedgått till 0,25,3 lira för hvarje omsättning eller tillhopa 148,404 lire. Jemföres härmed förhållandet i England, der kostnaden för hvarje omsättning utgör 6 à 8 pence, måste förvaltningskostnaden i Italien anses synnerligen billig. Härtill torde i sin mån bidraga, att endast vid en del af de för bankens räkning fungerande postanstalterna tjänstemännen erhålla särskild godtgörelse för deras besvär med sparbanksgöromål, och att de lägre tjänstemännen i Italien äro svagt aflönade i jemförelse med hvad förhållandet är med sådane tjänstemän i England.

Med tillämpning af den grundsats, att sparbanken ej är ämnad till depositionsbank utan har till ändamål att uppsamla och fruktbargöra de små besparingarne, tills

verksamhet under åren 1876—1879.

Sparbanksböcker gällande den 31 December.		Sparbankens skuld till insättare.			Förhållandet emellan befolknings-siffran samt antalet sparbanksböcker och beloppet af insättarnes tillgodo-hafvande den 31 December.		Summa af utbetalade räntor under året.	Summa kostnader för sparbankens administration.	Kostnad i medeltal för hvarje omsättning.
Antal.	Medeltal för hvarje post-anstalt.	Summa.	Medeltal för hvarje post-anstalt.	Medeltal för hvarje insättare.	Antal gällande spar-banks-böcker per 1,000 invånare	Tillgodo-hafvande per 1,000 invånare.			
57,354	41,74	2,443,402	1,778,31	42,60	2,13	91,16	32,782	76,792	0,54,1
114,291	50,57	6,474,746	2,864,93	56,65	4,26	241,59	131,650	88,382	0,32,3
157,507	60,58	11,384,967	4,378,83	72,28	5,88	424,80	253,597	90,821	0,26,2
238,869	80,24	26,232,286	8,811,65	109,82	8,91	978,78	629,236	148,404	0,25,3

dessa vuxit till ett belopp, som medgifver definitivt placering, förmedlar den italienska postsparbanken förvärfvandet af statsobligationer för de i banken insatte medel, samt ombesörjer dessas öfverflyttande till Depositions- och lånekassan. Utom den fördel, som genom den förra åtgärden tillskyndas insättare, att nemligen vinna en säker kapitalplacering utan annan kostnad, än den, som är förenad med obligationernas förvärfvande, såsom för stämpel m. m., drager staten en ej oväsentlig nytta af att underlätta spridningen af dess obligationer till de mera aflägsna delarne af landet, der denna art af kapitalplacering, åtminstone bland den lägre befolkningen, förut varit föga eller intet känd.

Befolkningen har äfven i ej obetydlig mån begagnat sig af den sålunda erbjudna fördelen. Men ett hinder för en större spridning af obligationerna förefans till en början i svårigheten att på nära håll få uppbära räntan derå. Denna

utbetaltes nemligen endast i residensstaden inom hvarje provins, en omständighet, som vållade kostnad och tidspillan för mången, som hade långt att färdas och i anseende till det starka tilloppet vid de halfårsvis skeende ränteliqviderna ofta blef uppehållen hela dagar. Men denna svårighet har numera blifvit undanröjd genom ett kongl. dekret af den 28 Augusti 1878, som medgifver insättare i postsparbanken rättighet att genom vederbörande postanstalt utfå ränta å sina statsobligationer.

Följande tabell utvisar, *i hvad mån postsparbankens förmedling för anskaffande af obligationer och ombesörjande af sparmedels öfverflyttande till Depositions- och lånekassan tagits i anspråk under de fyra första åren af bankens verksamhet:*

År.	Verkställda inköp af statsobligationer för insättares räkning.		Öfverföringar till Depositions- och lånekassan.	
	Antal.	Belopp.	Antal.	Belopp.
		Lire.		Lire.
1876.....	341	181,104	5	2,885
1877.....	704	414,659	9	5,967
1878.....	1,189	794,643	22	26,024
1879.....	1,216	921,707	103	85,677

I intet land, der postsparbanker inrättats, har bankens egenskap att vara till uteslutande för allmänhetens fördel och ej afse egen vinst så tydligt framträdt som i Italien. Lagen för dess sparbank ställer ej anspråken högre, än att banken skall sjelf bestrida kostnaderna för dess förvaltning. Den föreskrifver ej bildande af reservfond för att i tider af betryck kunna möta den förlust, som kan härleda sig från en tvungen och brådstörtande realisation af de valutor, hvori insättarnes medel blifvit placerade, men den innehåller deremot bestämmelser der-

om, att möjligen befintligt öfverskott må användas till räntepremier samt till belöningar åt sådane personer, som verksamt bidragit att befordra det med sparbanken afsedda syfte.

Vid sådant förhållande är det naturligt, att det öfverskott å rörelsen, som under bankens jemförelsevis korta tillvaro kunnat åvägabringas, måste vara ganska ringa, och att redan den omständighet, att öfverskott förefinnes, sedan icke blott alla räntor till insättare utgått och bankens förvaltningskostnader blifvit betäckta, utan äfven belöningar af ofvan omförmälda slag utdelats, måste tyda derpå, att banken väl fyllt sin uppgift i förhållande till allmänheten såväl som till staten.

På sätt här ofvan blifvit framhållet förvaltas sparbanksmedlen af Depositions- och lånekassan, som gör dem fruktbara i sammanhang med öfriga under kassans vård stående medel. De förvaltas således ej såsom en fristående fond, såsom förhållandet är i England. Depositions- och lånekassan har till största delen nedlagt dem i statens 5 % obligationer. Under de första åren af bankens verksamhet stodo dessa obligationer i en kurs, som uppbragte obligationernas afkastning ej obetydligt öfver 5 %, men på de sista åren har deras värde så stigit, att bankens medel för närvarande kunna anses afkasta 5 %. Banken utbetalar till insättare ränta, varierande emellan 3 och 3,5 %. Den sålunda uppkommande ränteskilnaden utgör bankens inkomst. Härvid bör dock märkas, att denna inkomst ej så obetydligt nedbringas derigenom, att de i banken insatte medel drabbas af skatten på rörlig förmögenhet (*imposta di ricchezza mobile*).

*Det finansiella resultatet af postsparbankens verksamhet
under åren 1876—1879 framgår af följande tabell:*

År.	Inkomster.			Utgifter.					
	Afkomst af sparbanks- kapitalet.	Tillfälliga inkomster.	Summa.	Ränta till insättare.	Skatter.	Aflöning till tjänste- personalen.	Materi- alier.	Tillfälliga utgifter.	Summa.
1876	66,184,23	13,00	66,197,23	32,782,02	5,280,31	27,243,25	49,548,59	—	114,854,17
1877	278,495,27	549,91	279,045,18	131,650,02	21,003,38	48,006,21	40,376,19	—	241,035,80
1878	441,543,65	113,50	441,657,15	253,597,94	46,770,26	72,779,97	17,609,77	431,92	391,189,86
1879	977,223,17	4,094,06	981,317,23	629,236,14	112,482,76	107,751,29	40,653,04	—	890,123,23
	1,763,446,32	4,770,47	1,768,216,79	1,047,266,12	185,536,71	255,780,72	148,187,59	431,92	1,637,203,06
	Belöningar, utdelade under åren 1878 och 1879								36,670,00
	Öfverskott.....								94,343,73
									1,768,216,79

I Italien liksom i andra länder, der postsparbanker blifvit inrättade, har erfarenheten visat, att statens och enskilda sparinnrättningar väl trifvas vid sidan af hvarandra, och att de förra, trots den fullkomliga säkerhet och de större fördelar i öfrigt de erbjuda, ej verka störande på de enskilda sparbankernas verksamhet. Förhållandet i Italien bestyrker detta i ännu högre grad än i andra länder. I England gaf postsparbanken visserligen anledning dertill, att åtskilliga af de gamla sparbankerna, hvilkas förvaltning lemnade åtskilligt öfrigt att önska, måste upphöra med sin verksamhet, ehuru på senare åren de enskilda sparbankernas rörelse högst betydligt ökats, på sätt jag ofvan framhållit.

I Italien har postsparbanken deremot ej ett ögonblick inkräktat på de enskilda sparbankernas område. Tvertom synes det, som hade postsparbanken genom den täflan, hvartill den tvingat öfriga sparinnrättningar, gifvit en ökad

liflighet åt deras rörelse. Verksamheten hos de enskilda sparbankerna har under senare åren icke allenast varit i oafbrutet framåtgående utan detta i en grad, som före postsparbankens inrättande saknade motstycke.

Följande tabell utvisar *de enskilda sparbankernas status den 31 December 1876 och 1880.*

År.	Antal sparbanker.	Insättningar under året.		Uttag under året.		Insättarnes tillgodohafvande.	
		Antal.	Summa Lire.	Antal.	Summa Lire.	Antal räkningar.	Summa Lire.
1876.....	353	1,125,594	204,152,456	633,738	188,311,486	833,760	552,755,554
1880.....	357	1,214,295	286,409,852	834,267	252,840,877	958,044	686,721,574

Lagen för Italiens postsparbank gifver åt föreståndare för skolor, hvilka göra till sin uppgift att uppsamla lärjungarnes sparmedel, rättighet att insätta medlen på kollektivbok i postsparbanken, som å dem betalar ränta, äfven om de öfverstiga det i allmänhet föreskrifna maximum. Genom sparbanksreglementet och sedermera genom en utaf Generalpoststyrelsen utfärdad instruktion hafva noggranna bestämmelser blifvit gifna, huru skolföreståndare har att tillvägagå vid uppsamlande och fruktbargörande af lärjungarnes medel.

Genom dessa bestämmelser har uppslag gifvits till inrättande af *skolsparkassar* i Italien, hvilket land i detta hänseende följt exemplet från andra länder, synnerligast Frankrike, der dessa kassar visat särdeles vackra resultat.

Man har insett, att Italien i ännu högre grad än andra länder måste lägga sig vinn om att hos befolkningen väcka håg för sparsamhet och inprägla insigt om vigten och nyttan deraf. Derföre har ock mycken betydelse fästats vid skolsparkassorna, icke så mycket för beloppet

af de summor, som derigenom kunna undandragas ögonblicklig förbrukning, som icke mer för det moraliska inflytande, de utöfva på lärjungarne och genom dem på familjen i dess helhet. Emellertid har sträfvan för dessa inrättingars utveckling haft att bekämpa många hinder och fördomar. Organisationen af skolväsendet i Italien, i synnerhet hvad angår skolorna för den fattigare befolkningen, lemna nemligen ej så litet öfrigt att önska; lärarne äro i allmänhet knappt aflönade och måste ofta för sin utkomst söka bereda sig annan sysselsättning jemte den, som påkallas af lärarekallet. Dessa och andra orsaker hafva vållat, att sparkassorna i skolorna ännu ej omfattats med det intresse, lagstiftaren åsyftat.

Det oaktadt har, synnerligast i vissa provinser, icke så obetydligt i detta hänseende kunnat uträttas. Jag har trott det ej vara ur vägen att genom efterföljande tabell visa *de resultat, som genom skolsparkassorna ernåtts under åren 1876—1879.*

År.	A n t a l				Summa uppsamlade medel. Lire.
	skolföreståndare, som uppsamlat sparmedel.	lärjungar, som insatt medel.	insättningar.	öfverflyttningar till postsparbanken.	
1876.....	} 522	11,935	89,541	7,289	32,048
1877.....		8,996	69,260	3,800	29,679
1878.....	1,060	17,759	144,926	8,582	51,984
1879.....	2,304	28,432	295,481	14,461	102,009

Nederländerna.

Sparkassorna i detta land hafva intill senaste tid representerat endast en ringa del af befolkningens besparingar. De små kapitalen hafva nemligen i allmänhet sökt annan användning; särskildt hafva statsobligationer erbjudit ett af de mindre bemedlade klasserna med mycken förkärlek omfattadt tillfälle att placera den del af arbetsförtjensten, som kunnat undandragas förbrukning.

Redan kort tid efter det den första sparbankslagen i England blifvit utfärdad började man inrätta sparbanker i Nederländernas nordliga provinser, och år 1820 funnos der sådane till ett antal af 48. De fleste af dem hade tillkommit på initiativ af den ryktbara välgörenhetsföreningen *Tot nut van't algemeen*. Denna förening, som alltsedan år 1784 varit i verksamhet och derunder riktat landet med inrättningar för välgörande ändamål, skolor, bibliotek o. s. v., bidrog verksammast till stiftande af kassor för tillvaratagande af sparmedel, och af de 205 sparbanker, som år 1872 funnos i landet, hade icke mindre än 156 nämnda förening att tacka för sin uppkomst.

I början af sin verksamhet och så länge lugn herrskade i landet gjorde sparbankerna betydande framsteg. Men 1830 års revolution blef för dem ödesdiger. De flesta sparbankerna hade då sina fonder placerade i statens valutor; under inflytande af det allmänna misstroendet sjönk kursen å dessa; sparbankerna, nödsakade att realisera sina säkerheter, gjorde ofantliga förluster och måste samtliga inställa

sina betalningar eller åtminstone inskränka liquiderna till viss andel af hvars och ens fordran.

Genom denna katastrof rigtades emellertid den allmänna uppmärksamheten på åtskilliga brister i sparbankernas förvaltning. De reorganiserades så småningom efter nya och ändamålsenligare grunder. Endast en mindre del af deras fonder placerades efter denna tid i statspapper, och lån till stads- och landtkommuner, fastighetslån o. s. v. ansågos erbjuda den lämpligaste användning för kapitalen. Bestämmelser infördes om viss uppsägningstid för utbetalningar af större belopp och om maximum för depositioner.

Under inflytande af dessa sundare principer för förvaltningen gingo sparbankerna ej obetydligt framåt. Men året 1848 med dess rubbningar på det ekonomiska ej mindre än på det politiska området verkade åter hämmande på deras rörelse. Under åren 1848—52 måste 5 sparbanker helt och hållet upphöra med all verksamhet, och flere nödgades under längre eller kortare perioder inskränka sina liquider. Efter denna tid hafva sparbankerna aldrig nått någon hög grad af utveckling, och all samverkan dem emellan har saknats. Under sådana förhållanden har staten ansett sig böra mellankomma, dertill påverkad jemväl af exemplet från andra länder, der statens ingripande visat sig synnerligen gagneligt.

År 1874 tillsattes en komité med uppdrag att undersöka de befintliga sparbankernas ställning och föreslå de åtgärder, som kunde vara egnade att åstadkomma en lifligare verksamhet på detta område. Uti sitt i anledning häraf afgifna betänkande framhöll komitén såsom en af de väsentligaste bristerna i sparbanksväsendet, att allt för få tillfällen vore beredda allmänheten att placera sina besparingar, i det sparbanker funnes i för ringa antal och de befintliga bankerna hölles öppna allt för få timmar om

dagen. Det verksamaste medlet att afhjelpa denna brist ansåg komitéen bestå deri, att allmänheten sattes i tillfälle att insätta sina besparingar hos postanstalterna.

Detta komitéus utlåtande ledde derhän, att regeringen genom ett dekret af den 28 December 1875 förlänade rättighet åt de sparbanker, som sådant önskade, att betjena sig af postanstalterna i riket för emottagande af insättningar och verkställande af utbetalningar mot en afgift af 5 cents för hvarje omsättning af belopp till och med 12,50 floriner. Af denna lättnad i sina transaktioner begagnade sig emellertid sparbankerna i ytterst ringa utsträckning, och ehuru genom ett nytt dekret af den 14 Februari 1877 afgiften för postanstalternas begagnande nedsattes till hälften, vann åtgärden ej tillämpning i det omfång, som dermed varit afsedt.

Då försöket att på detta sätt höja sparbanksverksamheten icke ledde till önskad resultat, beslöt regeringen att inrätta en central sparbank, garanterad af staten och betjenande sig af de särskilda postanstalterna. Den 4 Maj 1879 framlades för Generalstaterna ett lagförslag i sådant syfte, hvilket förslag till en början rönt starkt motstånd af anhängarne utaf de enskilda sparbankerna, men omsider autogs, hvarefter lagen för Nederländernas postsparbank utfärdades den 25 Maj 1880.

Följande tabell åskådliggör *de nederländska sparbankernas ställning den 31 December 1879:*

Antal sparbanker.	1 sparbank på antal invånare.	Antal insättare.	1 insättare på antal invånare.	Summa insatte medel.	Tillgodohafvande i medeltal för hvarje insättare.
223	27,937	123.043	32,5	Floriner. 17,807,560	Floriner. 144,72

De för den nederländska postsparbanken gällande bestämmelser innefattas dels i *lagen af den 25 Maj 1880* dels ock i *det för banken den 24 Januari 1881 utfärdade reglemente*. Enligt dessa bestämmelser är banken organiserad och förvaltas på följande sätt:

Banken, som har sitt säte i Amsterdam, benämnes Rikspostsparbank. Dess angelägenheter ombesörjas af en direktör och ett förvaltningsråd.

Direktören, såväl som de under honom lydande tjeustemän, utnämnes af konungen på framställning af ministern för sjöväsendet, handel och industri. Han är redovisningsskyldig endast till förvaltningsrådet.

Ledamöterna i *förvaltningsrådet* skola vara minst 5 och högst 7, hvilka tillsättas och afskedas af konungen, som bland dem utser en ordförande. Sedan tre år förflutit efter det sparbankslagen trädte i verkställighet, skall ärligen en af ledamöterna i särskildt därför anvisad ordning afgå. Den afgående kan först efter ett års förlopp åter inväljas. Förvaltningsrådets ledamöter åtnjuta ej aflöning.

Insättningar i och *uttag* ur postsparbanken kunna verkställas vid postanstalterna i riket, i den mån de dertill varda af vederbörande minister bestämda. Postanstalterna äro för sådant ändamål tillgängliga alla dagar, jemväl söndagar, under de tider, då expedition derstädes pågår.

Minsta insättningsbelopp är 25 cents. Öfverstiger insättares tillgodohafvande 800 floriner, oberäknadt upplupen ränta för det löpande året, beräknas ej ränta å öfverskottet.

Minderårig eger att utau föräldrars eller målsmans och *gift kvinna* utau mannens samtycke göra insättningar i banken. Utbetalning af sådane medel får ske till den minderårige eller den gifta kvinnan,

såvida ej föräldrar, målsman eller kvinnans man uttryckligen sådant förbjuda.

Insättningar och utbetalningar antecknas i en numrerad sparbanksbok, stäld på insättaren personligen och som till honom utlemnas afgiftsfritt. Anteckningen i boken bestyrkes medelst posttjenstemannens namn och postanstaltens datostämpel.

Förlorar insättare sin sparbanksbok och önskar att erhålla en ny, skall han derom göra ansökning hos sparbankens direktör. Ansökningen skall vara undertecknad af insättaren personligen och hans namnteckning bestyrkas af borgmästaren i den ort, der insättaren bor. Kan denne ej skriva, bör sådant af borgmästaren särskildt anmärkas.

Sedan direktören pröfvat ansökningen, eger han utfärda ett duplettexemplar af sparbanksboken, hvilket direkt tillsändes insättaren, som har att därför erlægga en afgift af 50 cents. Duplettexemplaret får i allmänhet ej utgifvas förr, än 6 veckor förflutit från det ansökningen derom inkom, såvida ej direktören för något särskildt fall finner nämnda tid lämpligen kunna förkortas. Angående utfärdande af duplettexemplar skall underrättelse insändas till vederbörande postanstalt. Skulle den förlorade sparbanksboken sedermera återfinnas, inlemnas den till postanstalten, som, om insättaren så önskar, derå afgifver qvitto, hvar efter boken insändes till direktören.

Då sparbanksboken är fullskrifven eller af någon annan anledning icke längre är användbar, eger insättaren att afgiftsfritt utbekomma en ny bok.

Regeringen garanterar utan förbehåll insättare utbekommande i behörig ordning af såväl de af honom deponerade medel som upplupen ränta derå.

Då första *insättning* göres undertecknar insättaren en å särskildt formulär tryckt förklaring, deri han förbinder sig att ställa sig till noggrann efterrättelse lagen för postsparbanken jemte de ytterligare föreskrifter, som för densamma kunna blifva meddelade. Å formuläret antecknas derjemte insättarens för- och tillnamn, bostad, tjänst eller yrke samt födelsedag och -ort. Dessa uppgifter införas tillika i ett hos postanstalten befintligt register, som undertecknas af insättaren. Är denne ej skrifkunnig, anmärkes sådant såväl i registret som å förklaringen. Bolag, föreningar eller korporationer ega ej att deponera i sparbanken, med mindre de dertill erhållit särskildt tillstånd af direktören.

Insättning får ega rum jemväl för annan persons räkning, dervid det vilkor kan bestämmas, att medlen få disponeras först vid någon bestämd tidpunkt, såsom vid myndighetsålderns uppnående eller då äktenskap ingås. Ett sådant vilkor skall särskildt omförälas i sparbanksboken.

Då belopp å 10 floriner eller derutöfver deponeras, erhåller insättaren från direktören ett särskildt meddelande derom, att summan riktigt influtit och godtskrifvits insättarens räkning hos centralförvaltningen. Kommer sådant meddelande insättaren ej tillhanda inom fem dagar, sedan depositionen verkställdes, skall insättaren skriftligen derom underrätta direktören. Likaledes skall insättaren, i händelse det skulle befinnas, att uppgifterna i berörda meddelande icke äro öfverensstämmande med anteckningen i sparbanksboken, derom göra skriftlig anmälan hos direktören, som har att deri bringa rättelse.

Insättning till belopp af högst 1 floriin kan göras medelst frimärken, hvilka fästas å särskildt formu-

lär, som hålles insättare afgiftsfritt tillhanda af postanstalten.

Ränta å insatte medel godtgöres efter en räntefot af 2,64 %, dock räknas ej ränta å delar af 1 florin. Ränteberäkningen tager sin början för belopp, som insättas från och med den 1 till och med den 15 i månaden, den 16 i samma månad, och för belopp, insatte från och med den 16 till månadens utgång, den 1 i påföljande månad. Den 31 December förfallen ränta tillägges kapitalet, hvarefter hela den sålunda uppkommande summan från den första dagen af påföljande året blir räntebärande. Vid ränteberäkningen, dervid delar af 1 cent uteslutas, antages hvarje månad till 30 dagar.

Ränta upphör att beräknas den 1 i hvarje månad å medel, som utbetalas från och med den 1 till och med den 15 i samma månad, och den 16 å medel, som gäldas under den återstående delen af månaden.

Medel, som af insättare *återfordras* från sparbanken, utbetalas inom fjorton dagar efter den, då uppsägning egt rum. Vid utomordentliga tillfällen eger dock konungen att, på framställning af vederbörande minister och sedan förvaltningsrådet blifvit hört, bemyndiga sparbanken att utsträcka betalningstiden till högst sex månader efter uppsägning. Den kongl. förordning, hvarigenom sådant bemyndigande lemnas, får ej träda i verkställighet förr, än den blifvit behörigen kungjord i den officiella tidningen och dessutom anslagen vid samtliga postanstalter.

Insättare eger att utbekomma belopp, ej öfverstigande 10 floriner och som icke utgör hans räkningssaldo, medelst tillsägelse å den postanstalt, som utfärdat hans sparbanksbok. Utbetalningen verkställs

emot qvitto å särskildt derfor afsedt formulär, som tillhandahålles af postanstalten.

Önskar åter insättare att utbekomma belopp öfver 10 floriner eller ock hela sitt tillgodohafvande i sparbanken, eller vill han lyfta medlen vid annan postanstalt än den, som utfärdat sparbanksboken, skall han derom göra ansökan hos direktören. Ansökningen skrifves å särskildt formulär, som postanstalten afgiftsfritt utlemnar och hvarå insättarens underskrift bestyrkes af posttjenstemannen. Sedan ansökningen genom postanstaltens försorg insändts till centralförvaltningen, aflåter direktören, derest något hinder för medlens lyftning icke förefinnes, till insättaren en invisning å det utfordrade beloppet, stäld att betalas å den postanstalt, som i ansökningen uppgifvits. Sådan invisning är gällande under en tid af fyra veckor från dess förfalldag. Efter nämnda tid får lyftning ej ske utan efter föregången ny ansökning. Då invisningen af vederbörande postanstalt inlöses, utfärdar insättaren qvitto af den beskaffenhet här ofvan är omförmäldt.

Om insättaren ej är skrifkunnig, tecknar han sitt bomärke å ansökningen såväl som å qvittot, hvarefter berörda handlingar undertecknas af två utaf postanstalten kände personer såsom vittnen. Kommer insättaren ej personligen tillstådes för att verkställa lyftning af uppsagde medel, skall den person, som af honom dertill bemyndigas, vara skrifkunnig och försedd med fullmakt, utfärdad inför notarie eller annan kompetent myndighet.

I de fall, då medel för annan persons räkning deponerats mot vilkor, att de ej få lyftas förr än å en bestämd tidpunkt, sker utbetalning först sedan direktören efter noggrann pröfning af förhållandena och

af personens behörighet dertill lemnat tillstånd. Då föräldrar, målsman eller make motsätta sig utbetalning af sparbanksmedel till minderårig eller gift qvinna, skola de derom skriftligen underrätta direktören, som derefter bringar saken till vederbörandes kännedom.

Utbetalning af medel, deponerade af bolag, föreningar eller korporationer, får ske endast till den eller de personer, som af bolaget etc. i sådant hänseende bemyndigats, och emot qvitto i vanlig ordning. Likaså skola arfvingar eller andre innehafvare af afliden insättares rätt med behöriga handlingar inför direktören styrka sina anspråk på den afidues kvarlåtenskap, innan utbetalning till dem eger rum.

Direktören skall till vederbörande postanstalt afärda order om inställande tills vidare af all utbetalning å räkning, när dertill hörande sparbanksbok gått förlorad och anledning är att antaga, att boken kommit i orätta händer, när förbud framställts mot utbetalning af minderårigs eller gift qvinnas sparbanksmedel, eller när direktören finner någon annan omständighet vara för handen, som påkallar en sådan åtgärd.

Posttjenstemännen äro förpligtade, att, innan utbetalning verkställes, noga göra sig förvissade om insättares identitet och andra förhållanden, som kunna skydda banken mot förfalskning och bedrägeri, samt att, om ringaste misstanke i sådant hänseende hos dem uppstår, ej utbetala några medel förr, än all anledning dertill blifvit undanröjd.

En gång hvarje år i den månad, då första insättning egt rum, *insändes sparbanksboken till centralförvaltningen*, i den ordning som af vederbörande minister bestämmes. Ändamålet härmed är dels att ränta,

som vid nästföregående års slut var upplupen å insättarens räkning, må inskrifvas i boken, dels ock att förvaltningen sättes i tillfälle att jemföra anteckningarne i boken med räkningen.

Då insättare uttager hela sitt tillgodohafvande, uträknas räntan jemväl för den tilländagångna tiden af löpande året, och anses utbetalningsdagen vara dagen näst efter den, då invisning för medlens lyftning till vederbörande afsändes.

Postsparbankens fonder förvaltas af nederländska riksbanken, som jemväl har att förvara alla sparbanken tillhöriga värdehandlingar. Utom det belopp, som kan vara för sparbanken erforderligt såsom rörelsekapital, skola sparbankens samtliga medel placeras i

- a) forskrifningar å statsskulden,
- b) obligationer, utfärdade af provinser samt stads- och landtkommuner,
- c) pantbref, utfärdade af hypoteksföreningar, hvilkas reglementen blifvit af konungen stadfästade, eller
- d) län på högst tre månader mot sådane säkerheter, som riksbanken enligt sitt reglemente eger emottaga, dock må till sistnämnda placering användas högst hälften af sparbankens fonder.

Beslut rörande sparbanksmedlens placering fattas af riksbankens styrelse i samråd med sparbankens förvaltningsråd.

Det belopp, hvarmed afkastningen å sparbankens fonder öfverskjuter den summa, som i ränta utbetalas till insättare, användes i första rummet till bestridande af sparbankens förvaltningskostnader. Möjligen befinnligt öfverskott ingår till bildande af *reservfond*. Angående användande af de till denna fond hörande medel gälla enahanda bestämmelser som för placering

af sparbankens öfriga tillgångar. Till reservfonden skola äfven ingå medel, som i sparbankens räkenskap kunna vara godtskrifna insättare, hvilken under loppet af 30 år icke gjort någon insättning i sparbanken eller derifrån utfordrat kapital eller ränta.

Reservfonden förblifver statens egendom. Dess ändamål är att lemna tillgång till liqviderande af uppsagde depositioner, i händelse öfriga dertill afsedde medel skulle befinnas otillräckliga. Äro reservfondens tillgångar uttömda och regeringen till följd af dess ingångna garanti måst förskottera medel till liqviderande af uppsagde depositioner, skola de tillgångar, hvilka eljest bort ingå till reservfonden, i första rummet användas till betäckande af regeringens förskott.

Sparbankens förvaltningskostnader upptagas i riksbudgeten bland öfriga utgifter för departementet för sjöväsendet, handel och industri.

Alla bref och handlingar, som ega sammanhang med sparbankens rörelse, befordras portofritt. Såsom godtgörelse härför erlägges af sparbanken och upptages bland postverkets inkomster ett belopp af 10 cents per år för hvarje insättare.

En gång i månaden lemnas i den officiella tidningen uppgift på beloppet af de under nästföregående månad i sparbanken insatte och derifrån uttagne medel. I början af hvarje år afgifves till ministern för sjöväsendet, handel och industri fullständig berättelse öfver sparbankens verksamhet och förvaltning under nästföregående år. Denna berättelse framlägges för nästsammanträdande Generalstater och offentliggöres i den officiella tidningen.

Det är strängeligen förbjudet postsparbankens tjänstemän, såväl de som äro anställda vid centralförvaltningen som personalen vid postanstalterna, att

för någon person utom sparbankens tjänst yppa insättares namn eller beloppet af hans tillgodohafvande. Bryter tjänsteman häremot eller tillskyndar han sparbanken förlust genom någon åtgärd i strid med de för banken gällande föreskrifter, är han underkastad ansvar.

Slutligen har åt regeringen medgifvits rättighet att utfärda *sparmärken* för uppsamlande af belopp, som understiga det föreskrifna minimum.

Af föregående redogörelse för grunderna för den nederländska postsparbanken synes, att dess organisation öfverensstämmer med den belgiska postsparbankens så tillvida, att den icke står under Generalpoststyrelsens omedelbara förvaltning utan har sin egen, under regeringen direkt sorterande styrelse, samt att värden och förvaltningen af sparbankens fonder är uppdragen åt riksbanken. Deremot har lagen för den nederländska sparbanken, synnerligast hvad angår den inre förvaltningen och de fördelar, som erbjudas allmänheten, i högre grad än den belgiska vetat att tillgodogöra sig den i England vunna erfarenheten. Detta framträder bland annat i den viktiga fördel, som i Nederländerna är medgifven insättare, att nemligen kunna verkställa omsättning vid hvilken som helst af samtliga för sparbanksrörelse upplåtna postanstalter utan att behöfva underkasta sig besvärliga och tidsödande formaliteter för räknings öfverflyttande.

Den nederländska lagen har icke upptagit den föreskrift, som sedan lång tid tillbaka är gällande för de enskilda sparbankerna i landet, att nemligen ett visst maximum — i de flesta sparbanker 100 floriner — är bestämdt för hvarje insättning. Lagstiftaren har ansett en sådan inskränkning vara opraktisk och lätt leda till förlust för

insättaren, som derigenom hindras att på ett fruktbarande sätt använda hela den summa, han för sådant ändamål möjligen kunnat afse. Deremot har maximum för insättares tillgodohafvande satts temligen lågt eller till 800 floriner, oberäknadt upplupen ränta. Härvid är likväl att märka, att nämnda begränsning icke är absolut utan allenast innebär, att ränta icke beräknas å öfverskjutande summa. Men insättaren är oförhindrad att deponera högre belopp, en rättighet som för mången kan vara af ej ringa betydelse, liksom staten kan hafva sin fördel af att räntefritt emottaga medel till vård.

Någon fara för sparbankens säkerhet i händelse af en finansiell kris har nämnda rättighet ej ansetts innebära, då dels det räntebärande maximum blifvit mycket begränsadt, dels ock sparbankens förmåga att under alla omständigheter uppfylla sina förbindelser blifvit tillgodosedd genom föreskriften om viss uppsägningstid för uttagningar, en tid, som i händelse af utomordentliga omständigheter kan betydligt utsträckas, om konungen på förslag af vederbörande minister, och sedan förvaltningsrådet blifvit hört, sådant påbjuder. Att sålunda affatta den s. k. *clause de sauvegarde*, att nemligen tillämpningen deraf skulle göras beroende af ett särskildt utfärdadt påbud af den verkställande makten, har af mången ansetts mindre lämpligt. I åtskilliga länder har man funnit försigtigheten bjuda, att en åtgärd sådan som den ifrågavarande kan tillämpas omedelbart och utan föregående tillkännagifvande derom, att de utomordentliga förhållanden, af hvilka den påkallas, äro förhanden, förnämligast af den anledning, att sådane förhållanden — vanligen en finansiell kris — icke i regeln medgifva den tidsutdrägt, som åtskilliga myndigheters hörande och utfärdande af en särskild kungörelse i ämnet medföra.

Sparbankens depositionsränta är af lagen bestämd till 2,64 %. Denna siffra motiveras sålunda, att räntan beräknas

per $\frac{1}{2}$ månad med 11 cents för 100 floriner, hvilket för år utgör 2 floriner 64 cents. Lagstiftaren har härvid tagit till föredöme den engelska postsparbanken, som beräknar räntan efter $\frac{1}{2}$ penny per 1 £ i månaden, utgörande för år 6 pence eller $2\frac{1}{2}$ %. Genom ett sådant beräkningssätt underlättas naturligen i hög grad uträkningen af räntan.

Sparbankens fonder förvaltas af riksbanken, som vid dessas placering handlar efter samråd med sparbankens förvaltningsråd. Berörda myndigheter hafva i detta hänseende en synnerligen vidsträckt befogenhet. De ega nemligen dels nedlägga medlen i förskrifningar å statsskulden, hvilka för närvarande afkasta omkring 4 %, samt i obligationer utfärdade af provinser och kommuner, dels ock använda dem till diskontering å högst tre månader, dock får sist nämnda sätt att göra medlen fruktbarande icke omfatta mer än högst hälften af sparbankens tillgångar.

I denna bestämmelse har lagstiftaren följt den åsigt, som ock legat till grund för den belgiska sparbankslagens stadganden i detta hänseende, att nemligen medlens användande på flere olika sätt vore mest eguadt att i tider af ekonomiskt betryck skydda banken mot förluster, enär en finansiell kris icke i lika grad och företrädesvis icke lika hastigt påverkade alla valutor. Dessutom komme medlen genom en mångsidig användning de produktiva företagen i landet mera direkt till godo, än om de nedlades endast i förskrifningar å statsskulden, hvilka för öfrigt i ett land, som ginge framåt i materiellt välstånd, alltid tenderade att stiga i kurs och följaktligen lemnade allt lägre afkastning.

Sparbanken har varit i verksamhet sedan den 1 April innevarande år. Under nämnda månad uppgingo insättningarne till sammanlagdt 113,338,32 floriner och utbetalningarne till 1,467,80 floriner.

Frankrike.

Den första sparbank i detta land inrättades i Paris år 1818 af åtskilliga delegare i och styresmän för *la Compagnie royale d'assurances maritimes*, hvilka såsom garantifond sammansköto hvar och en ett visst belopp i statsobligationer. Stiftarne förvaltade bankens angelägenheter utan ersättning och med ansvarighet för de insatte medlen. Uttag fick i allmänhet ske utan föregående uppsägning. Insättarnes tillgodohafvande öfverflyttades i statsobligationer, när det uppnått ett belopp, som genom en förordning af den 29 Juli 1818 bestämdes till 50 francs.

Sparbanken i Paris efterföljdes inom kort af andra dylika inrättningar, stiftade efter enahanda grunder, och redan år 1822 voro i Frankrike 7 sparbanker i verksamhet. I den mån som allt större summor inflöto och stiftarnes ansvarighet i förhållande dertill ökades, började den åsigt göra sig gällande, att ansvarigheten för de insatta kapitalen borde hvila icke på enskilde utan på staten, och genom en förordning af den 3 Juni 1829 vann äfven denna åsigt tillämpning, i det sparbankerna bemyndigades att insätta sina fonder å löpande räkning i skattkammaren emot åtnjutande af 4 % ränta. Genom lagen af den 31 Mars 1837 bestämdes sedermera, att medlen skulle insättas i den nyss förut bildade *Caisse des dépôts et consignations*, åt hvilken uppdrogs förvaltningen och fruktburgörandet af sparbankernas kapital.

Den 15 Juni 1835 utfärdades den första lag för de franska sparbankerna. I denna lag lemnades noggranna föreskrifter angående sättet för sparbankers bildande, deras förvaltning, tiden inom hvilken utbetalning af insatte medel egde rum o. s. v. Insättare fick under loppet af en vecka ej deponera högre summa än 300 francs; tillgodohafvandet å en räkning fick ej öfverstiga 3,000 francs, dervid dock gjordes undantag för föreningar till ömsesidigt understöd, hvilkas tillgodohafvande fick uppgå till 6,000 francs. Genom lagen af den 22 Juni 1845 nedbringades maximum för insättningar till 1,500 francs i kapital och 2,000 francs med inberäkning af upplupen ränta, samt ytterligare genom en lag af den 30 Juni 1851 till 1,000 francs, hvaremot föreningar till ömsesidigt understöd tillätos insätta medel till belopp af 8,000 francs. Räntan å sparbanksmedel beständes genom sistnämnda lag till $4\frac{1}{2}\%$, men reducerades år 1853 till 4 %. Den lag, som för närvarande reglerar de enskilda sparbankernas verksamhet, utkom den 15 April 1852, hvarjemte ett den 4 Juni 1857 utfärdadt reglemente närmare bestämmer sparbankernas inre förvaltning och skötsel.

Af det nu anförda synes, att sparbankerna i Frankrike, vare sig de stiftats af enskilde personer, såsom förhållandet är i flere städer, eller hafva kommunalmyndigheternas initiativ att tacka för sin tillvaro, hvilket är fallet med de flesta sparbankerna på landsbygden, endast äro förmedlare emellan allmänheten och staten, i det den senare genom *la Caisse des dépôts et consignations*, som, helt och hållet oberoende af regeringen, sorterar under nationalrepresentationen, förvaltar sparbanksmedlen och utbetalar en bestämd ränta derå, hvarefter hvarje sparbank godtgör sina kunder ränta efter en något lägre räntefot, samt använder skilnaden till bestridande af sina förvaltningskostnader och bildande af reservfond.

Ehuru de franska sparbankerna uppsamlade betydliga kapital och bidrogo till en ej ringa spridning af statens skuldförskrifningar, verkade bestämmelsen om det låga maximum för insättares tillgodohafvande hämmande på deras utveckling. Under decenniet 1836—1845 steg antalet sparbanker från 135 till 345 och insättarnes tillgodohafvande från 35 millioner till 393 millioner francs. Men efter denna tid visade sig en återgång i sparbanksrörelsen, så att samtliga sparbankernas kapital år 1848, vid den tid då dessa inrättningar hemsöktes af en kris, som hotade dem med total undergång, nedgått till 338 millioner francs. Jag har i det föregående i korthet visat, huru regeringen sökte råda bot för de olyckor, sparbankskrisen medförde, och hvilka ofantliga förluster genom densamma tillskyndades såväl insättarne som staten. Genom denna kris erhöi sparbanksinstitutionen i Frankrike en mycket svår stöt, och det dröjde länge, innan minnet deraf utplånades och förtroendet till sparbankerna återvände.

År 1870 vid tiden för det fransk-tyska krigets utbrott uppgick sparbankernas sammanlagda medel till 720 millioner francs, deraf 500 millioner i rentes och 220 millioner å löpande räkning hos skattkammaren. Efter krigsförklaringen och i den mån de militära operationerna visade sig olyckliga för Frankrike, ökades tilloppet af personer, som ville uttaga sina sparbanksmedel. Det lån å 800 millioner francs för bestridande af krigskostnaderna, som af regeringen upptogs, föranledde äfven ett förökadt anlopp på sparbankernas kassa i ändamål att utbekomma medel för att kunna delta i teckningen af lånet. Regeringen såg sig med anledning häraf nödsakad att genom ett dekret af den 17 September 1870 suspendera sparbankslagen och inskränka utbetalningarne först till 100 och derefter till 50 francs i månaden å hvarje räkning. Denna undantagsföreskrift, som fortfor att tillämpas till

den 12 Juli 1871, räddade sparbankerna, så att icke någon af dem såg sig nödsakad att liqvidera. Emellertid hade under dessa två år sparbankernas sammanlagda kapital minskats med en fjerdedel.

Den fara, för hvilken sparbankerna under denna tid varit utsatte, hänledde emellertid uppmärksamheten derpå, att allt ej vore väl bestämdt i sättet för deras förvaltning. Man började inse, att den insättarne medgifna fördelen att utbekomma sina sparmedel vid anfordran, var för bankerna förenad med allt för stor risk. Man hade sökt värna om bankens säkerhet endast genom att gång efter annan sänka maximum för insättningar, hvilket vid denna tidpunkt utgjorde 1,000 francs, men ej fogat några bestämmelser angående viss uppsägningstid för medlens utbekommande.

Det uppdrogs då åt *M. A. de Malarce*, en man, som egnat en nitisk och framgångsrik verksamhet åt ordnandet och utvecklingen af sparbanksväsendet i Frankrike, att studera sparbankernas organisation i åtskilliga europeiska länder. Uti en år 1872 utgifven skrift redogjorde de Malarce för resultatet af sin mission och de förbättringar, som enligt hans åsigt måste införas i de franska sparbankernas förvaltning. Han framhöll nödvändigheten af att noggrannt reglera förhållandet emellan insättarne, å ena, samt staten såsom depositarie och förvaltare af de insatte medlen, å andra sidan, sålunda, att på samma gång insättarnes fördel i möjligaste måtto blefve tillgodosedd, staten vore skyddad mot faran af allt för stora och oförutsedda utbetalningar. I sådant syfte borde åt sparbankernas verksamhet gifvas den största möjliga utveckling genom att till deras förfogande ställa postanstalterna i riket och att betydligt höja maximum för insättningar; minderårig och gift qvinna borde erhålla rättighet att i eget namn göra insättningar och, ehuru med någon inskränkning, jemväl att verkställa uttag. För att betrygga statens säker-

het borde i sparbankslagen införas en bestämmelse om viss uppsägningstid för utbetalningar, lämpad efter summans storlek.

Dessa uttalanden verkade derhän, att redan samma år af enskild person för representationen framlades ett förslag, deri framhölls nödvändigheten att så mycket som möjligt bringa i insättarens närhet, om icke sjelfva sparbanken, åtminstone en byrå, der han kunde insätta och åter utbekomma sina besparingar. Motionären föreslog i sådant syfte, att statens uppbördsmän skulle ställas till sparbankernas förfogande. Emellertid blef förslaget i anseende till åtskilliga formella brister af sin upphofsman återtaget, men efterföljdes år 1875 af ett nytt förslag, deri samma grunder upptogos men med tillägg, att sparbankerna jemväl skulle ega att anlita posttjenstemännen såsom förmedlare af deras åtgärder med allmänheten.

Förslaget vann representationens bifall, och den 23 Augusti 1875 utfärdades ett dekret, hvarigenom bestämdes, att finansministern efter samråd med ministern för åkerbruk och handel skulle ega att åt sparbank, hvars direktion derom gjorde anhållan, meddela rättighet att begagna postanstalterna och uppbördsmännen af de direkta skatterna såsom mellanhänder för att emottaga insättningar och ombesörja utbetalningar, emot rättighet för desse att uppbära en afgift af 10 centimer för hvarje omsättning. Genom denna åtgärd ernåddes den fördelen, att antalet af de platser, der medel kunde för sparbankernas räkning insättas och utbekommas, betydligt förökades, på samma gång som tillfälle bereddades för insättarne att hvarje dag och under flere timmar om dagen verkställa sina omsättningar.

Emellertid begagnade sig sparbankerna ej i någon synnerlig omfattning af den erbjudna rättigheten. Den 31 December 1879 hade endast 59 sparbanker kommit i åtnjutande deraf och sysselsatte för ändamålet 575 uppbörds-

byråer och 158 postanstalter. Anledningen till det ringa intresse, hvarmed ifrågavarande anordning omfattades, torde vara att söka deri, att allmänheten vid hvarje omsättning hade att vidkännas en kontant utgift, som, om än obetydlig, likväl var egnad att motverka det med anordningen afsedda syfte.

Dessa omständigheter i förening med den rastlösa verksamhet, som af åtskillige framstående män utvecklades för åstadkommande af en genomgripande reform inom sparbanksväsendet, samt de fördelaktiga resultat, de i grannländerna inrättade postsparbankerna visat sig medföra, föranledde regeringen att taga saken om hand. Den lät utarbета och framlade den 7 Februari 1880 för representationen ett förslag till inrättande af en postsparbank i Frankrike hufvudsakligen efter mönstret af Englands postsparbank, ehuru i några få hänseenden derifrån afvikande, hvilket förslag efter en uttömmande behandling af representationens båda afdelningar med några obetydliga förändringar antogs.

Ehuru, på sätt jag antydt, sparbanksinstitutionen varit behäftad med stora brister, och en genomgripande reform deri allt sedan Frankrikes senaste krig så att säga stått på dagordningen, hafva dock sparbankerna under det sista decenniet synnerligen vackra resultat att framvisa, och den uppsamling af kapital, som genom dem förmedlats, har hållit jemna steg med den exempellösa utveckling på det ekonomiska området i öfrigt, som Frankrike låtit oss bevittna.

För att i någon mån åskådliggöra sparbankernas framsteg, har jag uppgjort följande *tabell, utvisande sparbankernas ställning den 31 December 1872 och 1878*, det sista år, för hvilket fullständiga statistiska uppgifter i detta hänseende stått mig till buds:

År.	Antal sparbanker.	I sparbank på antal invånare.	Antal insättare.	I insättare på antal invånare.	Summa insatte medel.	Tillgodohafvande i medeltal för hvarje insättare.
1872.....	500	73,800	2,116,552	17,1	Francs. 515,218,527	Francs. 243,42
1878.....	526	70,342	3,173,721	11,6	1,016,166,402	320,18

Lagen angående inrättande af en postsparbank i Frankrike är utfärdad den 9 April innevarande år. Ännu då detta nedskrifves hafva de närmare reglementariska bestämmelserna för bankens förvaltning och skötsel ej utkommit, liksom uppgift saknas om tiden, då banken skall träda i verksamhet. Jag måste följaktligen inskränka mig till redogörelse för de allmänna stadganden, som innefattas i nyssnämnda *lag af den 9 April 1881*:

Frankrikes postsparbank står under statens garanti och under inseende af ministern för post- och telegrafväsendet. Generalpoststyrelsen företräder staten i dess förhållande till insättarne.

Postanstalterna i riket, i den mån de dertill varda af ministern bestämda, förmedla bankens vaxelverkan med allmänheten. Hvarje insättare, som är försedd med en af banken utfärdad sparbanksbok, eger verkställa insättningar och uttag vid en hvar af samtliga i bankens tjänst verkande postanstalter.

I postsparbanken insatte medel öfverlemnas i Paris till *la Caisse des dépôts et Consignations* och i departementen till nämnda kassas filialafdelningar. Å dessa medel utbetalas till sparbanken ränta efter $3\frac{1}{4}$ % om året från och med den dag, då medlen

öfverlemnas till kassan, till och med dagen näst före den, då de derifrån uttagas.

Å sparbanksmedel erlägges till insättare *ränta* efter 3 % om året. Räntan beräknas från och med den 1:a eller 16:de dagen i hvarje månad näst efter den, då medlen insattes, till den 1:a eller 16:de dagen näst före den, då uttag göres. Den 31 December lägges upplupen ränta till kapitalet, hvarefter hela det sålunda uppkommande belopp blir räntebärande. Ränta beräknas ej å del af 1 franc.

Den sålunda bestämda räntefoten, såväl för de till la Caisse des dépôts et Consignations öfverlemnade belopp, som för medel insatte i sparbanken, får icke förändras annorledes än genom beslut af båda statsmakterna.

Kostnaderna för sparbankens förvaltning bestridas med det belopp, som uppkommer genom skilnaden emellan

a) den ränta, banken uppbär af la Caisse des dépôts et Consignations, och den banken utbetalar till insättare, samt

- b) afkastningen å de valutor, i hvilka bankens kapital är placeradt, och den ränta, banken uppbär af la Caisse des dépôts et Consignations.

För den händelse förvaltningskostnaderna skulle öfverstiga de sålunda anvisade tillgångarne, fylles birsten af bankens reservfond, hvarom vidare här nedan.

Generalpoststyrelsen öppnar särskild räkning med hvarje person, som vid någon postanstalt antingen sjelf insätter medel eller för hvars räkning sådan insättning göres. Till insättaren utlemnas afgiftsfritt sparbanksbok, stäld å den person, för hvars räkning medlen insätts. I boken inskrifves i ordningsföljd hvarje insättning och utbetalning äfvensom upplupen ränta.

Samma person får ej vara innehafvare af mer än en af postsparbanken å honom utstald sparbanksbok vid äfventyr att eljest förlora räntan å de belopp, som äro inskrifna i den senare utfärdade boken och de böcker, som bära senare datum än denna. Äro flere böcker utstalda på samma dag, förverkas räntan å sammanlagda beloppet af de i dessa böcker inskrifna summor.

Minderårig eger rätt att göra insättningar utan särskildt tillstånd af föräldrar eller målsman. Han eger äfven, ehuru först efter uppnådda 16 års ålder, att utan sådant tillstånd åter uttaga af honom insatte medel jemte derå upplupen ränta; dock undantages derifrån det fall, då af föräldrar eller målsman formligt förbud göres mot medlens utbetalande.

Likaledes eger *gift kvinna*, ehvad hennes äktenskapskontrakt innehåller bestämmelse om egendoms-gemenskap makarne emellan eller ej, att utan mannens tillstånd öppna räkning i postsparbanken och att åter uttaga af henne insatte medel, utom i det fall att mannen deremot nedlägger förbud.

Insättare, hvars tillgodohafvande uppgår till belopp, som medger inköp af minst 10 francs rentes, eger att kostnadsfritt genom sparbankens försorg få sådant köp verkstaldt. Förvärfvande af rentes för insättares räkning är medgifvet till hvilket belopp som helst inom gränserna för hans tillgodohafvande i sparbanken.

Minimum för hvarje insättning är 1 franc. Sammanlagda innestående beloppet å en räkning får ej öfverstiga 2,000 francs, hvilka må deponeras vid ett eller flere tillfällen. Öfverstiger insättares fordran i kapital och upplupen ränta 2,000 francs, underrättar sparbanken honom derom skriftligen. Underlåter han att inom tre månader, sedan han erhållit sådan underrättelse, nedbringa sin fordran under 2,000

francs, inköpes af sparbanken för hans räkning och utan att han därför drabbas af särskild kostnad rentes å 20 francs. Emellertid upphör all räntebereäkning å det belopp, som öfverskjuter 2,000 francs, från och med den dag, då underrättelsen af banken meddelats, till den, då summan åter nedbringas under det föreskrifna maximum.

Uttager insättaren ej de valutor, som sålunda för hans räkning inköpts, ombesörjer sparbanken inkassering af förfallen ränta derå samt inför den såsom insättning å hans sparbanksräkning.

Önskar insättaren *utbekomma* större eller mindre del af sin fordran, skall han derom underrätta Generalpoststyrelsen. Medlen utbetalas derefter till honom inom åtta dagar efter uppsägningen inom Frankrikes kontinentala område. Genom särskildt dekret skall bestämmas tiden, inom hvilken uppsagde sparbanksmedel utbetalas genom postanstalter, belägna utom nämnda område.

I händelse af *force majeure* må, efter det *le Conseil d'Etat* blifvit hördt, genom dekret bestämmas, att postsparbanken eger inskränka utbetalningen af uppsagde medel till minst 50 francs hvar fjortonde dag.

Föreningar till ömsesidigt understöd ega tillstånd att insätta sina medel å kollektivbok i postsparbanken. Sådan förenings sammanlagda fordran hos banken får uppgå till 8,000 francs. Kooperativa föreningar, stiftelser för välgörande ändamål och andra dylika inrättningar ega likaledes att på enahanda vilkor öppna räkning i sparbanken, dock måste de dertill erhålla särskildt tillstånd af vederbörande minister. Befinnes omförmälda föreningars eller stiftelsers tillgodohafvande uppgå till högre belopp än det föreskrifna maximum, lemnar postsparbanken derom skriftlig un-

derrättelse. Varder ej fordran inom 3 månader, efter det sådan underrättelse meddelats, nedbragt under 8,000 francs, inköper banken för föreningens etc. räkning och utan särskild kostnad för denna rentes till belopp af 100 francs.

Om under loppet af 30 år medel icke blifvit insatte å eller uttagne från sparbanksräkning, eller annan åtgärd med derå inestående medel på insättares begäran vidtagits, upphöra medlen att vara räntebärande och skola återställas till den som vederbör. Kan säker underrättelse icke erhållas om hvem som eger rättighet att uppbära medlen, eller kan af en eller annan anledning utbetalning deraf icke ega rum, inköpes genom postsparbankens försorg för hela beloppet rentes, hvilka lemnas i förvar till la Caisse des dépôts et Consignations. Likaledes skola till förvar hos nämnda kassa öfverlemnas sådane rentes, som af postsparbanken inköpts antingen på insättares begäran eller i det fall, då denne underlätit att nedbringa sin fordran under det föreskrifna maximum, och hvilka rentes icke af egaren uttagits inom loppet af 30 år.

Då medel blifvit för annan persons räkning insatte i sparbanken med det af gifvaren eller testator uttryckligen stadgade vilkor, att nämnde person först efter viss tid eger att deröfver förfoga, beräknas nyss omförmälda tid af 30 år från den dag, då personen erhöll fri dispositionsrätt öfver medlen. Å rentes, som sålunda öfverlemnas i förvar till la Caisse des dépôts et consignations, tillgodoräknas egaren ej ränta under tiden från det obligationerna öfverlemnades till kassan, till dess de af egaren återfordras. Möjligen befintligt öfverskott å medel, som användts till inköp af rentes, äfvensom belopp, som understiger det för sådant inköp stadgade minimum, tillfalla sparbanken.

Gåfvor och testamentariska förordnanden kunna göras till förmån för postsparbanken. Dervid bör iakttagas enahanda bestämmelser, som gälla angående upprättande af förordnanden till förmån för välgörehetsinrättningar.

Postsparbanken upplägger en reservfond. Denna fond bildas af

a) den vinst, som kan för sparbanken uppkomma derigenom, att till bestridande af förvaltningskostnaderna icke åtgår hela det belopp, hvarmed den från la Caisse des dépôts et consignations utbetomna ränta efter $3\frac{1}{4}$ % å sparbankens fonder öfverstiger summan af den till insättare utbetalda ränta efter 3 %;

b) de gåfvor och testamenten, som kunna tillfalla sparbanken;

c) möjligen befintligt öferskott å medel, som användts till inköp af rentes för insättares räkning, hvilken ej under loppet af 30 år verkställt någon omsättning i banken, äfvensom belopp, hvilket understiger det för sådant inköp föreskrifna minimum;

d) kapitalisering af räntorna å de medel, som återstå disponibla, sedan, på sätt ofvan är anfördt, förvaltningskostnaderna blifvit betäckta; och

e) det belopp, hvarmed räntan å de valutor, hvori sparbankens medel blifvit nedlagde, öferskjuter den ränta efter $3\frac{1}{4}$ %, som af la Caisse des dépôts et consignations utbetalas till sparbanken, dock först efter det möjligt behof för betäckande af bankens förvaltningskostnader blifvit tillgodosedt.

Sparbankens reservfond kan icke disponeras utan i kraft af ett utaf båda statsmakterna fattadt beslut.

Ministern för post- och telegrafväsendet framlägger hvarje år en redogörelse för postsparbankens tillstånd och förvaltning. Denna redogörelse

intages i den officiella tidningen och tillställes nationalrepresentationens båda delegationer.

De reglementariska bestämmelserna rörande postsparbankens förvaltning och skötsel och hvad som bör iakttagas för åstadkommande af erforderlig kontroll utfärdas af ministern.

Det är icke tillåtet att samtidigt vara insättare i postsparbanken och någon enskild sparbank, vid äfven tytyr att all ränta å samtliga i dessa sparbanker insatte medel förverkas. Alla för postsparbankens rörelse erforderliga tryckalster, skrifter och handlingar äro fria från inregistrerings- och stämpelafgift.

La Caisse des dépôts et consignations gör de från sparbanken emottagne fonder fruktbarande medelst deras placering i valutor, utfärdade af franska staten. Det belopp, som uppkommer genom skilnaden i afkastningen å nämnda valutor och den ränta efter $3\frac{1}{4}\%$, som utbetalas till sparbanken, ingår till sparbankens reservfond, sedan möjligen förefintlig brist för betäckande af förvaltningskostnaderna blifvit fyld. Dock skall la Caisse des dépôts et consignations för bestridande af erforderliga utbetalningar tillhandahålla sparbanken ett rörelsekapital, motsvarande en femtedel af samtliga från sparbanken emottagne medel. Detta kapital får likväl ej öfverstiga 100 millioner francs.

Den franska sparbankslagen; för hvars innehåll jag nu i korthet redogjort, var inom representationen föremål för en stark meningsbrytning. Lagens vedersakare, förnämligast anhängare af de enskilda sparbankerna, framhöllo såsom hufvudargument mot dess antagande *dels vådan för staten att ikläda sig ansvaret för de ofantliga summor,*

hvilka ansågos komma att inflyta till följd af den nya organisationen, dels ock den fara, för hvilken redan existerande sparbanker skulle blifva utsatta genom konkurrensen med en under statens garanti ställd sparbank, som erbjöde allmänheten vida större fördelar, än af de enskilda sparbankerna kunde påräknas.

Häremot invändes från motsatta sidan, att om man ville påräkna, att de uppsamlade kapitalen blefve förvaltade med den omsorg, som för sparbankens lugna utveckling vore af nöden synnerligast i ett land, der de finansiella förhållandena starkt påverkades af periodiskt återkommande politiska brytningar, så vore det genom att anförtro denna förvaltning åt staten, som genom den af regeringen oberoende *Caisse des dépôts et consignations* gjorde medlen fruktbarande medelst deras placering i statens solidaste och för fluktuationer minst utsatta säkerheter. Finansiella kriser vore visserligen oundvikliga och komme alltid att medföra förökade anspråk på sparbankens kassa, men lagstiftaren hade nogsamt förutsett detta och sørjt för sparbankens säkerhet genom föreskrifter angående maximum för insättningar, möjligheten att förändra räntefoten och framför allt viss uppsägningstid för utbetalningar och i vissa fall rättighet att inskränka utbetalningen till 50 francs hvar fjortonde dag å hvarje räkning. Genom dessa försigtighetsmått, af hvilka särskildt det sist omnämnda under Paris belägring 1870—71 blifvit med afgjord framgång pröfvadt, vore statens säkerhet på ett betryggande sätt tillgodosedd.

Gent emot farhågan, att postsparbanken skulle föranleda de enskilda sparbankernas undergång, hade man att ställa erfarenheten från andra länder, der postsparbanker redan åtskilliga år varit i verksamhet. Sålunda hade i England under första åren af postsparbankens tillvaro visserligen ett ej ringa antal enskilda sparbanker

sett sig nödsakade att upphöra med sin verksamhet, och deras medel öfverflyttats till postsparbanken, men dessa enskilda sparbanker hade utan undantag varit mindre solida och redan före postsparbankens tillkomst visat symptom af en mindre god förvaltning. Deremot hade alla väl organiserade och omsorgsfullt skötta sparbanker icke allenast ostördt verkat vid sidan af postsparbanken utan äfven betydligt utvecklats. Det hade visat sig, att de båda arterna af sparbank hade ett olika verksamhetsfält, i det de enskilda sparbankerna förnämligast betjenade den mera välbergade, den fasta delen af befolkningen, under det att de fattigaste klasserna, den mera rörliga befolkningen företrädesvis till postsparbanken öfverlemnade sina besparingar.

Enahanda erfarenhet hade äfven andra länder lemnat, synnerligast Italien, der postsparbanken genom den täflan, hvartill den tvingat de enskilda sparbankerna, hos dessa framkallat en lifaktighet, hvartill motstycke förut saknats.

Åtskilliga af de grundsatser, som finnas uttalade i lagen om den franska postsparbanken, voro jemväl föremål för det lifligaste meningsutbyte. Sålunda diskuteras ifrigt frågan, huruvida *sparbanksboken skulle vara nationel*, d. v. s. medföra rättighet att verkställa omsättningar vid hvilken som helst af de för sparbanksrörelse upplåtta postanstalterna, eller om den skulle vara bunden vid den postanstalt, af hvilken den blifvit utställd, och att rättigheten att vid annan postanstalt verkställa omsättningar skulle förutsätta en med vissa formaliteter förbunden öfverflyttning af sparbanksräkningen.

Regeringen hyllade uti sitt lagförslag den senare åsigtan, och såsom skäl för densamma anfördes, att dess tillämpning skulle föranleda en mindre invecklad bok-

föring och lättare kontroll, än som blefve nödig, om den större friheten att verkställa omsättningar medgäfves. Å andra sidan framhölls med mycken styrka och med stöd af erfarenheten från England, att det just vore den utsträckta friheten i berörda hänseende, som varit förnämsta anledningen till det stora förtroende, postsparbanken i nämnda land förvärfvat, och som innebure den väsentligaste fördelen, postsparbanken erbjöde framför de enskilda sparbankerna. Det vore nemligen af ovärderlig nytta för insättaren, att, hvar han än vistades, så att säga kunna föra sin sparbank med sig; det vore af vigt för arbetaren, som sökte arbetsförtjenst å annan ort, att i sin omedelbara närhet finna placering för en sparpenning, som han kanske i stället förbrukat, om endast sparbanken i hemorten stått för honom öppen, för tjenstfolk, hvilka oaktadt upprepadt ombyte af vistelseort kunde utan afbrott föröka sina besparingar, för den sjöfarande, som vid sin ankomst till moderlandets kolonier kunde återfinna de medel, han i hemmet sammansparat. Med ett ord, medgifvandet af fullkomlig frihet att verkställa omsättningar vid hvilken postanstalt som helst ansågs såsom ett oeftergifligt vilkor, för att postsparbanken skulle kunna bestå i täflan med de enskilda sparbankerna. Bestämmelsen härom blef ock intagen i lagen.

I fråga om den befarade svårigheten med bokföring och kontroll, hvartill ifrågavarande bestämmelse skulle föranleda, medgafs, att någon tillökning i bokföringsbestyret vore oundviklig, helst, såsom erfarenheten i England gifvit vid handen, antalet omsättningar vid andra postanstalter än den, som utstält sparbanksboken, antagligen komme att ständigt ökas och utgöra en betydlig procent af samtliga omsättningar. Men deremot komme kontrollen ej att derigenom försvåras, emedan för densamma vore sörjdt på enahanda sätt; ehvad omsättning

gar finge ske vid en eller vid samtliga postanstalter, nemligen sålunda att insättningar och uppsägningar genast skulle delgifvas centralförvaltningen, som förde särskild räkning med hvarje insättare.

Angående sättet att åstadkomma förändring i räntefoten för insättarnes tillgodohafvande voro meningarne mycket delade, huruvida en sådan förändring borde kunna åvägabringas genom ett dekret af verkställande makten, eller om dertill skulle erfordras båda statsmakternas genom en lag uttalade vilja. Den förra åsigten hade många anhängare och de komitéer, hvilka inom representationens särskilda afdelningar hade lagförslagets förberedande behandling åt sig uppdragen, uttalade sig i sådan rigtning. De ansågo det ej vara förenadt med någon fara att åt regeringen inrymma rättigheten att förändra räntefoten. En nedsättning i räntan, hvilket kunde ifrågakomma endast under tider af ekonomiskt välstånd, vore en åtgärd, som regeringen noggsamt skulle undvika, väl vetande, att ett sådant steg vore egnadt att på ett betänkligt sätt rubba allmänhetens förtroende till sparbanken. Att åter höja räntan vore ett af de medel, hvarigenom verkningarne af en kris och dermed följande ökadt anlopp på sparbankens kassa lämpligen kunde motverkas. Men om detta medel skulle vara verksamt, måste det användas utan uppehåll och i det ögonblick, då dess återhållande verkan vore mest af behovet påkallad. Detta läte sig emellertid ej göra, om förändringen skulle ske genom lag, helst om kamrarne icke för tillfället vore samlade eller enighet dem emellan icke, eller åtminstone icke genast, kunde ernås. Bestämmanderätten i förevarande hänseende borde därför lämpligast anförtros åt regeringen.

De, som hyllade den åsigt, hvilken äfven sedermera blef lag, att nemligen räntefoten ej borde kunna förän-

dras utan genom båda statsmakternas sammanstående beslut, framhöll, att postsparbaukens verksamhet ej finge jämföras med vanlig bankrörelse. Räntefoten för sparbanken borde därför icke följa de vexlingar, bankräntan i allmänhet vore underkastad, utan tvertom vara så fast och oföränderlig som möjligt. Sådant vore förhållandet med de enskilda sparbankerna, hvilkas räntefot ej kunde förändras annorlunda än genom en lag.

Det borde icke lemnas ur sigte, att sparbankslagen vore att anse såsom ett kontrakt, hvarigenom bestämdes förhållandet emellan staten såsom depositarie, å ena sidan, och insättarne, å den andra. Deraf följde ock, att kontraktets föreskrifter, och dertill en af de viktigaste, ej borde kunna af den ene kontrahenten, staten, förändras, utan att den andre kontrahenten, insättarne, genom sin representant, nationalförsamlingen, lemnade sitt samtycke till en sådan förändring. Postsparbaukens eget intresse fordrade äfven den största möjliga fasthet i de för densamma gällande bestämmelser. De millioner individer, som utgjorde baukens kunder, tillhörde till största delen samhällets minst upplysta medlemmar, i synnerhet blefve detta händelsen, när bauken, såsom dess ändamål vore, utsträckt sin verksamhet jemväl till den aflägsnare landsbygden. Men för dessa samhällsmedlemmar vore börsens angelägenheter, alla de förhållanden, som kunde inverka på baukenas rörelse, främmande; de hölle sig endast till de bestämmelser, som stode att läsa i sparbanksboken. Man borde låta sig angeläget vara att ej rubba deras förtroende till sparbanken. Blotta föreställningen derom, att de stadganden, i förlitande på hvilka de anförtrött sina sammansparade tillgångar till sparbanken, kunde när som helst af den verkställande makten ändras till deras skada, vore tillräcklig att rubba deras förtroende

till en institution, hvares framgång vore uteslutande deraf beroende.

Dessutom hade postsparbanken i ännu högre grad än de enskilda sparbankerna af nöden att väcka och underhålla detta förtroende. De enskilda sparbankerna kunde nemligen erbjuda allmänheten en dubbel garanti. Först och främst staten, som förvaltade sparbankernas medel och gjorde dem fruktbarande, och dernäst sparbankernas principaler och styresmän, af insättarne kände och aktade samhällsmedlemmar, hvilka endast af intresse för saken egnade sin verksamhet åt sparbankernas vård och derigenom hos allmänheten stärkte den öfvertygelsen, att bankernas angelägenheter sköttes på ett betryggande sätt. Postsparbanken stode deremot ansigte mot ansigte med allmänheten utan några af den kända mellanhänder, och hade därför af nöden att lägga om möjligt än mera fasthet och kouseqvens i dagen än de enskilda sparbankerna.

En betänklighet, som i sin mån äfven inverkade på beslutet i denna fråga, var den, att om räntefotens bestämmande öfverlemnades åt regeringen, sattes derigenom i dess händer ett farligt vapen, hvaraf den skulle kunna göra bruk antingen i politiskt syfte eller ock för att åstadkomma en stark konkurrens emellan postsparbanken och de enskilda sparbankerna till de senares skada.

Regeringen hade uti sitt för representationen framlagda lagförslag icke åt *minderårig* och *gift qvinna* inrymt rättigheten att verkställa omsättningar i postsparbanken. Förnämsta anledningen härtill var att söka i den omständighet, att ett sådant medgifvande ansågs stridande mot de grundsatser, som i fråga om minderårigs och gift qvinnas rätt att ingå aftal funnes uttalade i civillagen, och det förmenades därför icke vara med god ordning öfverensstämmande, att genom ifrågavarande speciallag ett undantag

gjordes från den allmänna regeln. Dessutom hade man, hvad särskildt anginge rättigheten för gift qvinna att göra omsättningar i postsparbanken, från flere håll hört uttalas den farhåga, att en sådan rättighet lätt skulle föranleda till frestelse för hustrun att från det gemensamma boet undandraga egendom och derigenom för egen räkning bereda sig tillgångar, hvilka ej komme mannen tillgodo. Rättigheten att förvalta boets egendom borde tillkomma mannen ensam såsom familjens hufvud och i regeln mest lämplig att ombesörja ekonomiska angelägenheter. Att åt hustrun i vissa fall medgifva dispositionsrätt öfver makarnes tillhörigheter oberoende af mannens samtycke, vore att utså frön till oordning och missämja inom familjen.

I fråga om minderårig var emellertid det stora flertalet ense derom, att en sådan rättighet vore egnad att utöfva ett välgörande moraliskt inflytande på familjerna, i det redan från barnåren hos de unge inplantades insigt om nyttan och vigten af att spara. Dessutom vore ett stort steg i förevarande rigtning redan sedan flere år taget genom inrättandet af sparkassor i skolorna, en institution, som företrädesvis i Frankrike omfattats med största intresse och burit rika frukter. Att under sådane omständigheter vägra minderårig tillträde till postsparbanken vore att motverka det syfte, som med skolsparkassorna afsåges. Dock ansågs försigtigheten bjuda, att den omyndiges rätt att förfoga öfver sina besparingar inskränktes derhän, att utbetalning till honom icke finge ega rum emot föräldrars eller förmyndares förbud.

Deremot var det först efter ett starkt motstånd den åsigt segrade, att gift qvinna skulle ega att för egen räkning göra omsättningar i sparbanken. Försvararne af denna åsigt framhöllo, hurusom lagförslagets upphovsmän företrädesvis åsyftat att tillgodose familjens intresse. De hade med rätta ansett, att inom välburgna familjer det i

allmänhet vore mannen, som till följd af sin uppfostran och sin sociala ställning vore mest lämplig att förvalta familjens tillhörigheter, men de hade lemnat ur sigte, att när man lagstiftade för en sparbank, och framför allt för en postsparbank, måste man taga hänsyn i första rummet till de familjer, hvilkas tillgångar inskränkte sig till den dagliga arbetsförtjensten. Inom dessa familjer, der det för hustrun vore förenadt med stora svårigheter att i händelse af behof erhålla boskildnad, måste hustrun, om hon ej skulle med sina barn råka i armod och falla fattigvården till last, i de flesta fall stanna hos mannen, äfven om denne till följd af dryckenskap eller andra laster icke, såsom sig borde, vårdade sig om familjen.

Men hos den arbetande klassen hade hustrun en annan och vida mera maktpåliggande uppgift att fylla än hos den välburgna. Mannen tillförde visserligen familjen sin arbetsförtjenst och lemnade derigenom det betydligaste bidraget till dess uppehälle, men hustrun lemnade äfven sin insats icke blott genom hvad hon möjligen kunde förtjena utan isynnerhet genom sin verksamhet i hushållet. På detta område vore allt beroende på hustruns flit och omtanke, på hennes förmåga att med sparsamhet och klokhet förvalta familjens små tillgångar. Alla uppköp för dess räkning skedde genom henne, alla utgifter för hyra, kläder m. m. verkställdes af henne. Hon förvärfvade derigenom en erfarenhet af dessa för en fattig familj så maktpåliggande detaljer, som mannen, mestadels upptagen af sitt arbete utom hus, till stor del saknade. Om mannen hemfölla åt dryckenskap och ett oordentligt lefverne, vore hustrun den enda, som kunde rädda familjen.

Det vore därför angeläget, att hustrun så mycket som möjligt gynnades i sin sträfvan för familjens bästa, och i detta hänseende vore intet medel så verksamt som det, hvarigenom hon sattes i stånd att spara för kommande

dagar. Man behöfde ej befara, att hennes sparsamhet hade något omoraliskt syfte; om hon genom sin flit och omtanke kunde lägga något åsido och göra det fruktbarande, vore bevekelsegrunden dertill endast önskan att sörja för de sinas framtid.

I många arbetarefamiljer vore mannen, företrädesvis inom vissa yrken, nödsakad att under långa tider af året aflägsna sig från hustrun för att på annat håll söka arbetsförtjenst. Det vore då af vigt för hustrun att kunna i sparbanken insätta och i händelse af behof åter uttaga de besparingar, hon kunde göra å hvad mannen sände henne af sin arbetsförtjenst.

Dessutom hur ofta inträffade ej det fall, att mannen öfvergäfvade hustrun och barnen, utan att därför laglig skilsmessa komme till stånd! Ville man då förbjuda hustrun att utan mannens tillstånd insätta sina besparingar i sparbanken, beröfvade man henne derigenom allt tillfälle att bereda sin och de sinas utkomst. Också hade erfarenheten visat, att de enskilda sparbankerna i dessa ömmande fall ansåge sig böra emottaga hvad hustrun kunnat sammanspara, sålunda kringgående gällande lag, som ej medgäfvade hustrun rätt att utan mannens tillstånd insätta sina medel i sparbanken.

Hufvudsakligen af nu anförda skäl voterades med stor majoritet den paragraf i sparbankslagen, som medgifver hustrun rätt att utan mannens tillstånd göra omsättningar i sparbanken. Likväl ansågs mannens öfvervägande inflytande på familjens ekonomiska angelägenheter böra sålunda tillgodoses, att hustruns rätt att uttaga sina sparmedel gjordes beroende deraf, att sådant ej formligen förbjödes af mannen.

Då den franska sparbankslagen sålunda förlänat gift qvinna en rättighet, hvaraf hon förut var i saknad, har den derigenom följt det exempel, som gifvits af lagarne

för de flesta andra länders sparbanker. Redan år 1828 medgaf den då utgifna lagen för Englands sparbanker rättighet för gift qvinnu att utan mannens tillstånd insätta medel i sparbank och åter utbekomma dem, såvida ej mannen förbjöde det, och enahanda bestämmelse har influtit i alla senare sparbankslagar för nämnda land. En dylik rättighet är medgifven i Italien, Österrike, Nordamerikas Förenta stater m. fl. länder. I Belgien har man i detta hänseende gått ett steg längre. Mannen eger nemligen der ej rättighet att uttaga medel, som blifvit af hustrun insatte, och om mannen förbjuder utbetalning af hustruns medel, kan ett sådant förbud häfvas af fredsdomaren, som på ansökan af hustrun eger pröfva giltigheten af de skäl, hvarpå förbudet grundas. Likaledes eger fredsdomaren, i händelse mannen vägrar hustrun tillstånd att för sina besparingar inköpa rentes, att efter pröfning af förhållandena meddela sådant tillstånd. Han eger äfven enahanda rättighet, om mannen af en eller annan anledning icke kan meddela sitt samtycke, såsom om mannen är borta eller öfvergifvit hustrun.

En föreskrift, som verkat hämmande på de enskilda sparbankernas utveckling, har varit den, hvarigenom *maximum för insättares tillgodohafvande* inskränkts till 1,000 francs. Det har mot ett så lågt maximum erinrats, att om en del insättare sparade för att möta sådana utgifter, som tid efter annan regelbundet återkomme, t. ex. hyran, eller för att ej vara blottade i händelse af sjukdom, arbetsbrist eller dylikt, afsåges dock i de flesta fall att så småningom uppbringa besparingarne till en summa, som medgäfvade en definitif placering, t. ex. förvärfvande af en hemmansdel, uppsättande af en handel o. s. v. Men med det låga värde, penningen numera egde, kunde med en summa af 1,000 francs föga eller intet uträttas. Ett så

lågt maximum motverkade därför i betydlig mån en önskvärd utveckling af sparbanksväsendet.

Under öfverläggningarne om sparbankslagen gjorde sig därför den mening allmänt gällande, att en förhöjning af maximum borde ske och det desto hellre, som derigenom kostnaden för sparbankens förvaltning nedbringades, då kostnaden för hvarje insättning vore lika, ehvad större eller mindre belopp insattes, men en större insättning lände banken till mera fördel än en mindre.

En reform i antydda riktning ansågs emellertid af mången kunna leda staten in på en väg, som för en lugn ekonomisk utveckling kunde medföra ej ringa fara. Ju högre maximum för insättningar bestämdes, desto rikligare kunde man förutsätta att kapital skulle inflyta i sparbankens kassa. Statens ansvarighet toges härigenom i anspråk i en utsträckning, som kunde medföra våda, synnerligast i händelse af en finansiell kris och dermed följande nedgång i kursen å alla valutor. Nödig försigtighet fordrade därför att hålla medelvägen, och 2,000 francs blef antaget såsom ett lämpligt maximum.

Det framhölls tillika, att anmärkningen derom, att allt för stora kapital skulle uppsamlas, vore riktad snarare mot de enskilda sparbankerna än mot postsparbanken. De förra erbjöde nemligen högre ränta, och lockelsen vore i följd deraf större att till dem bära sina besparingar. Postsparbankens jemförelsevis låga räntefot utgjorde deremot ett säkert korrektiv mot allt för rikligt tillflöde af kapital.

Vidare ansåg man sig i Frankrike böra undvika den föreskrift, att under loppet af en viss begränsad tid insättning å samma räkning ej finge öfverstiga ett bestämdt belopp, såsom t. ex. enligt den engelska lagen under loppet af ett år ej mer än sammanlagdt £ 150 finge insättas. Erfarenheten från de enskilda sparbankerna talade mot en

sådan begränsning. Genom lagen af den 22 Juni 1845 bestämdes, att under loppet af en vecka högst 300 francs finge insättas. Denna föreskrift hade gifvit anledning till ständiga klagomål och medförde dessutom ej den verkan, som dermed varit afsedd, nemligen att förekomma insättningar till för högt belopp på samma räkning. Allmänheten sökte dessutom att på allt sätt kringgå en sådan föreskrift, hvars enda följd blefve, att insättarne förlorade sin tid, utan att sparbankerna i densamma egde ringaste skydd.

Det ansågs därför icke böra förvägras insättare att på en gång deponera en summa, som uppnådde det föreskrifna maximum. Den anmärkning, hvartill ett sådant medgifvande kunde föranleda, att nemligen maximum redan dagen efter insättningen öfverskredes genom den upplupna räntan, bemöttes dermed, att först med det löpande årets utgång räntan kapitaliserades, och om dervid insättares tillgodohafvande befunnes vara för högt, anmodades han att minska beloppet, hvilket, i händelse insättaren sådant uraktläte, genom sparbankens försorg reducerades medelst inköp af rentes.

I den förberedande behandling, sparbankslagen hade att genomgå, såväl som i de bestämmelser, hvarom man efter ett uttömmande meningsutbyte slutligen förenade sig, kan spåras en genomgående sträfvan att omgärda sparbanken med sådana säkerhetsmått, som satte utom tvifvel dess förmåga att under alla omständigheter uppfylla ingångna förbindelser. Det var äfven naturligt, att uppmärksamheten framför allt skulle riktas på denna angelägenhet i ett land, der man haft att beklaga svåra missgrepp vid förvaltningen af sparbankernas angelägenheter, missgrepp, hvilka medfört ofantlig ekonomisk förlust. Medvetandet om den lättörlighet i sinnen, som utgör ett af de kämme-

tecknande dragen hos den franska nationen, och som framträder i periodiskt återkommande politiska hvälfningar, innebar äfven en stark maning att mot hvarje fara skydda en institution, af hvars ostörda verksamhet de arbetande och mindre bemedlade klasserna äro i så hög grad beroende.

De lagar, som tid efter annan utfärdats för sparbankerna, hafva ej innehållit någon föreskrift om viss uppsägningstid för utbetalningar. Dessa hafva verkstälts vid anfordran, och ehuru man ej blundat för den fara, som under kritiska förhållanden kunde deraf uppkomma, har man sökt tillgodose bankernas säkerhet genom andra medel, företrädesvis genom föreskriften om ett lågt maximum för insättningar. Att emellertid dessa medel ej gjorde tillfyllest, hade erfarenheten visat såväl år 1848, då sparbankerna så godt som allmänt måste liqvidera, som åren 1870—71, då regeringen nödgades suspendera sparbankslagen och dekretera, att utbetalningar verkställdes endast med visst belopp och med bestämda mellantider.

Med denna erfarenhet för ögonen beslöto kamrarne enhälligt att i sparbankslagen införa föreskrift om viss efter beloppets storlek lämpad uppsägningstid för utbetalningar samt om rättighet för regeringen att i händelse af *force majeure* dekretera inskränkning i utbetalningarne till minst 50 francs hvar fjortonde dag. Man utgick härvid från den grundsats, att då staten hade skyldighet att godtgöra ränta å sparbanksmedel och således måste göra medlen fruktbarande genom deras placering i statspapper eller på annat sätt, men någon tid alltid åtginge att åter frigöra medlen för att dermed liqvidera uppsagda belopp, måste hvarje utbetalning föregås af viss tid förut skedd uppsägning. En sådan föreskrift i lagen hindrade ej, att under normala förhållanden utbetalningar, åtminstone af mindre belopp, verkställdes vid anfordran, men föreskriften

kunde i händelse af behof tillämpas i hela sin utsträckning.

Bestämmelsen om *rättighet att för vissa fall inskränka utbetalningarne till visst belopp och med bestämda mellantider* inflöt i lagen hufvudsakligen på tillskyndelse af M. de Malarce, hvilken i denna bestämmelse — den s. k. *clause de sauvegarde* — såg det säkraste värn för sparbanken i händelse af en finansiell kris.

Liknande bestämmelser förefinnas i de flesta länders sparbankslagar, i Nederländerna sedan 1830, i Preussen sedan 1838, i Belgien sedan 1860, i Italien och Nordamerikas Förenta stater sedan 1875 o. s. v. I Österrike, i hvars sparbankslag en liknande föreskrift inflöt i slutet af 1830-talet, hade man endast detta stadgande att tacka, att under 1873 års kris, då ett stort antal af landets penningeanstalter gingo under, ej en enda sparbank måste inställa sin verksamhet.

Under diskussionen om ifrågavarande bestämmelse, hvars införande i lagen ej mötte något nämnvärdt motstånd, framhölls, att densamma ej kunde anses innebära någon orättvisa mot insättarne. I de länder, der den tillämpades, vore man alltid angelägen, att den funnes aftryckt i sparbanksboken. Insättaren egde följaktligen allt från den dag, då han gjorde sin första insättning, kännedom om den inskränkning, han i vissa fall vore underkastad i afseende på rättigheten att utbekomma sina medel, och hade dertill gifvit sitt godkännande, då han inlätit sig med banken.

Men om enstämighet inom representationen var rådande i fråga om vigten och verksamheten af detta försigtighetsmått, voro deremot meningarne mycket delade rörande sättet, huru bestämmelsen derom lämpligast skulle affattas. Borde en sådan föreskrift ega permanent giltighet, så att dess tillämpning kunde inträda, när helst be-

hofvet sådant påkallade och utan något föregående officiellt tillkännagifvande, eller skulle den vara införd i lagen endast såsom en utväg, hvaraf regeringen under tider af ekonomiskt betryck kunde göra bruk, dock först efter att genom ett dekret hafva gifvit till kämma, att *force majeure* vore för handen?

Till stöd för det förra alternativet anfördes, att försigtigheten bjöde, att icke genom ett offentligt tillkännagifvande om utbrottet af en kris öka den allmänna oron. Kriser förorsakades icke allenast af rubbningar i den politiska jernvigten, i hvilket fall de vore uppenbara för alla; de härledde sig äfven från tilldragelser på det finansiella området, hvilka den stora massan ej uppfattade. Det vore i synnerhet under dessa senare kriser man skulle förvärpa situationen genom att medelst ett dekret högtidligen proklamera tillämpningen af ifrågavarande bestämmelse.

Emellertid blef det senare alternativet antaget i öfverensstämmelse med regeringens förslag. Såsom skäl därför framhölls hufvudsakligen, att kriser af politisk natur gäfv sig tillräckligt tillkänna, utan att man behöfde frukta, att de skulle förvärras genom ett dekret om inskränkning i sparbankernas betalningsskyldighet. Hvad åter anginge finansiella kriser, så vore blotta åtgärden att tillämpa *la clause de sauvegarde* lika mycket egnad att bekräfta tillvaron af en sådan kris som utfärdandet af ett dekret derom. Att låta sparbankens kunder vara i beständig fruktan att ej i händelse af behof kunna utbekomma sina fordringar oafkortade, vore att afskräcka dem från att deponera sina besparingar. Bättre vore då att gifva dem den försäkran, att inskränkning i deras rättighet att lyfta sina medel ej ifrågakomme förr, än regeringen efter mogen öfverläggning och sedan *le Conseil d'Etat* blifvit hört funne sådane omständigheter vara förhanden, som gjorde en slik åtgärd nödvändig.

Såsom en vigtig förutsättning för tillämpningen af ifrågavarande bestämmelse uttalades emellertid, att densamma borde finnas aftryckt å det mest i ögonen fallande ställe i sparbanksboken, på det allmänheten ej skulle kunna förebära okunnighet om den rättighet, staten sålunda för vissa undantagsfall betingat sig.

Jag bör icke underlåta att fästa uppmärksamheten på ett förslag angående införande i det franska sparbanksväsendet af *sparkort* och *sparmärken*, som af M. de Malarce ingifvits till Generalpoststyrelsen, och hvilket förslag omfattats med ett intresse, som gör det sannolikt, att dessa medel för befordrande af sparsamhet komma att i Frankrike börja användas samtidigt dermed, att postsparbanken träder i verksamhet.

Sparkort och sparmärken hafva, såsom jag förut haft tillfälle att framhålla, till ändamål att uppsamla belopp, som understiga minimum för insättning i sparbanken. De hafva i senaste tid börjat användas i åtskilliga länder såsom England, Nederländerna, Belgien m. fl., och visat sig med afgjord framgång verka i den riktning, som med dem varit afsedd.

Enligt M. de Malarce's förslag skulle en hvar ega att i någon af de postanstalter, som äro upplättna för sparbanksverksamhet, afgiftsfritt utbekomma ett sparkort. Detta är tillverkad af starkt och tjockt papper och vikes dubbelt, så att det kan förvaras i en plånbok. Å yttersidan är tryckt utdrag af sparbanksreglementet, innehållande sådane uppgifter, som företrädesvis äro af intresse för allmänheten att känna. Å innersidan finnes kortets ordningsnummer och plats att anteckna innehafvarens namn samt derunder två parallela kolumner, hvardera inne-

hållande 5 rutor, bestämda för 10 sparmärken à 10 centimer.

När kortets innehafvare vill spara några slantar, köper han i närmaste postbyrå eller cigarrbutik sparmärken, hvilka fästas å sparkortet. Då detta är fylldt, och sålunda sammansparats 1 franc, öfverlemnas kortet till någon postanstalt, som emottager det såsom insättning till belopp af 1 franc och meddelar qvitto samt utlemnar sparbanksbok. Sedermera kan insättaren fortfara att på enahanda sätt öka sina besparingar.

Genom tillverkningen af sparkort och sparmärken tillskyndas staten naturligen en utgift. Men M. de Malarce anser, att denna kostnad bör blifva i det närmaste betäckt. Först och främst äro sparkorten en tid utelöpande, innan de hunnit fyllas, och under denna tid tillgodogör sig staten de för försålda sparmärken influtna medel, men betalar deremot sjelf ej ränta förr, än kortet blifvit fylldt och öfverlemnats till postanstalten. Vidare kan man beräkna, att sparmärken gå förlorade sedan de inköpts, hvilket jemväl bidrager till utjemmande af kostnaden. M. de Malarce gör en mycket noggrann beräkning öfver statens sannolika utgift för ifrågavarande ändamål och kommer till det resultat, att uppoffringen från statens sida blifver ytterst ringa.

För att åstadkomma erforderlig kontroll och förekomma förfalskning anser M. de Malarce nödigt, att särskilda sparmärken utfärdas, att dessa ej kunna användas för annat ändamål, och att vanliga postmärken ej få begagnas i stället för sparmärken. I annat fall skulle posttjenstemän, kontorsbiträden och andra, hvilka hafva tillgång till betydligare belopp af postmärken, lätt kunna frestas att begagna sig deraf för att göra insättningar i sparbanken.

Innan jag lemnar Frankrike torde jag böra något närmare redogöra för de sträfvanden, hvilka synnerligast under de senare åren framträdt i syfte att befordra sparsamhet i skolorna, sträfvanden, hvilka mångenstädes kröntes med anmärkningsvärd framgång. Jag har ansett lämpligast att redogöra för de s. k. *skolsparkassornas* organisation och verksamhet i sammanhang med framställningen af de senaste reformerna i det franska sparbanksväsendet, dels därför att denna art af sparinrättningar leder sitt ursprung från Frankrike, dels ock emedan sparverksamheten i de franska skolorna synnerligast sedan år 1874 rönt en framgång, som i andra länder saknar motstycke.

Den ledande grundtanken vid denna sträfvand är, att om sparsamheten är en dygd, som det är angeläget att i möjligaste mån befordra, bör fröet till denna dygd utsås redan genom barnens uppfostran, som afser att utbilda ej blott förståndet utan äfven karakteren. Redan från barnåren bör hos människan inpräglas, hurusom sparsamhet är ett oundgängligt vilkor för nationernas såväl som individens framåtskridande i materielt välstånd, och det är angeläget, att redan tidigt uppmärksamheten ledes derpå, huru nödvändigt det är, synnerligast för de mindre bemedlade klasserna, att genom klokt förutseende och omtanke för framtiden söka såvidt möjligt göra sig oberoende af den onda dagen och derigenom aflägsna förutsättningarne för de skarpa vaxlingar i lefnadsvilkoren, hvilka verka slappande på människans värdighet och aktning för sig sjelf, — grundvilkoren för ett regleradt lefnadssätt.

Ur synpunkten lika mycket af det allmännas som individens bästa är det därför som skolsparkassorna afse att i det unga, för intryck mottagliga sinnet inpräglade nyttan af sparsamhet, praktiskt visa den blifvande arbetaren, att han genom att hvarje vecka aflägga t. ex. 10 centimer af sina skolpenningar, vid den tid, då han iutträder i myndig-

hetsåldern är egare till ett kapital af 100 francs, eller att en besparing af 1 franc i hvarje vecka gör honom vid 28 års ålder, den tid då han vill ingå äktenskap, till egare af ett kapital af 1,000 francs.

Jag nämnde, att skolsparkassorna ledde sitt ursprung från Frankrike. Den första kända inrättning af detta slag kom till stånd år 1834 vid elementarläroverket i staden le Mans. Den visade goda resultat och fortfor att verka så länge, som dess nitiske upphofsman, skolans föreståndare M. Dulac, deråt egnade sin verksamhet. Inom åtskilliga andra franska städer gjordes äfven försök i enahanda riktning, dock utan synnerlig framgång, och så småningom afstannade sparverksamheten i de franska skolorna nästan helt och hållet.

Emellertid hade utlandet tillegnat sig den i Frankrike vunna erfarenheten, och i flere länder, synnerligast i Belgien, England och Tyskland, bildades sparkassor i ett betydligt antal skolor. Den framgång, hvarmed dessa på många orter arbetade, och den välgörande verkan, de visade sig utöfva ej minst genom den uppfordran till sparsamhet, de inneburo för familjerna, återförde den allmänna uppmärksamheten i Frankrike på vigten af denna angelägenhet. M. de Malarce erhöll 1874 i uppdrag att göra sig underrättad om organisationen af skolsparkassorna i utlandet och att egna sin verksamhet åt deras ordnande i Frankrike. Uti en samma år utgifven skrift »*Manuel des Caisses d'épargnes scolaires en France*» framlade de Malarce sina, på den i utlandet vunna erfarenheten grundade åsikter om lämpligaste sättet att ordna denna angelägenhet i Frankrikes skolor. Dessa åsikter omfattades med lifligaste intresse af undervisningsministern, inspektörer för skolorna och andra målsmän för den allmänna undervisningen, och hafva tjenat till ledning för det stora

flertalet af de i Frankrike efter nämnda tid inrättade sparkassorna.

Tack vare det outtröttliga nit, de Malarece alltjemt utvecklat för befordrande af ifrågavarande syfte, samt verksamheten hos en år 1875 bildad förening, *la société des institutions de prévoyance*, hafva de franska skolsparkassorna vunnit en utbredning, som ställer Frankrike på detta område framför hvarje annat land i Europa. Med hvilket intresse dessa kassor blifvit omfattade, kan man finna deraf, att under det år 1873 sådane funnos allenast i 7 departement, steg deras antal så hastigt, att i början af år 1879 skolsparkassor voro inrättade i 83 departement. De hafva i allmänhet rönt mycket tillmötesgående från sparbankernas sida, hvilka afgiftsfritt ställt till deras förfogande erforderliga räkenskapsböcker och annan materiel, hvarjemte municipal- och provinsförsamlingarne ej sällan genom penningeanslag befordrat deras verksamhet.

Följande tabell åskådliggör *resultatet af de franska skolsparkassornas verksamhet den 31 December 1877 och 1878.*

År.	Antal departement, i vilkas skolor sparkassor införts.	Antal skolor, som ega sparkassor.	Antal lärjungar, som ega besparingar.	Antal lärjungar, som ega särskilda sparkassaböcker.	Summa insatte medel.
1877.....	60	8,033	177,040	143,272	2,964,352
1878.....	83	10,440	224,280	177,574	3,602,621

Regeringen har, på samma gång den visat sig mycket gynnsamt stämd emot sparkassorna och sökt undanröjda alla hinder för deras framgång, omsorgsfullt undvikit att med några obligatoriska föreskrifter regelbinda deras verksamhet; den har nemligen hållit före, att största möjliga frihet måste lemnas åt en inrättning af så ömtålig natur

som den ifrågavarande, hvars framgång vore helt och hållet beroende af lärarens intresse och goda vilja samt deraf, att lärjungarne icke vore föremål för annat inflytande än verkan af ett godt föredöme.

Emellertid äro kassorna i allmänhet inrättade efter samma mönster, grundadt på de utaf M. de Malarce framställda principer. Dervid har man tagit till ögonmärke, å ena sidan, att lärarens arbete måste vara så litet betungande som möjligt och att han ej belastas med en ansvarighet, som är oförenlig med hans ställning, samt å den andra, att kassans mekanism måste vara enkel och lättfattlig för lärjungen.

Vid inrättande af en skolsparkassa tillgår i allmänhet sålunda. Sedan skolläraren erhållit vederbörande inspektors tillstånd att öppna sparkassa, träffar han öfverenskommelse med närmaste sparbank om emottagande af medlen, tiden för hvarje insättning m. m. samt förskaffar sig nödiga böcker och register. Derefter tillställer han lärjungarne hvar sitt exemplar af en liten, enligt i ofvannämnda handbok gifvet formulär tryckt redogörelse för kassans ändamål och sättet för dess verksamhet, samt meddelar uppgift om den dag i hvarje vecka, då lärjungarne kunna till honom aflemna sina besparingar. Insättningsbelopp får vara hur lågt som helst, men ej öfverstiga 5 francs, — denna senare begränsning afsedd att förekomma, att föräldrarne, till undvikande af besväret att sjelfva besöka sparbanken, för egen räkning göra bruk af kassan. En gång i hvarje månad insätter läraren i sparbanken alla belopp, som uppgå till 1 franc eller deröfver, samt erhåller för hvarje sådan insättning särskild sparbanksbok i lärjungens namn. Vill lärjungen lyfta sitt tillgodohafvande eller någon del deraf för att bestrida en nyttig utgift, eger han dertill rättighet, allenast hans föräldrar eller målsman äro närvarande vid uttagningen.

Mekanismen för kassans verksamhet är, enligt M. de Malarce's egen framställning deraf uti ofvannämnda handbok, följande:

En gång i veckan, vanligen tisdagen, vid lektionens början leder skolläraren »sparöfningen». Han har dervid framför sig »Skolsparkassans Register», hvars sidor äro numrerade. Hvarje sida innehåller 12 vertikala kolumner, en för hvarje månad, och 31 horisontala kolumner, hvardera motsvarande en dag i månaden. I detta register får hvarje sparande lärjunge sitt särskilda konto. Skolläraren kan äfven för sin egen kontroll föra en journal eller kladd och deri införa insättningarne i den mån de göras.

Läraren har vidare bredvid sig ett antal lösa pappersblad (feuilletts volants), som på ena sidan äro aftryck af registrets folier och på den andra böra innehålla en kortfattad redogörelse för kassans moraliska syfte och sättet för dess verksamhet. Af dessa blad erhåller hvarje insättare ett exemplar för att tjena såsom qvitto och uppvisas för föräldrarne.

När allt sålunda blifvit ordnadt, få de sparande lärjungarne i tur och ordning framträda och aflemna sina besparingar. Omedelbart efter hvarje särskild insättning antecknar läraren summan i den ruta på lärjungens sida i registret, som motsvarar dagen. Samtidigt gör en af eleverna, som utses i tur bland de bäste i klassen, enahanda anteckning å ett af de lösa räkenskapsbladen, hvilket derefter jämföres med registret, inlägges i ett konvolut och öfverlemnas till lärjungen med uppmaning att medhafva det, hvarje gång ny insättning göres.

En af de första dagarne i hvarje månad hopsummerar läraren de belopp, som äro införda i hvarje särskildt konto i registret. Uppgår dervid slutsum-

man på ett konto för månaden icke till fullt 1 franc, transporteras beloppet till motsvarande kolumn för nästa månad; detsamma gäller om alla delar af 1 franc, som utöfver 1 eller flere hela francs ingå i slutsumman; endast hela francs inskrifver läraren på ett särskildt räkenskapsblad (bordereau), afsedt för sparbanken.

På detta månatliga räkenskapsblad antecknar läraren insättarens namn och folionummer i registret, vidare den summa af hela francs, som för hvar och en denna gång aflemnas till sparbanken, samt, om lärjungen redan är egare till en sparbanksbok, dennas nummer.

För de lärjungar, som nu första gången göra insättningar i sparbanken, antecknar läraren tillika födelseort och datum samt den laglige målsmannens namn och hemvist.

Läraren hopsummerar beloppen, som skola aflemnas till sparbanken, daterar och undertecknar räkenskapsbladet, samt bär detta till sparbanken jemte penningarne och de insättares sparbanksböcker, till hvilka sådana redan blifvit utstälde. Af räkenskapsbladet behåller han för sin egen efterrättelse en afskrift.

I sparbanken inskrifvas de särskilda beloppen i vanliga sparbanksböcker, hvaraf hvarje sparande lärjunge erhåller sin. Dermed upphör lärarens ansvarighet för dessa sparbanksböcker och de i dem antecknade belopp.

Så länge lärjungarne qvarstanna i skolan, förvaras deras sparbanksböcker i regeln af läraren. Men dagen efter hvarje insättning i sparbanken anförtros boken åt lärjungen för att af honom medtagas till hemmet och uppvisas för målsmannen. Boken skall dock följande dag af lärjungen återställas till läraren.

Vill lärjungen uttaga sin behållning i sparbanken eller någon del deraf, måste han dertill erhålla be- myndigande af föräldrar eller målsman, hvilka tillika med lärjungen qvittera det uttagna beloppet i spar- banksboken.

När lärjungen lemnar skolan, utlemnas till hans föräldrar eller målsman såväl sparbanksboken som det belopp understigande 1 franc, läraren sjelf möjligen har för lärjungens räkning i förvar i skolsparkassan, hvarefter alltsammans af målsmannen qvitteras på lär- jungens konto i registret. Läraren underrättar sedan sparbanken derom, att lärjungen slutat skolan och att sparbanksboken öfverlemnats till föräldrarne eller måls- mannen.

Dessa äro de allmänna dragen af skolsparkassans mekanism; den har visat sig på samma gång säker samt enkel och lättfattlig. Ehuru den vållar läraren så ringa besvär och ansvar som möjligt, utgör den dock ett plus i hans åligganden. Det oaktadt hafva lärarne i de franska skolorna nästan utan undantag frivilligt åtagit sig de med skolsparkassans förvaltning förenade bestyr, för hvilka de i allmänhet icke åtnjuta någon godtgörelse. Dock hafva en del sparbanker och äfven offentliga myndigheter an- slagit medel till belöningar åt sådane skollärare, som verk- samt och nitiskt arbeta för skolsparkassornas framgång. Äfven på annat sätt hafva kassorna rönt understöd både af offentliga myndigheter och enskilda personer. Särskildt pläga medel anslås till premier åt välartade lärjungar, hvilka premier utdelas i form af s. k. *Bons Points-cen- times*, d. v. s. små kort af papp med angifvet värde af 1, 2, 5 eller flere centimer, hvilka emottagas såsom mynt i skolsparkassan, efter det den summa de representera förut öfverlemnats till läraren.

Skolsparkassorna hade, synnerligast då man ännu var i saknad af någon större erfarenhet angående resultatet af deras verksamhet, ganska många vedersakare. Mot dem anfördes, att sparverksamheten i skolorna vore egnad att på det ungdomliga sinnet utöfva ett mindre godt inflytande. Den kunde lätt hos de lärjungar, som tillhörde fattiga familjer, alstra afund emot dem, som befunde sig i lyckligare omständigheter. Läraren inpräglade visserligen hos ungdomen nyttan och fördelen af att spara, men en lätt förklarlig önskan att kunna framvisa ett vackert resultat af sparkassans verksamhet kunde på samma gång förleda honom att på barnen utöfva ett otillbörligt inflytande för att förmå dem att göra insättningar. Sparsamheten vore slutligen en dygd, endast för såvidt man sparade medel, dem man själf förtjenat, och för att bilda sig ett litet kapital underkastade sig någon uppoffring eller ock ett trägnare arbete. Men barnet sammansparade medel, som det bekommit af andra, och utan annat besvär än att bära dem till skolan.

Utän att vilja helt och hållet underkänna vigten af dessa skäl, hafva anhängarne af sparverksamheten i skolorna framhållit de synnerligen fördelaktiga resultat, denna verksamhet visat sig medföra, och hvilka framträdt icke blott i den ofantliga spridning, skolsparkassorna inom en jämförelsevis kort tid erhållit, utan, hvad som vore viktigare, uti det goda inflytande, de visat sig utöfva i hemmen derigenom, att i många familjer, hvilka icke varit bland sparbankernas kunder, barnens deltagande i »sparöfningarne» rigtat uppmärksamheten på vigten af att spara. Att så varit händelsen framginge bland annat deraf, att en märkbart ökad freqvens visat sig hos sparbankerne i de departement, der skolsparkassorna vore talrikast, ett förhållande, som icke kunde tillskrifvas allenast de jämförelsevis små belopp, som insamlades genom skolsparkassorna.

Också hafva de röster, som höjts mot sträfvandet att redan från barndomen bibringa insigt om vigten af sparsamhet, allt mer tystnat, i samma mån man vunnit en mera bestämd erfarenhet om skolsparkassornas välgörande moraliska inflytande, och man är berättigad att säga, att dessa inrättningar numera äro föremål för ett odeladt intresse.

En annan art af sparinrättningar, åsyftande att uppsamla mycket små belopp och derigenom bidraga att öka sparbankernas verksamhet, är *fabriks- eller verkstads-spar-kassorna* (Bureaux d'épargne des manufactures). Liknande inrättningar finnas visserligen under en eller annan form i de flesta industriidkande länder, men de hafva ingenstädes fått en så lämplig organisation och derigenom en så kraftig utveckling som i Frankrike. Äfven på detta område är det M. de Malaree's sakkunniga och nitiska verksamhet, man har att i väsentlig mån tillskrifva den vunna framgången.

Fabriksspar-kassan åsyftar att bereda arbetaren tillfälle att i samma stund han utfår sin aflöning utan tidspillan deponera så stor del deraf, som han kan undvara, och att i händelse af behof utan omgång åter utbekomma sina medel; att dervid lemna arbetaren fullkomlig handlingsfrihet, så att han ej, såsom händelsen är t. ex. för medlemmar i föreningar till ömsesidigt understöd, måste vidkännas ett obligatoriskt afdrag å sin arbetslön; att låta arbetarnes transaktioner med sparbanken förmedlas genom personer, utsedde bland arbetarne sjelfve, och till hvilka de hafva förtroende; samt att erbjuda arbetarne fördelen att kunna aflägga äfven så ringa belopp, som icke emottagas i sparbanken, en fördel, som är af stort värde synnerligast för de qvinnliga arbetarne, hvilka i anseende till

den ringare arbetslön de uppbära i allmänhet kunna för ändamålet afse endast obetydliga belopp.

Sparkassan ledes af en komité, bestående af 5 till 9 medlemmar allt efter fabriken eller verkstadens storlek och arbetarnes talrikhet. Medlemmarna utses af fabriken styrelse eller disponent vanligen bland de driftigaste och samvetsgrammaste af de uppsyningsmän och arbetsförmän, som äro benägne att åtaga sig denna förtroendesyssla. Komiténs uppdrag fördelas emellan medlemmarna sålunda, att en af dem sparbank, med hvilken öfverenskommelse träffas om emottagande af kassans medel, utses till sparbankens ombud, två användas att uppsamla medlen och två att föra kassans räkenskap.

Till arbetarne utdelas en redogörelse angående kassans ändamål och sättet huru den fungerar, hvarjemte under rättelse meddelas, att en hvar, som vill deponera i kassan, skall på förhand af sparbanksombudet begära ett räkenskapsblad, hvarå antecknas insättarens namn, bostad m. m. äfvensom de af honom gjorda insättningar.

Hvarje gång arbetslönerna i fabriken utbetalas, aflägger den arbetare, som vill göra insättning, sedan han emottagit sin arbetslön, insättningsbeloppet på ett därför särskildt afsedt ställe å det framför kassören stående bordet. Kassören nedlägger penningarna i en låda och antecknar genast beloppet dels på ett fabriken räkenskapsblad (feuille-bordereau d'atelier) dels ock å det lösa pappersblad (feuille volante), som arbetaren erhållit af sparbanksombudet. Detta senare blad, som derpå återställs till arbetaren, skall af denne framlemnas, hvarje gång han vill göra någon omsättning i kassan.

När aflöningen för dagen är slut, summerar kassören de å räkenskapsbladet antecknade summorna och jemför dermed den kontanta kassan. Nu infinner sig en af de personer, som hafva i uppdrag att hopsamla de medel,

hvilka blifvit insatte å fabriken's olika afdelningar. Denne emottager räkenskapsbladet, som af honom och kassören undertecknas, äfvensom den kontanta kassan. När detta försiggått inom samtliga afdelningarne, emottager sparbanksombudet alla de hopsamlade räkenskapsbladen och penningarne äfvensom de arbetares sparbanksböcker, som denna gång gjort insättningar, och bär det, åtföljd af en komitéledamot, till sparbanken. Vederbörande banktjenstemän emottaga penningarne och inskrifva med ledning af fabriken's räkenskapsblad de särskilda beloppen i de enskilde insättarnes sparbanksböcker, qvittera räkenskapsbladen samt återlemna dessa och sparbanksböckerna till ombudet, som sedermera lemnar räkenskapsbladen till fabriken's kassör, men i sitt förvar behåller sparbanksböckerna, hvilka dock arbetarne naturligtvis hafva rättighet att hos ombudet se och granska. Samtliga insättningsbelopp, som ej uppgå till 1 franc, införas i en kollektivbok, men då minimum för insättning i sparbanken uppnåtts, afföres beloppet ur sistnämnda bok och införas i vederbörandes egen sparbanksbok.

På liknande sätt eger insättare att genom ombudets försorg göra uttagningar i sparbanken; han har dervid endast att hos ombudet göra behörig anmälan medelst ifyllande af ett genom den senare tillhandahållet formulär.

Om arbetaren lemnar fabriken eller af en eller annan anledning önskar utträda ur dess sparkassa, erhåller han af sparbanksombudet den summa, understigande 1 franc, som kan utgöra hans tillgodohafvande å kollektivboken, äfvensom sin sparbanksbok, och blir derefter sjelfständig kund i sparbanken.

Den första sparinrättning af ifrågavarande slag grundades, på anmodan af *la Direction Générale des Manufactures de l'Etat*, af M. de Malarce den 6 Augusti 1876 i statens tobaksfabrik i Nantes och har visat följande

resultat. Af 1,789 arbetare, deraf 111 manliga och 1,678 qvinliga, voro vid slutet af nämnda år 771 insättare med en behållning af 21,045 francs. Den 31 December 1877 funnos 1,044 insättare med 55,673 francs och ett år senare hade dessa tal stigit till 1,309 och 95,544. Den 30 Juni 1880 utgjorde insättarnes sammanlagda behållning 141,894 francs.

En afgjord ehuru ej lika stor framgång hafva andra dylika inrättningar haft i de flesta af franska statens tobaksfabriker och för flottans behof arbetande industriella etablissement äfvensom i åtskilliga, enskilda personer och bolag tillhöriga fabriker och verkstäder. Jemväl i England och Italien hafva dylika sparkassor blifvit med framgång inrättade. Den använda metoden för kassornas verksamhet har visat sig enkel och praktisk och derigenom varit egnad att förskaffa kassorna ett allt mera ökad förtroende.

Förutom de länder, för hvilkas postsparbanker redogörelse här ofvan blifvit lemnad, äro dylika inrättningar i verksamhet i Nya Zeeland sedan den 1 Februari 1867, i Kanada sedan den 1 April 1868 och i Japan sedan den 1 Januari 1875. Angående dessa sparbankers organisation har det emellertid icke varit mig möjligt att erhålla några uppgifter.

Vidare får jag omnämna, att, enligt hvad Kongl. Maj:ts beskickningar i Berlin och Wien meddelat, frågan om införande af postsparkassor i Tyskland är under öfvervägande, ehuru öfverläggningarne derom ännu ej hunnit afslutas, samt att ett lagförslag i fråga om inrättande af en postsparbank för Österrike för närvarande är under utarbetande.

För att undvika att under framställningens fortgång citera de källor, ur hvilka de lemnade uppgifterna äro hentade, har jag i en särskild förteckning sammanfört den litteratur, som vid utarbetandet af denna redogörelse blifvit använd och hvilken jag härmed får såsom bilaga öfverlemna.

Stockholm i September 1881.

Hj. af Petersens.

Litteratur-Förteckning.

Reports, Minutes and Memoranda explanatory of the origin and progress of the system of post-office-savings-banks.
London 1871.

Report of the Postmaster General on the post office, presented to both houses of Parliament by command of Her Majesty.
London 1872—1880.

Statistique internationale des Caisses d'épargne, compilée par le bureau de statistique du royaume d'Italie, présentée à la IXme session du Congrès Internationale de statistique à Buda-Pest.
Rome 1876.

Institution d'une Caisse générale d'épargne et de retraite en Belgique. Première partie: Documents et discussions parlementaires.
Bruxelles 1868.

L'Union postale, journal publié par le bureau international de l'union postale universelle. 5me volume. Anné 1880.
Berne.

Statistique de la France. Nouvelle série. Tome VII. — Statistique annuelle. Année 1877.
Paris.

A. de Malarce: Les Caisses d'épargne en Angleterre et en France après la guerre. Moyens de développer et d'assurer l'institution en France.
Paris 1872.

Dictionnaire de pédagogie et d'instruction primaire publié sous la direction de *F. Buisson*. Première série.

Paris 1878—1880.

Congrès scientifique international des institutions de prévoyance, tenu à Paris du 1er au 7 Juillet 1878.

Paris 1881.

Journal des économistes, revue de la science économique et de la statistique. Décembre 1879. Avril, Juillet, Décembre 1880. Février 1881.

Paris.

Revue générale d'administration. Avril et Mai 1879.

Paris.

Projet de loi portant création d'une Caisse d'épargne postale. Chambre des Députés, deuxième législature, session de 1880

Paris.

Rapport fait au nom de la Commission chargée d'examiner 1°) le projet de loi, 2°) la proposition de loi de M. Arthur Legrand, portant création d'une Caisse d'épargne postale, par M. *Audiffred*. Chambre des députés, deuxième législature, session de 1880.

Paris.

Rapport fait au nom de la Commission chargée d'examiner le projet de loi portant création d'une Caisse d'épargne postale, par M. *le Bastard*. Sénat. Session de 1881.

Paris.

A. de Malarce: Åtskilliga uppsatser i *l'Economiste Francais* och *Journal des Débats*.

Quintinio Sella: Sulle Casse postali di risparmio. Lettere all'onorevole deputato Podestà.

Roma 1881.

Relazione della Commissione sulla istituzione delle casse di risparmio postali. Camera dei Deputati. XII legislatura. Sessione del 1874—1875.

Roma.

Bollettino Bimestriale del risparmio.

Roma 1876—1880.

Statistica delle casse di risparmio per gli anni 1873—1876.

Roma 1877.

Relazione intorno all servizio delle casse postali di risparmio.

Roma 1877—1880.

Istruzione ad uso delle direzioni e degli utizi pel servizio delle casse postali di risparmio.

Roma e Firenze 1878.

Istruzione per le casse di risparmio nelle scuole.

Roma 1881.

Dr. Ludwig Elster: Die Postsparkassen.

Jena 1881.

C. J. Boogaard: Wet regelende de Rijks-Postsparbank toeglicht uit de officieele stukken en de discussien in de Staten-Generaal.

'Sgravenhage 1880.

Algemeene maatregel op de inlagen van en terugbetaling uit de Rijks-Postsparbank.

Hvartill komma de särskilda ländernas lagar och reglementen rörande postsparbankerna.

Tillägg till redogörelsen för de i Frankrike vidtagna åtgärder för inrättande af en postsparbank.

Sedan tryckningen af förevarande arbete i det närmaste hunnit avslutas, har mig tillhandakommit Franska Republikens *journal officiel* för den 11 innevarande Oktober, deri offentliggöres ett af republikens president på framställning af ministern för post- och telegrafväsendet och finansministern den 31 förutgångne Augusti utfärdadt dekret, innehållande de reglementariska bestämmelserna för Frankrikes blifvande postsparbank. Då dessa bestämmelser ur mer än en synpunkt äro af intresse, anhåller jag att här få såsom tillägg för desamma lemna en kort redogörelse:

Allmänna bestämmelser.

Postsparbanken har sitt säte i Paris hos ministeriet för post- och telegrafväsendet. Samtliga franska postanstalter, i den mån de dertill varda af vederbörande minister bestämda, tjenstgöra såsom mellanhänder för emottagande för sparbankens räkning af insättningar och verkställande af utbetalningar.

Räkenskapsföringen af de vid postanstalterne verkstälde omsättningar uppdrages åt en tjänsteman, som för sina åtgöranden är ansvarig inför den myndighet, som har att granska offentliga räkenskaper (la Cour des Comptes).

Denne tjensteman, som har att ställa säkerhet, benämnes *Agent comptable de la caisse d'épargne postale*^{*)}.

Ledningen och öfvervakandet af postsparbankens angelägenheter tillkommer en särskild afdelning inom ministeriet för post- och telegrafväsendet, benämnd *la Direction de la caisse d'épargne postale*^{**)}.

Postsparbankens kamrerare utnämnes af republikens president på framställning af ministern för post- och telegrafväsendet och sedan finansministern blifvit hörd. Han aflägger ed inför *la cour des comptes*. Är han i anseende till sjukdom eller tjänstledighet förhindrad att sköta tjänsten, eger han att i sitt ställe sätta annan person, som dock i denna egenskap skall vara godkänd af vederbörande minister. Ställföreträdaren handlar helt och hållet på den ordinarie tjänsteinnehafvarens ansvar.

Sparbankens direktör (chefen för sparbanksstyrelsen) skall å olika tidpunkter, minst en gång i månaden, anställa inventering hos postsparbankens kamrerare och deröfver uppräta instrument. Ett exemplar af instrumentet öfver den inventering, som skall verkställas den 31 December, åtföljer den redovisning, som af kamreraren afgifves till *la cour des comptes*.

Beloppet af den säkerhet, som skall ställas af kamreraren, och som utgöres af kontanta penningar, bestämes genom dekret.

Den centrala räkenskapsföringen.

Hvarje postanstalt skall dagligen till *le directeur départemental*^{***)} insända uppgift på de under dagens lopp

*) Jag tillåter mig att i det följande benämna denna tjensteman *postsparbankens kamrerare*.

***) Jag använder i det följande för nämnda afdelning benämningen *Sparbanksstyrelsen*.

***) *Le directeur départemental* utöfvar den närmaste tillsynen och kontrollen öfver postanstalterna och posttjenstemännen inom departementet.

vid anstalten verkställda insättningar och uttag. Dessa uppgifter insändas derefter till ministeriet för post- och telegrafväsendet. Postanstalten eger ej göra någon utbetalning utan särskildt bemyndigande af centralförvaltningen.

Då samtliga omförmälda uppgifter för en dag inkommit till postsparbankens kamrerare, upprättar denne en räkning, utvisande å ena sidan antalet och beloppet af insättningarna och å den andra antalet och beloppet af uttagen. Med ledning af denna räkning bestämmes derefter summan af de medel, som skola antingen inlevereras till *la caisse des dépôts et consignations* eller derifrån utrekvireras samt påföras eller godtskrifvas postsparbankens löpande räkning derstädes.

Sparbankens kamrerare använder dubbel bokföring. Förutom dagbok och lufvudbok åligger honom jemväl att föra följande böcker, nemligen

1:o) Ett sparbanksregister, afsedt att innehålla erforderliga uppgifter angående hvarje insättare;

2:o) En liggare, upptagande räkningar med insättarna. Hvarje räkning skall innehålla samtliga af samme insättare verkställda omsättningar i den ordningsföljd, hvori de finnas införde i sparbanksboken;

3:o) En bok, innehållande sammandrag af räkningarna, grupperade efter särskilda postdistrikt;

4:o) En bok, upptagande i sammandrag för hvarje dag insättningar och utbetalningar vid samtliga postanstalter;

5:o) Ett register öfver uppköp och utlemnande af rentes för insättarnes räkning; och

6:o) En räkning, utvisande postsparbankens förhållande till *la caisse des dépôts et consignations*.

I fråga om de ytterligare räkenskapsböcker, som kunna finnas erforderliga, stadgas genom den instruktion, som utfärdas af ministern för post- och telegrafväsendet efter samråd med finansministern.

Centralförvaltningen för ett duplettexemplar af den här ofvan under 2:o omnämnda räkenskap. Den har dessutom att tid efter annan noggrannt revidera öfrige af kamreraren förde böcker. Efter hvarje revision, som jemväl skall omfatta granskning af vederbörliga verifikationer, förses räkenskapsboken med intyg derom af sparbankens direktör (visa).

Utgifterna för postsparbankens förvaltning gäldas medelst betalningsordres, utfärdade af ministern för post- och telegrafväsendet att infrias af *la caisse des receveurs principaux*. Sparbankens kamrerare upplägger för ifrågavarande utgifter särskild räkning med skattkammaren, upptagande såsom inkomst det belopp, som uppkommer genom skilnaden i den ränta efter $3\frac{1}{4}$ %, som af *la caisse des dépôts et consignations* betalas till postsparbanken, och den ränta efter 3 %, som uppbäres af insättarne, samt såsom utgift kostnaderna för sparbankens tjänstepersonal m. m. För den händelse de tillgångar, som enligt sparbankslagen äro afsedda för bestridande af sparbankens förvaltningskostnader, skulle befinnas för ändamålet otillräckliga, skola de utgifter, skattkammaren i sådant hänseende får vidkännas, betäckas medelst en särskild kredit, som för hvarje finansår ställes till ministerns för post- och telegrafväsendet förfogande.

Omsättningar vid postanstalterna.

Innan första insättning göres i postsparbanken, skall insättaren ingifva ansökning om erhållande af sparbanksbok. I denna ansökning skall han dels uppgifva för- och tillnamn, ålder, födelsedag och -ort samt bostad och tjänst eller yrke, dels ock förklara, att han ej eger fordran i postsparbanken eller i enskild sparbank. Sparbanksböckerna, hvilka utfärdas i nummerordning, öfverlemnas af

centralförvaltningen till vederbörande *directeurs départementaux* och tillhandahållas derefter postanstalterna i mån af behof.

Vid *första insättning* iakttages följande:

a) Insättaren skall uppgifva, huruvida han deponerar för egen räkning eller för annan person.

b) Sker insättning för egen räkning, skall insättaren underteckna ofvan omförmälda ansökning; kan han ej skriva, skall posttjenstemannen derom göra anteckning å ansökningen och sjelf underteckna densamma.

c) Göres insättning af enka, skall i ansökningen upptagas jemväl hennes aflidne mans namn.

d) Om gift qvinna vill begagna sig af den henne genom sparbankslagen medgifna rättighet att för egen räkning göra omsättningar i sparbanken, skall sådant uttryckligen omnämnas i ansökningen, deri tillika antecknas mannens för- och tillnamn; i motsatt fall skall hon vara åtföljd af mannen, och ansökningen undertecknas af båda makarne; kan endera ej skriva, har posttjenstemannen att iakttaga hvad som här ofvan under b) finnes föreskrifvet.

e) Göres insättning af minderårig, på sätt genom sparbankslagen är medgifvet, skall ansökningen innehålla uppgift jemväl om fadrens namn, eller, om fadren är död, modrens; äro båda döde, antecknas förmyndarens namn. Göres insättningen af målsman för minderårigs räkning, undertecknas ansökningen af den förre.

f) Den, som deponerar för annan persons räkning, skall sjelf underteckna ansökningen, såvida ej depositionen innefattar en gåfva, och gifvaren önskar förblifva okänd, i hvilket fall ansökningens riktighet attesteras af posttjenstemannen. Grundar sig depositionen på ett testamenteriskt förordnande, skall sådant anmärkas i ansökningen.

g) Föreningar till ömsesidigt understöd antecknas under den af föreningen antagna benämning. Då första

insättning göres för sådan förenings räkning, skall dess föreståndare eller styresman tillika ingifva ett exemplar af föreningens stadgar, hvarförutan det åligger bemälda person att vid hvarje efterföljande omsättning förete de handlingar, hvilka bemyndiga honom att för föreningens räkning vidtaga en sådan åtgärd. Ansökningen, som under-tecknas af föreståndaren eller styresmannen, skall tillika innehålla uppgift, huruvida föreningen blifvit erkänd såsom en allmännyttig inrättning (établissement d'utilité publique) enligt lagen af den 15 Juli 1850, eller om den vunnit stadfästelse af vederbörande prefekt enligt dekretet af den 26 Mars 1852.

Nu omförmälda bestämmelser äro tillämpliga jemväl på kooperativa föreningar, föreningar för välgörande ändamål och andra föreningar, hvilka erhållit tillstånd att insätta sina medel i postsparbanken.

Insättning för annan persons räkning, innefattande en gåfva, kan göras med villkor, att den på grund af insättningen utfärdade sparbanksbok icke får på annan person öfverlätas, eller att utbetalning ej får ske förr än vid en bestämd tidpunkt. Har insättningen gjorts till förmån för en myndig person, skall tiden för uttagningen bestämmas till viss dag; har den åter egt rum för omyndigs räkning, kan tiden för utbetalningen bestämmas till den dag, då den omyndige uppnår myndighetsåldern eller ingår äktenskap, eller ock till en ännu mera aflägsen tidpunkt.

Vid hvarje insättning meddelar posttjenstemannen ett interimskvitto, som skrives å dubbelblankett, så beskaffad, att det utgående kvittot motsvaras af en blankett, hvarå kvittots innehåll antecknas och som kvarstannar såsom verifikation hos postanstalten. Kvittot utbytes inom tre dagar, oberäknadt insättningsdagen samt sön- och helgedagar, emot en numrerad sparbanksbok, stäld på insättaren personligen.

Hvarje afton efter slutad expedition insänder posttjenstemannen samtliga, under dagens lopp emottagna ansökningar om sparbanksbok till *le directeur départemental*, som derpå inför de verkställda insättningarne uti sparbanksböcker, hvilka, sedan böckernas nummer och insättningsbeloppen annoterats i en särskild liggare, skyndsamt befordras till vederbörande postanstalter för att utbytas mot interimsvittenserna. Samtidigt insändas samtliga ansökningarne till postsparbankens centralförvaltning, der deras innehåll antecknas i sparbanksregistret. Ansökningarne ordnas och förvaras för att användas såsom kontroll vid efterföljande omsättningar.

Vid hvarje senare insättning skall sparbanksboken ingifvas. Posttjenstemannen meddelar interimsvitto, innehållande dels uppgift på sparbanksbokens nummer samt insättarens för- och tillnamn, dels ock underrättelse derom, att qvittot inom tre dagars förlopp utbytes emot sparbanksboken. Efter slutad expedition insändas samtliga under dagen ingifna sparbanksböcker jemte en detaljerad förteckning på de deponerade beloppen till *le directeur départemental*, som, på sätt ofvan är omförmäldt, låter införas insättningsbeloppen i böckerna och ofördröjligen återsänder dessa till vederbörande postanstalter för att utbytas mot interimsvittenserna.

Det är tjenstemännen vid postanstalterna förbjudet såväl att inskrifva deponerade belopp i sparbanksböckerna som att i egenskap af ombud för annan person verkställa omsättningar i sparbanken.

Sparbanksbok, som ej uttagits inom en månad efter utgången af omförmälda tre dagar, insändes till *le directeur départemental* som förvarar boken, till dess den af insättaren eller hans rättsinnehafvare utfordras, då den återsändes till postanstalten för att vederbörande tillställas.

Önskar insättare *utbekomma* sin fordran i sparbanken eller någon del deraf, skall han till ministern för post- och telegrafväsendet insända ansökning derom, innehållande uppgift på sparbanksbokens nummer, det belopp han önskar lyfta, och den postanstalt, der han önskar utbekomma medlen. Ansökningen skrives å särskildt formulär, som afgiftsfritt hålles allmänheten tillhanda vid samtliga för sparbanksrörelse upplåtta postanstalter. Den skall göras af insättaren sjelf och undertecknas af honom eller, om han ej är skrifkunnig, för hans räkning af posttjenstemannen. Har insättaren ej sjelf undertecknat ansökningen om sparbanksbok, skall hans namnteckning å ansökningen om lyftning bestyrkas af mairén eller poliskommissarien i den kommun, der insättaren vistas.

Centralförvaltningen tillsänder derefter insättaren en invisning, stäld att infrias inom den i sparbankslagen för uppsägning bestämda tid. Samtidigt härmed underrättas den postanstalt, å hvilken invisningen är stäld, medelst ett duplettexemplar af densamma — s. k. *avis d'émission* — om invisningens utfärdande. Den föreskrifna uppsägningstiden beräknas från den dag, som angifves i den af postanstalten å ansökningen påtryckta datostämpel.

Då insättaren för medlens lyftande hos postanstalten företer invisningen, har posttjenstemannen att noggrannt jemföra denna med den postanstalten tillsända *avis d'émission*, och, om icke någon skiljaktighet dem emellan förefinnes, inskrifva beloppet i sparbanksboken med attest af sitt namn och postanstaltens datostämpel. Invisningen förses med insättarens qvitto.

Göres uttag af gift qvinna, som vid första insättningen varit biträdd af sin man, skall invisningen qvitteras af båda makarne, om de äro närvarande. Är endast endera tillstädes, tecknar denne qvitto och bilägger detsamma

ett af den andra maken undertecknad medgifvaude att uttaga medlen.

Till omyndig, som eger göra omsättningar i sparbanken utan biträde af sin målsman, får utbetalning icke ske annat än i målsmannens närvaro och med hans skriftligen afgifna samtycke, om den omyndige ej uppnått 16 års ålder. Eger den omyndige att göra omsättningar endast med biträde af målsmannen, skall qvittot underskrifvas af den person, som förvaltar den omyndiges egendom eller af förmyndaren.

Kommer insättaren ej sjelf tillstådes för att uttaga medlen, eger han sända annan person i sitt ställe, hvilken skall vara försedd med fullmakt. Ombudet undertecknar qvittot, deri skall omnämnas, att medlan uttagits på grund af fullmakt, hvarjemte fullmakten bilägges qvittot.

Är insättaren ej skrifkunnig, må i stället för det handskrifna qvittot aflemnas ett af två vittnen undertecknad certifikat af enahanda innehåll, hvarå posttjenstemannen jemväl tecknar sitt namn för att dermed bestyrka, att certifikatet undertecknats i hans närvaro.

Då utbetalning göres till förening för ömsesidigt understöd eller annan dylik förening, skall qvittot undertecknas af någon föreningens befullmäktigade, som dervid har att styrka sin behörighet och visa, att de i föreningens reglemente för ifrågavarande fall bestämda formaliteter behörigen iakttagits. Innehåller reglementet icke några särskilda föreskrifter i sådant hänseende, skall ombudet vara försedd med fullmakt, undertecknad af samtliga de personer, som utgöra föreningens styrelse.

Medel, som blifvit för annan persons räkning insatte mot vilkor, att de ej få lyftas förr än efter en viss tid, må ej utbetalas förr, än det blifvit behörigen styrkt, att den föreskrifna tiden tilländalupit. Har utbetalningen bestämts till den tid, då omyndig qvinna iugår äktenskap,

skall, förr än lyftning får ske, vigselattest och mannens skriftliga samtycke företes.

Då lyftning af afliden insättares tillgodohafvande i sparbanken ifrågakommer, skall å baksidan af qvittot i korthet anmärkas samtliga de handlingar, hvarpå arfvinge eller annan innehafvare af den aflidnes rätt grundar sina anspråk på de insatte medlen. Qvittot skall undertecknas af alla arfvingarne eller rättsinnehafvarne eller ock deras lagligen befullmäktigade ombud.

Aflider insättare utan kände arfvingar och utan att hafva genom testamente förordnat om sin qvarlåtenskap, utbetalas den aflidnes såsom danaarf kronan tillfallande medel ej förr, än de i civillagen för sådant fall föreskrifna formaliteter iakttagits och sådant blifvit behörigen ådagalagdt.

Försummar insättaren att presentera invisningen till inlösen inom en månad från dess utfärdande, upphör den att vara gällande, och postanstalten återsänder till ministern för post- och telegrafväsendet den anstalten samtidigt tillstålda *avis d'émission*. Medlen utbetalas derefter ej till insättaren förr än efter af honom ånyo gjord ansökning.

Förlorar insättaren interimsqvitto, skall han å särskildt formulär afgifva en förklaring derom, hvilken legaliseras af mairn eller poliskommissarien i hans vistelseort. I sådant fall utlemnas emellertid ej sparbanksboken till insättaren förr, än *le directeur départemental* dertill gifvit sitt, å omförmälda förklaring tecknade medgifvande.

Går sparbanksbok förlorad, skall insättaren till ministern för post- och telegrafväsendet insända en på enahanda sätt legaliserad förklaring, innehållande erforderliga uppgifter rörande bokens förlust. Centralförvaltningen eger derefter att, sedan en månad förflutit från den dag, då berörda förklaring inkom, utfärda ett duplettexemplar af sparbanksboken, deri insättarens fordran i kapital och

ränta införes såsom första insättning. Anmärkning om duplettexemplarets utfärdande göres i sparbanksregistret. Skulle den förlorade boken åter komma till rätta, insändes den till sparbankens kamrerare och annulleras, sedan hvarje sida i densamma blifvit makulerad.

Efter slutad expedition för dagen insänder postanstalten till *le directeur départemental* en förteckning, upptagande numren å ingifne sparbanksböcker, insättarnes namn samt beloppen af verkstälde insättningar och uttag. Har någon omsättning under dagens lopp icke försiggått vid postanstalten, skall meddelande derom jemväl insändas. Så snart uppgifter inkommit från samtliga postanstalter, insänder *le directeur départemental* dem skyndsamt till centralförvaltningen.

På samma gång insändas från postanstalten till *le directeur départemental* för att hos honom förvaras särskilda duplettexemplar af oförmälda förteckning dock så, att det ena exemplaret innehåller uppgift på allenast insättningar och det andra på uttag. Såsom verifikationer bifogas, den förra, ansökningar om sparbanksböcker och inlemnade dylika böcker, samt, den senare, inlöste invisningar, försedde med vederbörandes qvitto.

De första dagarne i hvarje månad upprättar posttjenstemannen särskilda förteckningar, upptagande i poster, den ena samtliga under föregående månad verkstälde insättningar, och den andra gjorda utbetalningar, samt insänder dem ofördröjligen till *le directeur départemental*. Denne kontrollerar förteckningarne medelst de honom för hvarje dag från postanstalterna tillsände uppgifter, upprättar med ledning deraf sammandrag för samtliga postanstalter inom departementet, särskildt af insättningar och särskildt af utbetalningar, och insänder dem till sparbankens kamrerare.

Förhållandet emellan postsparbanken och la caisse des dépôts et consignations.

Om den utaf sparbankens kamrerare med ledning af de för hvarje dag insände förteckningar uppgjorda räkning öfver omsättningar för dagen utvisar ett öfverskott af insättningar, skall kamreraren efter erhållen skriftlig order af centralförvaltningen inleverera öfverskottet till *la caisse des dépôts et consignations* medelst invisning på franska banken, som kamreraren har att reqvirera från skattkammarens centralkassa. Utvisar berörda räkning deremot öfverskott af utbetalningar, utfärdar la caisse des dépôts et consignations till kamreraren receptisse å belopp, motsvarande berörda öfverskott.

Vid slutet af hvarje år öfverlemnar la caisse des dépôts et consignations till postsparbanken ett extrakt af dess kontokurant, deri kapital och ränta äro särskildt hvar för sig utförde. De olika posterna i kontokuranten kontrolleras medelst den hos postsparbanken förda räkenskap.

Alla inköp af rentes för insättares räkning verkställas af la caisse des dépôts et consignations efter den för dagen på börsen gällande kurs.

Rentes, som inköpas på insättares begäran, kunna vara antingen ställda på insättaren personligen eller s. k. *rentes mixtes*.*) De inköpta valutorna öfverlemnas emot qvitto till sparbankens kamrerare, som låter dem komma vederbörande tillhanda. Inköpssumman påföres insättarens sparbanksräkning samt afskrifves såsom uttag ur hans sparbanksbok, då han inställer sig hos postanstalten för att emottaga valutorna.

*) Med *rentes mixtes* förstås sådane förskrifningar, som äro stälde på viss man, hvad angår det förskrifna kapitalet, under det att de tillhörande räntekupongerna äro stälde på innehafvaren.

Sådana rentes åter, som inköpas för insättares räkning, men utan att denne derom gjort framställning, skola vara ställda på insättaren personligen. Om af en eller annan anledning det icke är möjligt att tillstålla insättare de för hans räkning inköpta rentes, förvaras dessa af la *caisse des dépôts et consignations*, som lyfter derå utfallande ränta. Denna ränta godtskrifves insättarens sparbanksräkning.

Hvarje månad skall sparbankens kamrerare till *la direction générale de la comptabilité publique* *) insända

1:o) ett exemplar af den vid nästföregående månads slut efter postsparbankens hufvudbok upprättade balance;

2:o) en förteckning å samtliga under föregående månad af kamreraren bokförde inkomster och utgifter, samt

3:o) de härtill hörande verifikationer.

Från den stund en postanstalt börjat tjenstgöra såsom agent för postsparbanken, upphör dess verksamhet för enskild sparbanks räkning.

*) *La direction générale de la comptabilité publique* är den myndighet, som har att öfvervaka redogörarne af publika medel och reglera deras räkenskapsföring.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Inledning	5.
Stor-Britannien och Irland	18.
Belgien	47.
Italien	78.
Nederländerna	111.
Frankrike	125.
Andra länder	166.
Litteraturförteckning ..	168.
Tillägg till redogörelsen för de i Frankrike vidtagna åtgär- der för inrättande af en postsparbank	171.